

La Pastoral dels deficients mentals

Testimoni:

el p. Josep M. Segura

85

**QUA
DERNS DE
PASTORAL**

QP

- 0 Pastoral de Quaresma.
- 1 Evolució en la imatge del sacerdot. Antologia: Joan B. Manyà.
- 2 Pastoral del turisme. Antologia: Francesc Vidal i Barraquer (exhaurit).
- 3 Parròquia i comunitat.
- 4 Sacerdots en el treball. Vidal i Barraquer, home d'Església.
- 5 Parròquia i moviments obrers. Renovació pastoral a Lleida. Antologia: Guillem Rovira (exhaurit).
- 6 El sagrament de Penitència. Marginació social a Barcelona (exhaurit).
- 7 La JOC, oportunitat perduda? Sobre pastoral infantil. Antologia: Jaume Collell i Bancells.
- 8 De la cristiandat al pluralisme (exhaurit).
- 9 Pastoral rural (exhaurit).
- 10 L'Església catalana l'any 1970.
- 11 Escola i catequesi. Demarcacions diocesanes a les terres de Lleida.
- 12-13 La pastoral del bateig. La Llei fonamental de l'Església (exhaurit).
- 14-15 Consells pastorals i consells presbiterals (exhaurit).
- 16 Les parròquies petites, problema pastoral. L'Església catalana l'any 1971.
- 17 JAC, Escoltisme, Equips de la Mare de Déu. Església i home d'avui.
- 18 Els cristians i la política. Antologia: Manuel Carrasco i Formiguera.
- 19 Pastoral en medi urbà. Antologia: Josep M. Capdevila.
- 20 Entorn de la sacramentalització.
- 21 Conversa amb un monjo. Index 1969-1971.
- 22 Psicologia, experiència religiosa i pastoral.
- 23 Fe i joventut catalana.
- 24 Com reestructurar el bisbat de Vic. Història de la JOC. Jacques Maritain.
- 25 Catequesi d'adults. Immigració nordafricana.
- 26 Pastoral urbana. Consells pastorals. L'ensenyament de la Teologia.
- 27 L'ACO i la Missió Obrera, El Secretariat d'universitaris cristians. Darrers dies de Joan Alsina. Antologia: Josep Carner.
- 28 Comunitats de base. L'Església catalana l'any 1973.
- 29 Pastoral en el món burgès. Antologia: Jaume Bofill i Mates. El cas Añoveros.
- 30 L'economia de l'Església (exhaurit).
- 31-32 L'Església al País Valencià. Els cristians i la ciutat. Taizé: El concili dels joves.
- 33 Nous camins de vida religiosa.
- 34 Teologia, política i alliberament. La Pastoral als Països Catalans l'any 1974.
- 35 La fe, categoria cristiana. Pasqua i joventut. El dret dels immigrants a ser catalans.
- 36-37 La ciutat de demà i l'educació religiosa. El fenomen migratori a Catalunya. Antologia: Francesc-Vicenç García, «El Rector de Vallfogona» (exhaurit).
- 38 El laicat, avui.
- 39 Canvi en l'Església. Passat, present i futur dels ministeris.
- 40 L'Església de Catalunya en el canvi de la societat. Capellans i classe obrera. L'Església catalana l'any 1975.
- 41 Per a una celebració renovada de la Pasqua. Pastoral de les vocacions. L'11 de maig de 1966.
- 42-43 Iniciació a la revisió de vida. Testimonis de preveres.
- 44 Plantejament de curs d'un equip pastoral. Noves tipologies en el ministeri pastoral. La marxa de la llibertat.
- 45 Relacions Església-Estat 1975-76. Cent anys de colònies. L'Església l'any 1976.
- 46-47 Equips pastorals de preveres. La transmissió de la fe.
- 48 Confirmació i primera comunió. L'economia de l'Església. L'abat Escarré a «Le Monde» (1963). (exhaurit).
- 49 Programar la pastoral. Els catòlics de Barcelona als pares conciliaris (1965).
- 50 Després de les eleccions.
- 51 Festes cristianes i religiositat popular.
- 52 L'Església en la represa de Catalunya.
- 53 El cardenal Vidal i Barraquer.
- 54 Fer cristians conscients i responsables.
- 55 Cristians en el món.
- 56 Cristians entre els marginats (exhaurit).
- 57 Aparellament i matrimoni.
- 58 Moment present de l'Església catalana.
- 59 Entre el desencant i l'esperança.
- 60 Taizé: una interpretació.
- 61 Damià Estela, testimoni d'excepció.
- 62 Assemblees a l'Església catalana.
- 63 Pastoral i llengua catalana (exhaurit).
- 64-66 Vida de fe i presència en el món.
- 66 Preglar amb el poble.
- 67 Mossèn Antoni Batlle.
- 68 Informe sobre Pastoral de joventut.
- 69-70 Els consells pastorals (exhaurit).
- 71 Cristians catalans al Tercer món.
- 72 Pastoral del bateig (exhaurit).
- 73-74 Qüestions sobre la parròquia.
- 75-76 El servei de la caritat (exhaurit).
- 77 Cardijn i l'evangelització del món obrer.
- 78 Pastoral dels malalts.
- 79 Descreença i agnosticisme.
- 80 Religiosos als barris.
- 81 Pastoral de preparació al matrimoni.
- 82-83 L'economia de l'Església catalana.
- 84 Pastoral rural.
- 85 Pastoral dels deficients mentals.

QUA DERNS DE PASTORAL

85

1984

SUMARI

● PÒRTIC

Pastoral dels disminuïts psíquics	5
Evangelis en valencià	8

● TEMA

Aportació de la psicopatologia, <i>Jordi Folch i Soler, Oriol Folch i Soler</i>	11
---	----

● QÜESTIONS

Atenció pastoral als deficients mentals, <i>Miquel Meler</i>	25
La catequesi i el deficient mental, <i>Joan Tomàs</i>	34
El catequista, el monitor, <i>Joan Tomàs</i>	39
Un problema de moral, <i>Jesús Huguet</i>	41

● TESTIMONIS

Sant Pius X, Barcelona, <i>Joan Miranda</i>	42
Badalona, <i>Lluís Nadal</i>	45
Hospital del Nen Déu, Barcelona, <i>Nativitat Ancheta</i>	49
Comunitats Fe i Llum, <i>Francesc Torrebadella</i>	52
El «Rusc», <i>Josep Perich</i>	54
Déu ha entrat a casa nostra, <i>Xavier Quincoces i Mercè Riera</i>	58
Contrarietat, acceptació, agraïment, <i>Un matrimoni de Terrassa</i>	60
Consiliari entre disminuïts psíquics, <i>Josep Perich</i>	62
Josep M. Segura, al servei de marginats i deficients, <i>Jaume Botey</i>	65

● QUATRE VENTS

Girona: ha començat un nou curs, <i>Joaquim Pla</i>	83
Des de la Terra Ferma, <i>Jaume Montaña</i>	88
Crònica de Mallorca, <i>Pere Llabrés</i>	89
Crònica d'Urgell, <i>Antoni Mirabet</i>	95

● RETALLS

Per <i>Jesús Huguet, Quim Pla i Miquel Tresserras</i>	
---	--

PASTORAL DELS DEFICIENTS MENTALS

Ver ací un número monogràfic que hem preparat amb il·lusió i que fa referència a un sector ben específic que no ha acabat d'adquirir carta de naturalesa en la nostra acció pastoral. I tanmateix hi ha persones que hi treballen, tal com testimonien aquestes mateixes pàgines. Si hem decidit tirar-lo endavant ha estat per a recollir les seves experiències, certament; però també per a fer-ne d'altaveu de cara a altres sectors de les nostres comunitats. Perquè a tots ens han d'enriquir i d'interpeïllar. I som tots plegats els responsables de fer que la catequesi especial vagi implantant-se arreu com una branca normal de la catequesi, tal com sortosament va generalitzant-se l'educació especial.

El número s'obre amb un article que hem situat sota la rúbrica «Tema»: els germans Jordi i Oriol Folch i Soler, metges paido-psiquiatres, fan una exposició alhora clara i aclaridora sobre la deficiència mental. Vénen després, sota les rúbriques «Qüestions» i «Testimonis», una sèrie d'aportacions que ens ajuden a conèixer la tasca pastoral amb els deficients tal com es planteja i tal com està en marxa entre nosaltres. Les darreres tenen un caire més personal: dos matrimonis cristians amb fills subnormals ens deixen entreveure la seva intimitat i un consiliari d'una llar de disminuïts psíquics ens parla de la seva experiència com a tal. Aquest bloc monogràfic es clou amb una evocació del pare

Josep Maria Segura, aquell escolapi que va ser el veritable pioner de la catequesi dels deficients mentals a casa nostra. Tots els qui el van conèixer estaran contents de retrobar-lo ara de la mà d'un company seu que no ens en vol dissimular pas l'admiració, en Jaume Botey, el qual ha tingut la gràcia de deixar parlar el pare Segura al llarg de tot el seu escrit. Gràcies a les seves pàgines, aquest número es converteix, doncs, en un modest homenatge als sis anys de la seva mort.

Som conscients que aquestes pàgines de QUADERNS no ho diuen tot, ni de bon tros, sobre els deficients mentals, i que hi ha aspectes importants i especialment dolorosos que no hi queden convenientment reflectits. Algú podria treure'n, així, una impressió excessivament optimista, explicable, segurament, pel tipus de deficients als quals arriba la nostra acció pastoral. Tanmateix no voldríem fer cor amb aquelles veus que parlen, avui, amb tanta superficialitat i tanta generalització, de qüestions tan diverses, tan delicades i encara tan desconegudes. Per això demanaríem una lectura atenta de l'article dels germans Folch i Soler, que ens situen amb rigor i amb respecte davant la vasta panoràmica de la deficiència mental.

Un fill deficient és, sempre, una creu. Algunes vegades pot convertir-se, també, en una gràcia. Altres vegades, però, la creu sembla mostrar només arestes punxants. La comunitat cristiana ha d'acollir tots els deficients i les seves famílies amb una sol·licitud especial. I ha d'ajudar-los a viure, en la seva situació, la Bona Notícia de l'Evangeli. — J. T.

PÒRTIC

PASTORAL DELS DISMINUÏTS PSÍQUICS

L'atenció pastoral als deficients mentals no ha arribat encara, entre nosaltres, a aquell punt de maduresa que fóra desitjable i possible. Després d'uns inicis esperançadors, que cal situar vint anys enrera, i que assenyalaven una presa de consciència del problema que ens col·locava entre els rengles més avançats de la nostra societat, hem assistit a una mena d'adormiment. Ara més aviat anem a remolc, en una societat que ha anat madurant força en el seu conjunt pel que fa a la presa de consciència i a l'atenció prestada als deficients mentals. Per bé que es trobi

encara ben lluny no solament de l'ideal, sinó del que hauria de ser una situació normal.

Pel que fa a la Catequesi, tot i que el SIC (Secretariat Interdiocesà de Catalunya i les Balears) compta amb un departament especialitzat, el fet és que pràcticament no tenim materials en català. I que, si recorrem al castellà, el que trobem al mercat té ja una colla d'anys. Ens cal anar a publicacions franceses, amb totes les dificultats que comporta. El resultat d'aquest panorama és que cadascú s'ha d'espavilar com pot i recórrer a algun conegut amb més experiència o més agosarat i a la indispensable fotocopiadora. És a dir, els progressos tan considerables en els materials catequètics no han arribat en aquest sector, que apareix com a parent pobre, deixat en mans d'uns quants aficionats.

No és aquest el lloc de tractar directament de les orientacions actuals —que tendeixen a «integrar» al màxim els deficients en la societat i no aïllar-los sistemàticament. Ni tampoc d'assenyalar com es va plantejant de manera creixent la necessitat de residències on puguin viure quan faltin els seus pares, situació per a la qual cal anar-los preparant de manera gradual: abans aquests nois i noies no solien viure gaires anys, en tot cas no eren gaires els que sobreviuen als seus pares; avui la situació ha canviat gràcies als progressos de la medicina i a la generalització de l'atenció i del tractament. El que sí que ens correspon, en canvi, és prendre acta d'aquestes orientacions i de l'aparició d'aquestes noves necessitats —i realitats— socials per cridar-hi l'atenció dels responsables de les comunitats cristianes.

Perquè és urgent que recuperem aquella capacitat d'iniciativa de què vam donar prova. I que l'atenció als deficients mentals prengui carta de naturalesa i ocupi un lloc estable en la nostra Església. Que deixi

de ser competència d'un petit sector d'aficionats, com ho és encara, per passar a interessar els responsables de la pastoral a tots els nivells: capellans, catequistes, consells pastorals de parròquia, sector, zona, diòcesi. Si hi ha massa llocs on no es fa pràcticament res, no és, naturalment, per falta de voluntat. És per falta de coneixements, per no saber com posar-s'hi.

Anys enrera, en Josep Maria Espinàs va escriure un article lluminós: «Els nens que sempre seran nens». Als deficients mentals —a diferència del que ens passa als altres a mesura que anem posant anys— mai no els caldrà «fer-se» com infants. Són, doncs, directament destinataris del Regne dels cels. A nosaltres ens pertoca dè fer per manera que aquesta Bona Notícia arribi al seu cor i ompli de joia la seva vida.

EVANGELIS EN VALENCIÀ

El joc dels disbarats lingüístics que protagonitza un grup de valencians ja fa temps que dura. I ja fa temps que dura, així mateix, la connivència del senyor arquebisbe de València, dr. Miquel Roca Cabanellas. Primer, en temps de l'anterior arquebisbe, van ser les dificultats posades a la difusió del «Llibre del Poble de Déu» (1975), que amb tant d'encert va tirar endavant el p. Pere Riutort. Va seguir la confecció d'una gramàtica i una ortografia de la «llengua valenciana», absolutament risibles en opinió unànime dels entesos, a càrrec d'una «Acadèmia de cultura valenciana» (1978-1982), amb uns criteris lingüístics i ortogràfics absolutament arbitraris i canviants, que fan constar, això sí, que no tracten d'oferir el text típic o oficial. A finals de l'any passat, l'Arquebisbat de València sol·licitava de la Santa Seu l'aprovació d'alguns d'aquests textos litúrgics; però aquesta gestió no va progressar, sortosament, gràcies a la mobilització de persones i institucions valencianes i, entre altres, tal com va dir la premsa, a l'informe desfavorable del Sr. bisbe de Segorb-Castelló, dr. Josep Maria Casas Deordal. Finalment, tenia lloc l'edició dels quatre evangelis seguint els mateixos criteris i, per si fos poc, aquesta edició (que compta, com és preceptiu segons el nou codi canònic, amb el vist-i-plau de la «Conferencia del episcopado español») era rebuda solemnement a l'altar major de la catedral de València pel Degà del Capítol, en una cerimònia que aplegava autoritats religioses i promotors, i en el transcurs de la qual era llegida una nota del mateix sr. Arquebisbe.

El dia 16 de desembre de l'any passat tres personalitats del món cultural valencià van adreçar una carta oberta als bisbes de les diòcesis de València, Oriola-Alacant, Segorb-Castelló i Tortosa, en la qual deien entre altres coses: «No voldríem veure compromesos el prestigi i la dignitat de l'Església amb una tal decisió. Endemés, ens sentim impel·lits a manifestar-vos la nostra preocupació per les possibles divisions que en puguin derivar al si de la comunitat valenciana». Així sortien al pas de la presentació a Roma, per a la seva aprovació de cara a l'ús litúrgic, d'uns textos, deien, «redactats en una, no sabem quina, de les successives normes ortogràfiques que han aparegut aquests darrers anys a la ciutat de València». No va ser la primera ni l'única reacció; així, el consell de redacció de la revista SAÓ feia pública una carta al cardenal Casoria, pro-prefecte de la Congregació del Culte diví. Ja hem dit que l'operació va quedar frenada.

Aquest octubre, amb motiu de l'edició i la rebuda solemne a la catedral metropolitana de València de l'edició dels quatre evangelis en «llengua valenciana» (aquesta vegada uns fets consumats!), han estat els rectors de les universitats que tenen la seu en els països de llengua catalana (Catalunya, València, Mallorca i àdhuc el Rosselló) els qui acusaven rebut de l'atemptat lingüístic i científic i manifestaven públicament que s'hi interessarien davant l'arquebisbe de València i el president de la Conferència episcopal espanyola.

Però els fets als quals ens referim no interessen només la comunitat científica. Interessen, sobretot, l'Església catòlica, que s'hi troba directament involucrada per la intervenció de dues instàncies episcopals. És per això que gosem demanar a tots els bisbes de les diòcesis dels països de llengua catalana, en l'acceptació científica d'aquest terme, que vulguin prendre-

hi cartes públicament. El lloc que ocupen en l'Església els hi obliga. I tota la comunitat de llengua catalana —catòlics i no catòlics— té dret a esperar-ho. A ells pertoca aclarir-nos, a més, què s'ha fet d'aquella «Comissió interprovincial (és a dir, de les províncies eclesiàstiques tarraconense i valentina) per a la versió dels textos litúrgics a la llengua catalana» i de la Comissió interdiocesana encarregada de la seva adaptació a les diòcesis del País valencià: una i altra figuren encara, com a responsables de les versions, a les pàgines preliminars de l'edició del «Llibre del Poble de Déu».

Aquesta columna editorial ha lamentat, més d'una vegada, l'excessiva dependència —jurídica, anímica i psicològica— dels bisbes de la província eclesiàstica tarraconense respecte a la Conferència episcopal espanyola i ha anat assenyalant la necessitat que tenen les nostres esglésies que els seus pastors actuïn amb independència i personalitat i que facin els passos necessaris per constituir-se en Conferència episcopal autònoma, amb plenitud de drets. Avui no demanem tant. Ens limitem a ungir-los ben respectuosament una responsabilitat que considerem indefugible: que vulguin alçar la veu, tant de cara a l'opinió pública com de cara als seus germans en l'episcopat, per a protestar d'unes actuacions absolutament impresentables que comprometen el bon nom de la comunitat catòlica. Més d'una vegada han expressat la seva voluntat de dialogar amb la cultura catalana. Escudar-se ara en grans paraules —la comunió entre els germans, la col·legialitat episcopal— o bé apellar a consideracions més terra a terra —estem en minoria, no serem compresos, una paraula pública podria ser contraproduent— no considerem que pugui excusar-los d'aquesta responsabilitat. Des d'aquest petit òrgan d'Església que és QUADERNS DE PASTORAL gosem demanar-los-ho.

TEMA

APORTACIÓ DE LA PSICOPATOLOGIA

JORDI FOLCH i SOLER

ORIOl FOLCH i SOLER

Per educar, cal abans conèixer i comprendre. El nostre propòsit principal serà, doncs, donar una visió global del problema de la Deficiència Mental (DM), abordant-ne sintèticament els trets fonamentals. Definirem el concepte, avui malauradament molt diluït per diverses raons que no analitzarem, farem una classificació convencional segons la gravetat del trastorn, parlarem de les causes, de com evolucionen els *deficients mentals* (*dm*), d'algunes formes peculiars, de les mesures terapèutiques i acabarem amb una reflexió final, crítica, sobre alguns aspectes d'actualitat.

I. DEFINICIÓ

Tot aquell qui entra en contacte amb un *dm*, en sigui familiar, educador o catequista, només el podrà ajudar si coneix, com més millor, la naturalesa d'aquest problema. Un coneixement superficial o una actitud desvaloritzadora davant un fet greu conduirà inexorablement al fracàs. I qui en portarà la pitjor part serà sempre el deficient mateix.

Vegem com es podria definir què és un deficient mental, també conegut per altres expressions com ara oligofrènic, subnormal, minusvàlid o disminuït psíquic. Reproduïm la que donà el Dr. Jeroni de Moragas perquè és una de les més completes i que, a més, ha resistit el pas del temps. Diu així:

«L'oligofrènia és un trastorn *permanent* de la *persona*, produït en els moments *inicials* de la maduració psicosomàtica, que es tradueix per un *dèficit* de totes o d'algunes des les *funcions intel·lectuals*, per una *alteració* de les *estructures orgàniques* i per una *pertorbació* de la *vida instintiva*, *volitiva* i *afectiva* que el condueix a una actitud vers els problemes i situacions de la vida, que li *dificulten el rendiment d'un treball útil* i una *adequació familiar i social*.»

La DM és un transtorn permanent que s'ha iniciat amb la vida i durarà tant com duri aquesta. És, doncs, un problema greu i a més irreversible. El transtorn afecta la persona d'una manera global. Aquesta alteració consisteix en una anulació, disminució, retard o desviació d'aquelles capacitats, funcions i comportaments de la persona pròpies d'una maduració normal. En això estan d'acord totes les definicions: la DM és un problema carencial. Al *dm* li falta quelcom, poc o molt, que invariablement crea un problema de desenvolupament, el qual per la seva naturalesa condiciona un doble trastorn: el *dm* creix a un altre ritme i es va fent d'una manera diferent, és a dir, per camins diferents, amb la qual cosa mentre augmenta la distància (quantitativament) que el separa de la norma, es va fent (qualitativament) més diferent d'aquesta norma. Dit en altres paraules: *es tracta d'un problema d'immaduresa que recau en un ser immadur per a resoldre'l*.

I si bé el dèficit és de base orgànico-intel·lectual, en un grau més o menys important s'acompanya sovint d'altres trastorns orgànics de tipus morfològic, neurològic, motor o endocrí.

La vida instintiva moltes vegades està pertorbada com a conseqüència d'un desequilibri entre els diversos instints, per disminució d'uns o hipertròfia d'altres.

La voluntat queda pertorbada, ja sigui perquè falten els im-

pulsos o bé per quedar reduïda a una voluntarietat que tan sols obeeix a desitjos unilaterals o desmesurats.

La vida afectiva s'altera en faltar una consciència suficient dels propis estats d'ànim. Les emocions es produeixen d'una manera atropellada i no poden transformar-se en sentiments, en no trobar el suport de la intel·ligència, que està disminuïda, i de la voluntat, que és insuficient.

Per tot plegat, l'oligofrènic no pot resoldre les situacions que la vida li planteja, primer des de la problemàtica de l'adaptació a l'ambient i al joc, després des de la problemàtica dels aprenentatges i finalment des de la problemàtica del treball; queda situat, així, dintre la família i davant la societat com un inútil, un destorb o inclús com un perill.

No podem entendre doncs el *dm* si no tenim clar el concepte fonamental de la carència, de base intel·lectual, que el fa ser d'una manera diferent amb un dèficit que modifica tota la persona. No pot sentir com el que pensa. No pot estimar com el que sent. *És tota la seva existència que està alterada. I per sempre.* Aquesta és la realitat i no cap altra.

La DM és sobretot un problema humà. Un problema per a qui la pateix, però també per als pares i els germans. Un problema greu d'aquell que no pot ser com els altres, que no ho ha pogut ser i que no arribarà a ser-ho d'una manera total, malgrat el pas del temps i els diversos tractaments. Però també és un problema social, tant pel nombre d'afectats com per les diverses qüestions que planteja, d'assistència mèdica, d'escolaritat, de conducta, d'allotjament, de treball... El *dm* és sovint un «cos estrany» dintre la societat i, en provocar en el si de la família un desequilibri estructural i econòmic, la desintegra de la seva funció social.

Darrerament, amb l'exigència que comporten les noves tecnologies, molts *dm* que abans podien incorporar-se a la societat, ara no ho poden fer. La millor qualitat de vida dels països desenvolupats o en camí de ser-ho comporta més dificultats per als *dm*. És un preu que la societat actual ha de pagar. Com a éssers humans que són, els *dm*, com els altres, tenen tot el dret a tenir una vida digna. El que està en discussió és de quina manera aconseguir-ho, però això seria massa llarg d'exposar i ens desviaria del nostre propòsit.

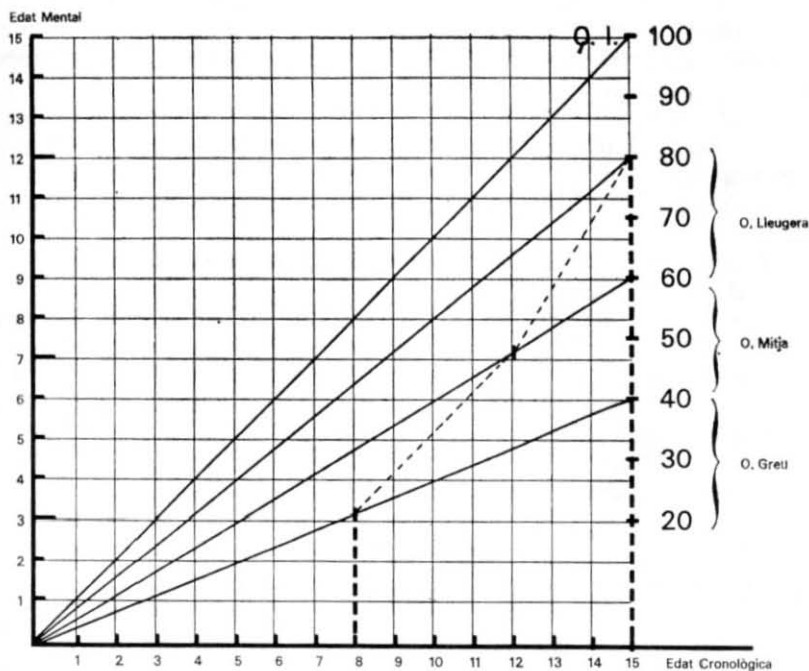
II. CLASSIFICACIÓ

Idiotes (o profunds), imbècils (o mitjos) i dèbils mentals (o lleugers) són els tres grups que clàssicament es contemplen. Es corresponen al grau d'afectació de més a menys.

Per el Prof. André Rey, el desenvolupament intel·lectual de l'idiota s'atura quan l'individu arriba a l'edat de 6 a 8 anys. El seu nivell intel·lectual és llavors inferior al que és normal a tres anys. En l'imbècil, el desenvolupament intel·lectual s'atura sobre els 10 o 12 anys. La mesuració psicològico-intel·lectual indica llavors un nivell que oscila entre els 3 i els 7 anys. En els dèbils mentals acaba cap els 15 anys a un nivell entre 8 i 12 d'edat mental.

El retard mental és, doncs, un desenvolupament psicològico-intel·lectual incomplet que aconsegueix el seu sostre tant més aviat com més acusada és la deficiència. Segons aquest esquema, podem dir que a cada Quocient Intel·lectual (QI) producte de la divisió d'Edat Mental/Edat Cronològica (EM/EC) li correspon una esperança de desenvolupament que podem donar en termes d'EM i que s'aconsegueix per terme mig en la EC que s'indica en els dos quadres següents:

DEFICIENTS	QI	EM	EC
<i>Profunds</i> (QI màxim)	40	3	8
	45	4	9
	50	5	10
	55	6	11
<i>Mitjos</i> (QI màxim)	60	7	12
	64	8	12,7
	68	9	13,2
	72	10	13,9
	76	11	14,4
<i>Lleugers</i> (QI màxim)	80	12	15

En Lluís Folch i Soler, pedagog, ha estudiat acuradament aquest tema i ha comprovat que aquestes previsions es corresponen a la pràctica, si bé els alumnes que han estat molt de temps en una escola tradicional de Pedagogia Terapèutica acostumen a superar aquestes previsions. Ho atribueix, i en això coincidim, a la influència benèfica d'una estimulació precoç i continuada al llarg de la vida pre-escolar i escolar.

Com que la descripció dels trets de cada grau de deficiència seria una tasca que ens ocuparia molt d'espai i volem ésser clars, breus i concisos, ens sembla oportú de reproduir, amb algun retoc personal, els esquemes que proposava el Dr. Jeroni de Moragas en el seu llibre *Las oligofenias* (Ed. LyE, 1962), que és un tractat que, tenint més de vint anys, és plenament vigent i aconsellable a qui vulgui endinsar-se en el tema.

L'oligofrènic profund

Consciència: En té de les seves necessitats i del que les satisfà. També en té de la seva existència i d'alguns éssers aïllats d'ell.

Intelligència: No coneix les coses. No distingeix les persones. Absència de respostes específiques. Absència de pensament. Incapacitat absoluta per a tot aprenentatge.

Afectivitat: No somriu, plora i riu sense motiu. Emocions grolleres. No té il·lusions. Sembla indiferent a l'estimació, però moltes vegades respon positivament si se'l tracta amb afecte.

Voluntat: Desitjos primaris sense direcció. Voluntarietat negativa.

Joc: Moviments iteratius (repetitius, monòtons).

Vida de relació: Absent.

Moviment: Retard en els moviments primaris. Pot no caminar o fer-ho amb dificultat i sense direcció. Inhàbil manual.

Llenguatge: Absent.

Conducta: Fenòmens iteratius al màxim. En el menjar és barroer o negativista. Es pot menjar els excrements i materials no comestibles. Brut. No veu els perills. Incontrol d'esfínters.

Treball: Incapacitat total per al treball.

L'oligofrènic mig

Consciència: Consciència restringida de la seva persona, dels seus impulsos, de l'existència d'altres sers relacionats amb ell, de la seva diferència, però no de la seva oligofrènia.

Intelligència: Triga a donar respostes específiques, a conèixer coses, a conèixer les persones. Capacitat d'imitació. Incapacitat per als treballs escolars habituals. Desorientació en el temps i en l'espai. Pensament restringit. Capacitat relativa per a l'educació i l'aprenentatge.

Afectivitat: Triga a somriure. Té il·lusió per un objecte proper. Egoista. Estimació intensa però no extensa. Estimació voluble. Necessitat d'estimació. Emocions burdes. Sentiments superficials. Tendència a l'alegria. Estat eufòric sense contingut autèntic.

Voluntat: Pocs desitjos i molt variables. Voluntat per a negar-se a fer coses. Volenterós. Tossut. Actiu però rutinari. Carent d'iniciatives.

Joc: Sap jugar a jocs limitats i rutinaris. Juga sol i també amb altres però ho fa com si estigués sol. A les joguines els dona destins inapropiats.

Vida de relació: Triga a dirigir-se activament cap als altres. Viu aïllat.

Moviment: Gran dificultat per als primers moviments. Perllongació de la incoordinació ocular. Triga a saber asseure's i a caminar. Camina amb dificultat durant molt de temps. Li costa cor-dar-se i menjar sol. Gran inhabilitat manual.

Llenguatge: Triga a parlar. Llenguatge rudimentari. Abusa dels infinitius. Vocabulari reduït.

Conducta: Golafreteria. Iteratiu. Brut. Dificultats en el control d'esfínters.

Treball: A casa, capaç de fer un encàrrec. Educat, pot fer treballs senzills útils, per a ell mateix. Pot fer alguns treballs de peo-natge.

L'oligofrènic lleuger

Consciència: Consciència de la seva existència lligada a la dels altres sers. Consciència de l'oligofrènia o, al contrari, supersatisfet per la seva saviduria.

Intel·ligència: Triga a conèixer les coses i a distingir les per-sones. Falles d'atenció. Falta de comprensió. Dificultats per a la lectura, l'escriptura i el càlcul. En poca mesura, pot servir-se de l'experiència dels seus fracassos. Relativa possibilitat d'entrena-ment.

Afectivitat: Estimació enganxosa. Superficialitat de sentiments. Egoïsme. Possibilitat d'il·lusió per un objectiu distant.

Voluntat: Desitjos mudables. Mandrós. Abandona fàcilment en els tempteigs difícils.

Joc: No sap amb què jugar ni a què jugar. Fa malbé les jogui-nes. Jocs esverats o rutinaris. Accepta les regles però li costa sot-metre-s'hi.

Vida de relació: Triga a dirigir-se activament cap als altres. És capaç d'establir una relativa col·laboració amb els altres per a obtenir quelcom immediat.

Moviment: Triga més a aguantar-se assegut i a caminar, però no sempre. Triga més a vestir-se i a menjar sol. Inestabilitat mo-tora o passivitat excessiva. Inhàbil manual.

Llenguatge: Triga a parlar. Quan parla li manca contingut ideo-lògic. Pregunta sobre qüestions òbvies.

Conducta: Desordenada. Dificultats d'acceptar la disciplina o submissió. Tossut. Brut.

Treball: Dificultats per a fer més d'un encàrrec. Dificultats

per a fer encàrrecs fora de casa. Educat, pot desenvolupar un treball útil a si mateix i als altres.

III. CAUSES

Creiem que cal aturar-se, ni que sigui breument, sobre les causes que provoquen la DM. Poc se'n sap malgrat haver-se'n escrit molts papers. Hem escollit la classificació etiològica de l'Associació Americana del Retard Mental, amb unes lleugeres modificacions personals. Adjuntem el percentatge de casos de *dm* que, tractats per nosaltres en tres establiments diferents, sumen un total de 363. Tot és orientatiu, però és una realitat. Vegeu:

Infeccions	1,7 %
Intoxicacions	0 %
Traumatismes	5,9 %
Metabolopaties	0,9 %
Aberracions cromosòmiques	24,2 %
Neoformacions	1 %
Desconeguda sense signes neurològics	47,7 %
Desconeguda amb signes neurològics	15,3 %
Més d'una causa probable	3,3 %

Les xifres —revisables, ja ho sabem— són clares. Vegeu com estem molt lluny de poder fer una prevenció eficaç al 100 per 100. Ja hi ha coses a fer. I se'n fan. Però el gruix de les causes desconegudes i les aberracions cromosòmiques (mongolismes en la seva majoria) és dominant. No obstant, està de moda dir que el 50 per 100 dels casos són evitables. I això és fals. S'ha de ser més prudent en parlar de temes tan seriosos. No s'hauria de dir, i es diu, que el part és causa d'un 30, 40, 50 i fins i tot 60 per 100 dels casos de DM. O com s'ha dit recentment, que la síndrome fetal alcohòlica és responsable del 20 per 100 dels casos. Ens esgarrija la falta de pudor amb què polítics i «científics» dogmatitzen sobre el tema. S'ha de ser més honrat i dir el poc que se sap. I seguir investigant, en silenci.

No passa dia que no quedem perplexos davant d'un *dm* profund que no té cap antecedent familiar valorable, ni cap lesió cerebral demostrable, ni antecedent patològic de cap mena. I això ens fa pensar. I ens fa callar. Prudència, doncs.

IV. EVOLUCIÓ

Com més greu és la DM més aviat es diagnostica. En altres casos, en canvi, pot passar que en els primers mesos o anys el problema passi desapercebut. A vegades s'hi afegeixen problemes d'acceptació d'una realitat que no agrada o manquen el diagnòstic i el suport per part de qui ho podria fer. En tot cas podem afirmar que no hi ha patrons per a preveure el desenvolupament del *dm* ja que cadascun és diferent.

Si en medicina es diu que no hi ha malalties sinó malalts, fàcil és admetre en el problema que ens ocupa, amb orígens tan diversos, que siguin també les evolucions força variades. La DM és la conseqüència, la resultant o la seqüella d'un problema greu, i quan es diagnostica, aquella causa ja ha quedat enrera.

Sempre hi ha una carència, però a més maduren de manera diferent. El *dm* es va fent diferent, per un camí diferent, que el portarà a un lloc diferent. Per entendre'ns podem dir que un *dm* de 10 anys, amb una Edat Mental d'uns 5 anys, no s'assembla en res a un nen de 5 anys normal. L'evolució va marcant, doncs, dos aspectes, la carència i la diferència.

De petit dominen els problemes motrius, per passivitat o torpor. Altres vegades és la hiperexcitació. Altres vegades són trastorns digestius o del son. Les infeccions de repetició són invocades moltes vegades com a causa de retards, quan sovint és al revés: és l'infant deficient que està més exposat a les infeccions. També els hàbits infantils poden quedar fixats temps i més temps. La vida afectiva aviat dona mostres d'alteració. Els objectius són escassos o rutinaris. El llenguatge triga a aparèixer. La comprensió de les situacions es fa costosa. La comunicació verbal sempre és pobre.

A mesura que el *dm* creix, es va complint el desenvolupament global-intel·lectual que descrivia A. Rey i que nosaltres confirmem. Però com hem dit, cada oligofrènic té la seva oligofrènia i cada oligofrènia la seva magnitud. A partir de l'adolescència, hi ha un grup que evoluciona silenciosament, que adopta una conducta que en podríem dir acceptant, tranquil·la. Però hi ha altres *dm* que, per la naturalesa del seu problema i/o per l'entorn, crearan conflictes que a voltes seran força seriosos. En la base d'aquests conflictes hi haurà els fenòmens de la frustració, que com diu el Dr. Lluís Folch i Camarasa («Psiquiatria d'urgència», Dr. Fuster i cols. Ed Ariel) poden presentar-se amb gran intensitat i precocitat. L'oligofrènic és víctima freqüent (en major mesura que el sa) de tensions emocionals, tant en el si de la família com en l'escola i en la societat en general.

L'actitud de les persones responsables és un factor molt important, ja que el *dm* no és insensible als errors educatius, sinó que, ben al contrari, resulta hipersensible a la seva acció. Les actituds completament correctes són desgraciadament rares. Sovintegen en canvi, per part dels pares i educadors, el rebuig franc o la sobreprotecció més o menys encoberta.

La vida instintiva en els *dm* és més evident, més primària, per defecte de la resta d'estructures psíquiques que tenen a càrrec seu el control i la capacitat d'inhibir-la. L'actitud defensiva, l'egocentrisme, la golafreria i la sexualitat són més actius, més propers a entrar en conflicte amb l'ambient, en tanta major intensitat com major és la insuficiència intel·lectual.

L'agressivitat i la impulsivitat varien de grau. Per diverses circumstàncies poden arribar a l'automutilació. La gelosia pot fer-les summament perilloses.

Els problemes escolars són molts freqüents. Destaca el rendiment escàs sobre la base de falta d'atenció, poc interès i inquietud psicomotora. Cal destacar que la memòria pot ésser normal o fins i tot extraordinària per a segons quines coses.

Els *dm* lleugers amb freqüència s'adonen de la seva inferioritat i resulten més sensibles, de forma reactiva, a les circumstàncies ambientals.

El defecte més o menys intens de valoració ètica condueix amb freqüència els *dm* al camp de la delinqüència.

L'actitud general que els *dm* presenten davant el món pot situar-se en els tres sentits següents:

1r. La posició tranquil·la, submisa, callada i resignada, amb tendència a l'aïllament.

2n. La postura d'exageració de la protesta humana. Aquests pacients compensen la seva inferioritat atraient l'atenció dels altres amb llurs extravagàncies i violències. És en aquest grup, naturalment, on es recluten els qui amb més freqüència infringeixen la llei.

3r. L'actitud de queixa i ressentiment. Per mecanismes de projecció es fa responsables els altres del defecte propi, i s'arriba a vegades, per aquest camí, a un desenvolupament paranoide.

V. FORMES PECULIARS

No hi ha dos *dm* iguals. Però hi ha una sèrie de trets dominants, la qual cosa ens permet descriure algunes formes de DM que, poc

o molt, sí que es repeteixen. Hi ha tres variables que jugaran un paper fonamental perquè la DM sigui d'una manera o d'altra. Primer la causa fonamental. En segon lloc, la càrrega genètica que hom hereta, i que si no fos *dm* també sorgiria. Finalment la influència del medi, i sobretot la família, els pares. Citem-ne alguns tipus:

El passiu: És lent, mandrós. Sempre quiet, amorf. Generalment obès.

L'inquiet: Necessita moure's. A casa i a l'escola. Fugisser. Dispers. Es fa notar.

L'impulsiu: És incontrolable. Explosiu. Es desinhibeix per motius mínims i et sorprèn. Impulsiu. Sovint agressiu, pot ser perillós per a ell i per als altres. Sovint són lesionats cerebrals.

L'erètic: Correspon a *dm* mitjos i més sovint a profunds. És un estat d'inquietud continuada, amb auto i heteroagressivitat, hàbit destructiu, impulsivitat incontrolada, inconsciència...

L'enequètic: És extremadament enganxós, pesat, iteratiu, plom. Lent d'idees i de fets. No acaba mai una explicació. Mentre parla et va tocant. Freqüent en epilèptics.

L'hipocondriac: Sempre té mals pertot arreu. Ara més amunt, ara més avall. S'escolta contínuament i vol que l'escoltis. Sempre preocupat per la seva imatge corporal.

L'egocèntric: Sempre ha d'ésser el primer. Possessiu. Vol ser el centre d'atenció. Rebel. Exigent. Acostuma a ser un maleducat per sobreprotecció.

L'histèric: Pitjor que l'anterior, dramatitza les situacions i es fa difícil conèixer quan simula i quan no. Dificulta la convivència.

El depressiu: Sense massa angoixa, domina la inhibició (treballen poc). Hi ha un fons de tristesa vital. En mongòliques adolescents grans, ho hem vist sovint.

Els mongòlics: Si bé el grau de deficiència els diferencia, tenen molts trets en comú.

L'hipersexual: Víctima del despertar sexual, amb l'ajuda de l'ambient o sense pot mostrar una perillosa desinhibició sexual.

L'esquizoide: Replegat i tancat sobre si mateix, estableix poc contacte amb l'ambient i pot desenvolupar trastorns psicòtics.

VI. TERAPÈUTIQUES

La més important de totes les terapèutiques, és la prevenció. Aquí no en parlarem. També direm que aquell qui «cura» un oligofrènic de la seva oligofrènia és que no l'havia diagnosticat bé. Amb aquesta rotunditat.

Quan el problema del deficient ja s'ha produït, amb el seu caràcter d'irreversible, es planteja el problema del nivell límit. Mentre el nen es desenvolupi obtindrà nivells evolutius més i més alts, però en el moment en què deixi de créixer, el nivell que poseeixi serà el que conservarà durant tota la seva vida fins a la davallada senil. Aquesta arribarà primer a aquells *dm* que hagin arribat abans al seu desenvolupament màxim. Per tant, mentre el nen es trobi en fase evolutiva, l'orientació terapèutica s'encaminarà a estimular aquest desenvolupament perquè obtingui les cotes més altes possibles.

Entre totes les teràpies útils i possibles, hi ha tota una sèrie d'actituds educatives que es fan imprescindibles a tot aquell que ha de tractar o conviure amb un oligofrènic. No és aquest el lloc d'exposar ni sistemes ni mètodes de Pedagogia Terapèutica. Ni parlarem d'Estimulació Precoç. Ni de medicaments. Vegem alguns consells que ens donava el Dr. Jeroni de Moragas, i que fem nostres.

«La pedagogia és com una llum que atrau les papallones de totes les èpoques. La gent se sent atreta per ella, per la brillantor que té, però ignora tot el que té de dur, de pesat i d'amarg. Gent que confon sensibleria amb caritat i que resol els problemes del nen parlant-li en diminutiu. Gent que ha llegit massa i ha comprès poc. Aquesta gent, després d'un breu intent d'acostar-se a un *dm*, fugiran espantats davant l'experiència».

«La pedagogia terapèutica per a les oligofrènies ha d'atenir-se constantment als tres principis següents:

- saber en cada cas, què és el que necessita el nen;
- crear en cada cas, el que convingui al nen;
- actuar en tots els casos amb la màxima senzillesa».

«Que sàpiguen d'una vegada els curiosos que únicament la senzillesa porta les coses cap endavant i que si la pedagogia i la psicologia els semblen extraordinàries i fosques és perquè han llegit confusament quatre llibres mal pensats i mal escrits».

Per si eren poc rotundes aquestes expressions, vegeu el que segueix: «El tècnic, que sàpiga per sempre que en la pedagogia terapèutica l'únic sistema possible és el de no tenir sistema. És a dir, la intervenció intuïtiva del pedagog, del mestre, de l'educador o del pare és el que en cada cas ha de trobar la conducta a seguir».

Diguem també que les línies bàsiques que apliquem en l'educa-

ció de la infància i l'adolescència sana són perfectament vàlides per als *dm*. De les necessitats fonamentals que cal cobrir, fem especial menció de la seguretat. Aquesta, que descansa en els tres pilars de l'afecte, la tolerància i l'estabilitat, no tan sols és condició essencial que l'educador del *dm* ha de tenir present, sinó que sense ella seria impossible tot intent educatiu. El mateix diríem de l'autoritat. No hi volem insistir, però sense un ambient que doni seguretat i actuï amb autoritat estable el *dm* no podrà caminar cap endavant.

Repassem ara, les condicions que calen a la persona per a exercir la pedagogia terapèutica, segons Moragas: «Ha de ser una persona que, oblidant-se dels títols acadèmics, s'esforci a millorar els coneixements, és a dir, faci l'educació permanent. Una persona que no es faci esclava ni del que li han ensenyat ni del que ella ha ensenyat. A més,

que sigui optimista però no il·lusa;
alegre, però no superficial;
afectuosa, però no tova;
pacient, però no dèbil;
responsable, però no indecisa;
constant, però no impertinent;
enèrgica, però no inflexible;
autoritària, però no dèspota;
que es mostri zelosa, però no pedant;
de paraula fàcil, però no xerraire.
capaç d'observar minuciosament i de sintetitzar ràpidament;
ordenada en la feina i amb inventiva artística;
capacitat de previsió i d'improvisació;
 cercar la vida tranquil·la però saber resoldre un contratemps;
que la seva actitud física reveli fermesa moral;
capaç de saber resoldre conflictes sense traslluir els propis;
que tingui una profunda Fe, una ampla Esperança i una gran Caritat».

«La vida de l'educador, ha d'ésser austera, sense tancaments, ni mals humors, ni empipaments injustificats, procurant que no es trenqui l'harmonia que es busca per als educands. L'Educador ha de ser una persona educada. Si volem ajudar el nen a ser persona, l'educador ha de ser l'exemple en tot i per tot».

«Aspectes bàsics que intentarem aconseguir a través de l'educació del *dm* seran: a) disminuir el seu egoïsme, b) atenuar la seva rutina, c) crear-li una vida alegre i esperançada, d) donar-li consciència de la seva pròpia dignitat i de la dignitat aliena, i e) fer-lo apte per comprendre la necessitat, la veritat i la sublimitat de Déu.»

VII. PRECISIONS FINALS

Avui, amb la lliure circulació d'idees i teories pels mitjans de comunicació social, es diuen coses que són quasi irreproduïbles. S'instrumentalitzen els *dm* amb les finalitats més diverses i es juga amb l'angoixa dels afectats i sobretot amb la dels seus pares. Hem sentit dir a un col·lega, per ràdio, la frase: «Quien tenga la desgracia o la suerte de tener un subnormal». Una frase com aquesta desautoritza el qui la diu. O aquell altre, que assegura que un mongòlic aprèn exactament igual que un altre nen, potser més tard, però aprèn igual. És incompreensible, però és així com pensen molts «científics» d'avui. I un ex-ministre, es vanagloria de fer una frase de les més tristes que mai hagi sentit: «El primer derecho del subnormal, es no serlo». Si s'analitza la frase, al *dm* se li nega el dret a ser tal com és. A aquesta barbaritat contestem amb la frase següent: «El primer dret del subnormal, és ser-ho». Altres s'obstinen amb la neuròtica integració. El *dm* s'ha d'integrar, costi el que costi. I normalment l'única cosa que es fa, és col·locar-lo en un lloc normal... i ja està «integrat». Aquesta obsessió és malaltissa. Per nosaltres, la integració del *dm* és una resultant, la conseqüència d'unes possibilitats, no una finalitat en si mateixa. Si no es planteja així, el que s'obté és un fracàs. I això passa amb els escolars i amb els adults. I en comptes de plantejar un taller protegit per a *dm* com una assistència, com un servei amb uns costos molts elevats, i sempre amb un balanç tremendament deficitari, no, se'ns vol fer creure que és rendible i que és la clau de la «integració». Bé, deixem-ho córrer.

No voldríem acabar sense lloar la gran tasca que han fet i fan els pares dels afectats a través de les Associacions. Ha estat una feina de suplència davant la invariable indiferència dels poders públics. I també voldríem censurar els criteris obstinats de tants tècnics que, al darrera de tanta «integració i normalització» fa l'efecte que no saben (*no comprenen*, diria Moragas) què és un deficient mental. I dels mals plantejaments, només en podran sorgir mals resultats. El que ens sap greu, és que qui en rebrà les conseqüències no seran ni els tècnics ni els polítics que se'ls escolten, sinó els deficientes mentals i les seves famílies. I això, seria una estafa. Una gran estafa.

QÜESTIONS

ATENCIÓ PASTORAL ALS DEFICIENTS MENTALS

MIQUEL MELER

Foragitats?

Han transcorregut ja deu anys del II Congrés Internacional per a l'Educació Especial (Madrid, juny de 1974), però encara ressonen les paraules de denúncia del professor Krynski que, amb l'esguard vers el futur de la humanitat, abocada a un avenç tecnològic imparabile, la utilització del qual no veia massa ben orientada, no dubtava a afirmar que *en el futur el món serà dels superdotats. No hi haurà lloc per als disminuïts.*

La trista profecia pot esdevenir realitat creixent. La «selecció natural» i la forjada per la normativa i la convivència humana, artificialment estreta i crispada, ho van duent a terme. Només caldria repassar, posem per cas, el que succeeix en l'àmbit laboral, arreu del món, reforçat ara per la crisi que ens envaeix. No hi ha treball per als disminuïts, deixant de banda honorables excepcions.

Sovint apareix la benintencionada intervenció en favor de certs grups marginats. No farem l'inventari de les situacions marginals, car no és això el que ens proposem. Sí que fóra bo de remarcar un tret gairebé constant en aquests altres marginats, la majoria dels quals no sofreix d'insuficiència mental: d'una forma il·legal, anòmica o senzillament no convencional, «campen com poden». I cal remarcar que és freqüent trobar-se en presència de subjectes ben intel·ligents.

Els nostres, no «campen», perquè no poden o no se'ls deixa? Heus ací una greu interrogació que ens hem de fer en començar aquestes línies. I, donat que no pretenem resoldre problemes —per altra banda preocupants— d'ordre laboral, familiar, econòmic, afectiu, convivencial, etc., sí que convé puntualitzar i presentar amb tot respecte, però amb realisme, la imatge del deficient mental, cridat com tot home, i amb preferència, a la pertinença al Regne de Déu.

Deficiència mental

És difícil «definir» què és la deficiència mental, sobretot quan es pretén afegir-hi l'etiologia. La llista de definicions és inesgotable i àdhuc contradictòria. El que sí que hi trobem sempre és una mena de consens amb referència al comportament intel·ligent, i al que es podria descriure com saber desenvolupar-se en la vida. Citarem un sol autor, donat que ofereix la riquesa d'una definició descriptiva i que, en produccions escrites i en la vida pràctica, declararà obertament la seva filiació cristiana. Es tracta de Jeroni de Moragas.

El Dr. Moragas, amb modèstia i coneixement de causa, ens dóna la seva visió de la deficiència mental, que ell prefereix anomenar oligofrènia, per les raons intrínseques incloses en la definició. Val a dir que es tracta d'un text meditat i matisat, fruit de respecte i de saviesa a la vegada. Heus ací el que ell escriu: «Possiblement estem ja en situació de donar una definició de l'oligofrènia, sempre i quan la donem tan sols com a orientació per tal de prosseguir el seu estudi, i estiguem disposats, en cada cas concret, a prescindir

dir d'ella, ampliant-la o modificant-la. L'oligofrènia, entenem, és un trastorn permanent de la persona, produït en els moments inicials de la maduració psicosomàtica, que es tradueix per un dèficit de totes o d'algunes de les funcions intel·lectuals, per una alteració de les estructures orgàniques, i per una pertorbació de la vida instintiva, volitiva i afectiva, que menen a una actitud davant els problemes i situacions de la vida que li dificulten el rendiment d'un treball útil i una adequació familiar i social».

Segons el pensament de Moragas, l'anomenat deficient mental no és només una persona mancada d'«intelligència», sinó un ésser amb possibles trastorns en altres aspectes importants, i que es reflecteixen en peculiars formes d'adequació a l'entorn i en la rendibilitat de les seves activitats.

Inadaptació

Cal destriar dues menes, almenys, d'inadaptació. La més coneguda, lligada al marc sòcio-cultural de pertinença, té les arrels en el propi subjecte, que *no gaudeix de recursos* per posar-se a to amb el que li exigeix l'entorn. Això és remarcable molt especialment en la societat-laberint que constitueix el nostre hàbitat, fet de vials, senyalitzacions, empentes i burocràcia...

La segona forma d'encarar-se amb la inadaptació prové de la xarxa-laberint inextricable del viure actual. Sovint hom troba persones avesades al treball, a la convivència i als problemes quotidians, que resolen amb suficiència, i que, en canvi, se senten fora de joc tan bon punt l'entorn, de vegades ben decorat i harmònic, els esdevé feréstec i atordidor.

La inadaptació, per tant, ja no és una situació exclusiva dels «mancats» o dels beneïtons; un intel·lectual pot sentir-se força inadaptat davant una de les joguines sofisticades que manipula amb destresa un fill o un nét.

Rendibilitat

Cal ésser objectius. El moment actual —com tants altres moments de la història— no permet filigranes ni crides al sentimentalisme quan es tracta de producció tangible i mesurable. Hom avalua l'home pel que té, pel que pot i pel que fa. No hi ha oportunitats —el temps i el neguit econòmic ho marquen tot— per a ponderar l'ésser, el possibilisme, el «tant com puc». Per això,

posats a competir, resten endarrerits i foragitats tots els qui no assolixen els nivells mínims d'una rendibilitat crua.

I tanmateix ens cal tenir present i viva la certesa que una menor rendibilitat segons els barems financers pot oferir, en canvi, un producte ric i fecund com a provinent d'una humanitat senzilla i neta. Tot depèn de la taula de valoració i dels pressupòsits en què es fonamenta.

Actitud

Tal com esdevé difícil de definir la deficiència mental, també ho és de fer-ne classificacions i assenyalar-ne nivells. Es pot dir que cada oligofrènic ho és a la seva manera, i que difícilment encaixaria en una «graella» girbada artificialment i *a priori*. El que sí que s'adverteix en l'anomenat deficient mental és una especial i indefinible forma diferent d'enfocar problemes i vida en general. Es tracta d'una qüestió d'actitud. Les seves arrels provenen del trasbals produït en el teixit «instint-volició-afectivitat», que, amb components orgànics, connecta amb les funcions intel·lectuals inicialment rebaixades.

Les conseqüències d'aital actitud, negatives pel que fa als aspectes de l'adaptació i de la rendibilitat suara esmentats, necessiten ésser compreses i avaluades en el moment d'establir una relació interpersonal.

En un primer moment, l'aproximació farà palesa la capacitat d'admiració davant les coses, els fets, les situacions, les narracions, que sovint passen inadvertits a d'altres subjectes. No és tan sols una minoritat relativa, talment com si hom es dirigís a infants més petits del que aparenten. Es podria trobar una semblança amb l'actitud dels poetes, que veuen amb ulls diferents la realitat propera o llunyana, i de vegades saben extreure el bri, l'espurna, la suavitat d'allà on la rutina no veuria sinó la vulgaritat o la brutor.

Un altre aspecte ben important ens ve manifestat per la possibilitat de copsar amb respecte i claredat una munió de missatges provinents del món inesgotable dels signes i dels símbols. I, si bé en tota cultura hi ha un llarg catàleg de mitjans d'expressió comuns al grup, realitzats amb un ric llenguatge sense paraules, sempre hi caben la broma i l'acudit del qui se les sap totes... El deficient mental comprèn els signes, empra els signes, els viu i els comparteix, fins al punt que difícilment intervé el to burleta d'interpretacions fetes amb allò que qualifiquem de «sentit de l'humor».

Però, el més important cau dins l'àmbit del cor. El que no fóra possible d'abordar amb belles paraules d'intel·lectual —«l'essencial i invisible als nostres ulls» de Saint Exupéry— pot introduir-se en nosaltres amb el cor.

Tota la prevenció dels «savis» resta desarmada davant els acudits dels deficients mentals, quan s'encerta a proposar-los quelcom que els entri al cor. No cal escarrassar-se amb discursos molt ben travats; n'hi ha prou amb deixar que —amb el cor a la mà— se'ls digui o manifesti el que sentim. És el regne ric i viu dels sentiments, que fan esclafir una rialla o un plor, sovint ben lluny dels estímuls convencionals.

Educar

L'expressió «fer camí junts» sintetitzaria aquesta relació interpersonal pretesa des que el món és món, i els homes necessiten fer-se homes al costat d'altres homes: educar!

Hi ha un escull, sempre repetit, tan bon punt hom se situa en el quefer d'educador: la posició dominant del que és, sap i pot, per damunt del que no és encara, ni sap gairebé res, ni pot grans coses. Doncs bé, si sempre la humilitat hauria d'ésser la virtut bàsica d'un educador, en cal una dosi més forta encara per al qui es trobi en la circumstància d'haver d'exercir la seva professió amb els deficients mentals o que es decideixi a fer-ho.

La peripècia existencial dels deficients mentals esdevé tràgica, en el moment que, desproveïts d'instrumental qualificat, se'ls titlla o classifica —es pot parlar àdhuc d'etiquetatge indeleble— com a deficients, insuficients, retardats, etc.

Per això, l'educador «situat» difícilment obtindrà accés en el món d'uns éssers humans infradotats, si no baixa del seu lloc de privilegi i domini i, humil i realista a la vegada, admet volentersament que «fer camí junts» amb un deficient mental pot significar, a més a més de donar, rebre i sentir i comprendre. I tot d'una forma diferent, nova i, de vegades, enlluernadora. I, si s'escau, la constatació d'un fort dèficit d'intel·ligència pot actuar com a desvetllador d'actituds, de propòsits, de recursos amagats. Llavors una existència qualificada de tràgica, menada amb comprensió, proximitat i amor, pot tornar-se lluminosa.

Evangelitzar

Anunciar el Regne de Déu, construir el Regne, viure en el Regne... són aspectes essencials de l'evangelització.

I en aquesta tasca no hi ha exclusions apriorístiques. Hom resta al marge del Regne, no el viu ni el rep, si se n'autoexclou. No es tracta ací d'«excomunions» legals; es tracta de vida evangèlica.

I, per això, potser mai no s'hauria d'haver formulat una consigna que l'oblit o el costum han convertit en una banalitat: «integració eclesial del retardat mental». Perquè, de fet, el deficient mental, el retardat mental, l'insuficient, pertanyen al domini dels *pobres*, i com a tals són destinataris prioritaris de l'Evangeli.

En ocasions solemnes, el Magisteri de l'Església ha ofert el seu pensament secular sobre l'essencial de la veritable integració. La praxi pastoral també ha fet un llarg camí fins arribar als tempeigs presents segons els quals «ja hi ha lloc», i ben destacat, en l'Església per a aquest grup de marginats.

Cal fer un esforç de comprensió, i entendre que fem història conjuntament amb els cicles vitals de la secularitat. I val a dir que, precisament des d'una posició pràctica d'evangelització, s'obrí camí un tracte i una cura dels «beneïts» que, altrament, hom afegia a la munió dels inclosos en asils i manicomis. Homes d'Església —poble de Déu sempre en camí vers la justícia— entengueren molt aviat que calia fer quelcom més que curar, netejar o aïllar. Els documents fefaents ens ho constaten.

Però no es poden eludir una acusació i un retret. S'ha admès l'existència dels «beneïts» i se n'ha descurat l'evangelització. Hi ha hagut obstacles ben visibles per a una catequització i una sacramentalització adequades. I, llevat de casos evidents i exemplars, el testimoniatge dels quals dona escalf a aquestes mateixes planes, hom sent la temptació d'evidenciar l'exclusió de què han estat objecte, especialment, els deficients mentals en l'atenció pastoral ordinària.

Normalització

El moment actual del tractament dels deficients mentals té un nom: *normalització*. I, en la seqüència històrica a què hem fet referència suara, aquest mot hi ha de constar com a fita i procés sense retalls. La documentació comença a ésser frondosa, ja es tracti de lleis, o bé de literatura científica o de divulgació. Es va obrint camí una vessant del terme *normalització* que defuig el sí-

mil de la uniformitat, per anar a un enfocament tan simple en el plantejament que produeix estranyesa que no s'hagi formulat abans: normalitzar significa, més que no pas altra cosa, oferir i utilitzar —per part de tothom, deficients mentals inclosos— els mitjans i els serveis a l'abast en el punt i l'entorn de convivència. Significa que no cal muntar un cúmul de serveis paral·lels, per a vàlids i invàlids, per a intel·ligents i deficients, per a febles i forts. El que cal, abans i durant la realització pràctica d'aquest principi, és ben senzill: conscienciar els vàlids, els intel·ligents i els forts, per tal que comprenguin que existeixen persones que resten al marge perquè són menys vàlides, o poc intel·ligents, o dèbils. I, al mateix temps que se'ls ha d'atorgar i reconèixer el «dret a ésser diferents», cal que ells mateixos, en la mesura de llurs possibilitats, admetin i reconeguin les pròpies limitacions.

Evidentment, el procés de normalització i el previ i simultani d'integració no es poden decretar simplement; és necessari que ciutadans i creients, famílies i parents, mestres i professionals, l'hagin comprès, i en copsin les possibilitats i els límits. Perquè caldrà emprendre un tasca de conversió profunda de mentalitats i d'estructures, però al mateix temps és necessari mantenir institucions, serveis i atencions específics que, de vegades i en casos concrets, hauran de perdurar i, en altres, restaran en condició de complement o ajuda, donada la integració i normalització efectiva de persones i intervencions.

Treball pastoral

Els agents de la pastoral han d'aprofundir el sentit del concepte d'evangelització amb referència a les persones deficients mentals. La convicció que cal abandonar una actitud concessiva i acceptar que es troben davant unes persones cridades especialment a pertànyer al Regne de Déu, no per caritat, sinó per dret propi, farà més fàcil el seu treball.

Els criteris abans esmentats, en línia claríssima amb el contingut de l'Evangeli, han d'ésser assimilats, exposats, predicats i practicats. L'oblit o el desconeixement pràctic del problema i de les seves vies de solució no autoritzen a perllongar més una situació injusta.

Cal fer catequesi *especial* i catequesi *integrada*; cal realitzar trobades de pares, d'educadors, de subjectes disminuïts, en una comunitat de pregària i de celebració festiva, sense preterir la participació normal en les celebracions de la comunitat més àmplia,

ja es tracti de parròquia, col·legi o d'altres; cal establir i oferir serveis específics de consell i orientació als qui ho necessitin i, al mateix temps, donar possibilitat, sense restriccions, de participar en activitats obertes a tothom. Cal, en fi, coordinar activitats i serveis, per tal de potenciar *allò que és normal i comunitari* i, al mateix temps, afavorir discretament i seriosament les iniciatives encaminades a aquells tractaments i intervencions que són específics.

En aquest darrer aspecte cal remarcar fins a quin punt són necessaris els contactes amb els pares i la família completa del deficient mental. Els pares, per descomptat, han d'intuir com se'ls estima i com s'acull llur situació, que demana atenció i comprensió, tot esquivant qualsevol actitud paternalista com si es tractés d'una mena de privilegi. Els germans d'un deficient mental han d'anar integrant en llur vida una realitat punyent, però que no els ha de constituir cap càrrega ni cap fre.

Afavorir l'agrupament, ni excessivament reglamentat ni tancat, de les persones «tocades» per la realitat propera de la deficiència mental pot ésser un dels serveis pastorals més interessants, per bé que calgui evitar una dedicació excessiva i excloent.

Sacerdots

Veritables agents de la pastoral, si bé no únics, realitzen una funció preeminent que ens força a parlar-ne expressament.

Ministres i presidents en les celebracions, orientadors espirituals professionals, servidors de les comunitats cristianes, portaveus oficials de la Paraula, ocupen un lloc cimer en el treball evangelitzador.

Tot el que s'ha exposat abans sobre actituds, normalització, integració, etc., ha d'ésser quelcom assimilat i viscut pels *ministres*. Es vulgui o no, és encara força vàlid el principi que tot es construeix d'acord amb el pensament i la vida dels qui dirigeixen. I, encara que un corrent vigorós escateix el paper protagonista representat per la clerecia, roman també forta la influència dels seus membres en el moment de les decisions. S'han esmentat ja abans el treball i les fatigues per aconseguir la sacramentalització d'alguns deficients mentals, i la referència cronològica no era de segles passats.

I encara que la lletra i l'esperit de l'Evangeli siguin diàfans, l'execució pràctica del seu contingut sovint ha restat confusa.

No n'hi hauria prou amb un ambient eclesial-secular decidida-

ment integrador/normalitzador, si els prohoms de la governació del país i els mentors de la comunitat cristiana restessin aliens al problema i ignorants del biaix «innovador» que els corrents normalitzadors representen.

Per això, hom reclama aprofundir seriosament els aspectes problemàtics d'aquest enfocament de la pastoral dels deficients mentals. I això, cal fer-ho a tots els nivells i en totes les instàncies. D'ací que si calgués prosseguir aquestes reflexions fetes en veu alta, fóra necessari afegir-hi sengles apartats encapçalats per par-ròquia, diòcesi, Església, car la presència punyent d'aquests *po-bres que sempre tindrem entre nosaltres* interpella la comunitat viva del poble de Déu i la seva estructuració orgànica.

LA CATEQUESI

I EL DEFICIENT MENTAL

JOAN TOMÀS

Primers passos

D'antuvi, val la pena dir que la catequesi del deficient mental no ha estat descoberta a les nostres terres fins fa poc temps. I dic «catequesi» per tal de centrar el tema en el sentit estricte del mot, car la tasca que, des de fa molts anys, han portat a terme moltes entitats religioses ha estat d'assistència a «aquests pobres nens que mai no seran com els altres.» Per aquest camí han arribat a tenir uns *ghettos*, molt cristians si voleu —no pas tant si hom pensa en la discriminació—, i res més.

Cal fer-nos, doncs, una pregunta amb molts interrogants: ¿Què entenem per integració en el si de l'Església? ¿Es pot parlar d'integració quan marginem aquells éssers «perquè són com angelets»? L'Evangelí, a qui va dirigit?

Aprofundint l'Evangelí, i amb preguntes com aquestes i d'altres, un grup de persones que vivien la fe compromesa i treballaven en centres especialitzats varen comprendre que el camí segur no era pas fer únicament assistència o pedagogia especial. Aleshores sorgí un grup dirigit pel P. Josep Maria Segura, i a casa nostra començà a dir-se seriosament que la Bona Nova de l'Evangelí havia de proclamar-se als deficients mitjançant la comunicació amb ells segons el seu nivell, i amb una convicció profunda: *que el deficient podia copsar el Missatge, puix vivia la fe i era cridat i estimat per Crist.* Així vàrem començar a fer la catequesi als llocs on podíem trobar els deficients, tot cercant ensems orientacions, aprofundint en aquell concepte evangèlic i utilitzant els mètodes que podíem. Així descobríem cada cop més que el deficient mental, àdhuc el més profund, copsa els fonaments de la fe i es pot considerar com a membre actiu de l'Església, fins i tot per a donar-nos lliçons a nosaltres mateixos, i no pas com a membre passiu, que rep només assistència.

Hem fet, doncs, molts passos, continuem en el si del Secretariat Interdiocesà de Catequesi (sic) i creiem que anem per bon camí. Manca, però, encara molt a fer.

La praxi

Si bategem l'infant, sigui o no deficient, creiem implícitament que és capaç de viure la fe, tant dintre de la família com en la comunitat, en el seu entorn eclesial. Ha entrat a l'Església, al Poble de Déu. I ací no hi ha llimbs.

Tot amb tot, quan arriba el temps de la primera comunió, sorgeixen els problemes: «No val la pena. Sempre seran com angelets. No tenim gent especialitzada. Farem el que podrem. No entendran pas res...». I la marginació continua. Per què no seguir amb ells el mateix procés que amb els altres infants? No val la pena de fer un esforç? És difícil, certament, però és necessari, o neguem tot el programa de Crist, puix Crist *«s'ha integrat a la natura humana concreta, menys en el pecat, ha viscut les situacions fonamentals de l'home i ha cridat els més desvalguts, a partir de la seva indigència.»*

A la pràctica, hem deixat de banda aquelles consideracions i seguim un camí dogmàtic, com ja hem esmentat, amb els resultats d'una catequesi ben organitzada en algunes parròquies i centres. Hem deixat el sentit de «caritat» mal interpretada (proteccionisme) i progressem en una vivència de fe comunitària amb membres actius de l'Església. I molts grups de catequesi «normal» han aprofitat les experiències de persones lliurades a aquest treball, que certament no és pas tan brillant com l'altre, però que estem convençuts que ajudarà, i ja ajuda, perquè l'Església es trobi a ella mateixa.

Principis doctrinals

1. Jesús i els marginats

- Preferència radical: no solament els acull, sinó que va al seu encontre (Mt 9,18-19; Mc 7,13).
- La deficiència i la malaltia no són un càstig de Déu (Jo 9,3).
- Crist combat el mal (Mt 4,23; Lc 7,22).
- Crist sent el mal en la seva pròpia carn (Mt 26,39).
- El Pare el ressuscità, donant al «mal» sentit de Redempció,

acceptant tot el mal del món (Declaració de l'Episcopat espanyol amb motiu de l'Any del Minusvàlid).

2. *Principis fonamentals*

— Els deficientes mentals són els privilegiats de la Bona Nova, pel servei, per la imatge de Déu (Mt 25,31-46).

— Són plenament humans amb tots els drets.

— Tots plegats hem de concedir-los una plena participació a la societat (cristiana i civil).

— Per tant, han d'ésser integrats plenament a la societat (Declaració del Vaticà amb motiu de l'Any del Minusvàlid, Declaració dels Drets Humans, de les Nacions Unides, i resolució del 1975).

3. *Missió dels cristians*

— Exemple de «caritat» (Jo 13,35; Fets 8).

— Han d'ésser considerats com a «cristians d'honor».

— *Tota comunitat té l'obligació de fer una catequesi especial per als deficientes mentals i procurar llur inserció en els actes de culte i altres activitats, per tal que arribin a ésser membres amb ple dret en cadascuna de les comunitats cristianes (Declaració esmentada del Vaticà).*

A partir d'aquests punts fonamentals, hom va començar seriosament la catequesi a casa nostra, refermats pels testimonis esmentats.

El SIC, veient que mancava un aspecte fonamental en la visió global i especialitzada de la catequesi, volgué incloure la catequesi especial com una necessitat de l'Església.

Estat actual de la catequesi especial

És un moviment estès a la nostra Església (principalment a França, Itàlia i al Canadà), amb tècnics ben preparats que viuen el problema no tan sols com a tècnics (aspecte, d'altra banda, necessari) sinó més aviat com a apòstols en aquest món ben petit però vital per a la mateixa Església.

Fa molts anys que el Secretariat d'Educació Especial treballa en aquest sentit, principalment amb publicacions i cursos.

A Catalunya vàrem començar fa disset anys. Des de fa dos anys uns quants que treballàvem potser d'una manera aïllada, formem, convocats pel SIC, un grup amb molta il·lusió d'anar endavant.

En la nostra tasca fem algunes *constatacions*:

— Tenim poc material propi; en gran part ens ve de publicacions foranes.

— Ens urgeix tenir material propi, i estem traçant la planificació a partir de les nostres experiències.

— L'Escola d'Estiu ens obre nous camins, gràcies a la reflexió comuna de projecció positiva.

— Gràcies a encontres i contactes amb comunitats, hem trobat gent jove, i d'esperit jove, que s'esforça a viure el camí començat.

— Encara som lluny d'assolir que les comunitats que tenen bones catequesis emprenguin seriosament la catequesi especial.

— Als qui ens dediquem a la pastoral del deficient ens cal encara aprofundir-hi molt. També necessitem la col·laboració de cristians compromesos, amb una base teològica i pedagògica profunda.

— Al nivell general de l'Església, quan es parla de deficiències, hom encara pensa més aviat en l'assistència que no pas en la integració a la comunitat per mitjà de la catequesi. Per bé que l'assistència és necessària, cal posar en primer pla, actual i urgent, la catequesi especial.

— Hom no pensa en els pares i familiars, que manta vegada no troben, en llur problema, l'escalf suficient de moltes comunitats que haurien d'ajudar-los amb un acolliment realista i vital.

— No es tracta d'un compromís només d'un grup de bona fe, sinó de tota l'Església, de totes les comunitats en general.

Ahora volem fer aquestes *peticions*:

— Que tots els Bisbats tinguin un delegat especial per a la Pastoral i la catequesi del deficient mental i el seu entorn (família, etc.).

— Que a cada centre de catequesi hi hagi un grup especial, amb uns catequistes convençuts; o que quan això no sigui possible, es constitueixi almenys un centre comú especial en un lloc adient per a diferents catequistes.

— Que la catequesi per a deficients mentals sigui considerada al mateix nivell que les altres catequesis especialitzades: de nois, joves, etc.

— Que la catequesi per a deficients mentals sigui atesa com a tal, no com a classe de Religió, o com un empatx de coneixements i normes que només són necessaris per als qui tenen les facultats preparades. Recordar per damunt de tot que Crist estima tothom i vol ésser estimat per tots.

— Que tots els qui tenen experiències, tant positives com negatives, ens les comuniquin, ja que aquests materials ens ajudaran a nodrir els nostres coneixement de cara a un treball tan necessari per a l'Església i per als més estimats de Crist.

Per acabar, volem convidar a la reflexió els lectors que volen fer una pastoral a casa nostra, als quals podem facilitar detalls més concrets d'actituds ben elementals dels nostres petits (àdhuc dels més deficients) que demostren la seva integració plena a l'Església, perquè han capít el Missatge de Crist i hi han respost, mitjançant coses que no es veuen en la «normalitat» de les activitats de la nostra pastoral.

Us agrairíem que conectéssiu amb els catequistes especialitzats que conegueu o amb les comunitats de Fe i Llum que viuen aquest problema, i veureu el treball fet i el que encara cal fer.

Actualment, a Tarragona (carrer d'August, 23) hi ha el cap de departament que s'encarrega del recull de material, recepció i tramesa d'informació, l'establiment de contactes i tot el que calgui per a donar a la nostra tasca unitat i coordinació.

EL CATEQUISTA, EL MONITOR

JOAN TOMÀS

Catequista o monitor?

Molt sovint els joves que vénen a oferir la seva col·laboració ens desorienten car se'ns fa difícil copsar amb tota claredat si vénen per a la catequesi o per a l'esplai, que generalment es fa a partir de la catequesi. És a dir, no es defineixen amb certesa com a catequistes o com a monitors.

Això potser passa per manca d'orientacions concretes que els hauríem de poder oferir a partir de la nostra experiència a les catequesis, als esplais i a les colònies.

Per damunt de tot cal posar en relleu la necessitat de donar sentit a la vida de fe i a la comunitat o al grup on hom treballa. Fonamentalment cada deficient ha d'ésser considerat com una persona que ha de desenvolupar-se, bé que d'una manera diferent dels altres, i que, malgrat que no parli o que no es mogui (com és el cas dels deficientes més profunds), pot respondre a uns estímuls. No és, per tant, un calaix on puguem posar indiscriminadament tot allò que vulguem ni un ninot per fer moure d'una manera mecànica.

És del tot necessari que ens estudiem nosaltres mateixos com a educadors de la persona i de la vivència de fe, i que reflexionem, per tal de veure si veritablement estem disposats a complir amb tota fermesa una responsabilitat. Molts han plegat perquè vingueren pel altres motivacions, tot i que amb bona voluntat.

Així he plantejat unes preguntes sobre el grup o la comunitat:

— has buscat un lloc per a passar desapercebut, per a viure anònimament?;

— has cercat un lloc de refugi; no saps pas on anar?;

— vols lluir-te davant un auditori inferior; vols que t'admirin?;

— véns, com a tècnic, a aplicar uns coneixements o teories?;

— et sents aquí ben fort i ajudat pels altres joves?;

— vols fer el bé als altres inferiors a tu?;

Aquestes preguntes i altres de semblants, se les ha de fer tot

educador a l'hora de concretar la seva tasca amb el deficient; ha de descobrir que l'accepta com un servei d'igual a igual, com feia Crist, i que no ha de limitar-se a oferir una ajuda, sinó que ha d'enriquir-se amb la convivència amb el grup i descobrir conjuntament amb els altres el que Déu vol, tot intensificant cada dia més la vida que ensenya Crist.

Les nostres preocupacions i el testimoniatge

Hi ha dos punts que cal remarcar. En primer lloc, la possible *interferència de les nostres preocupacions* en les d'ells. Entre els deficients baixos no hi ha dificultat, però entre els mitjans, i sobretot entre els més lleus, certament n'hi ha, car noten la inadaptació (concretament els adolescents). Aquests són molt sensibles i es poden introvertir quan creuen que els projectem els nostres problemes. En conviure'hi, n'hem de saber prescindir, car poden influir en les nostres xerrades i «marcar» així la marxa de la comunitat. Les úniques preocupacions de les quals hem de partir han d'ésser les dels deficients (per bé que de vegades ens sembli que no pensem), les quals són comunes a l'ambient on viuen: família, escola, etc. Cal, també, tenir en compte que els problemes es presenten a cada moment, és a dir, que no estan «programats».

Un altre punt important és el *llenguatge*. Si només fem servir paraules pot desfer-se tota l'acció. El nostre missatge ha d'anar acompanyat del *testimoniatge* propi: els deficients hi són molt sensibles i certament influeix en llurs conversacions en el grup i àdhuc a la família.

Cal posar-nos al seu nivell tot cercant un llenguatge i unes expressions que, malgrat semblar poc ortodoxes, puguin estar al seu abast. És la mateixa pedagogia de l'Evangeli.

Convé deixar de banda els conceptes abstractes (ells no entenen les definicions teològiques) i posar molts exemples a l'hora d'il·lustrar unes veritats que, si per a nosaltres són clares, a ells no els diuen res.

UN PROBLEMA DE MORAL

JESÚS HUGUET

El deficient experimenta l'instint sexual sovint d'una manera més forta i impulsiva que la persona normal i, per altra banda, no és capaç d'exercir-ne un control raonable.

Davant d'aquesta situació, hi ha educadors que creuen que el deficient té dret, com un altre, a satisfer la seva sexualitat i són partidaris de deixar-lo completament lliure, amb les degudes precaucions. D'altres, en canvi, sobretot si són de conviccions cristianes, s'entesten a exigir-li en aquest punt una observança estricta.

El problema s'agreuja en el cas de la noia deficient. ¿Com assegurar que no sigui víctima d'un atropellament i que no concebeixi un fill, que molt probablement serà també deficient com ella i del qual no podrà tenir la deguda cura maternal? En aquest cas, pregunten els pares, ¿es pot procedir a una lligadura de trompes? Per aquest camí, diuen alguns, ¿no anirem a parar als mateixos mètodes dels nazis? Per altra banda, ¿com assegurar que la noia no quedi embarassada?

El problema esdevé molt més viu si es té en compte que les orientacions educatives actuals s'inclinen cap a la major normalitat possible en la vida del deficient.

Creiem que es fa necessària una il·luminació cristiana del problema. Comprenem que els nostres moralistes siguin prudents i no vulguin precipitar-se en els seus pronunciaments. Però el problema hi és i cal prendre sens falta alguna o altra decisió. El pateixen els educadors, el pateixen sobretot els pares i el patim els pobres capellans als quals aquells acudeixen a la recerca d'una mica de llum.

Que aquestes ratlles serveixin almenys per a deixar-ne constància en les pàgines d'aquest número de QUADERNS dedicat als deficients.

TESTIMONIS

SANT PIUS X, BARCELONA

JOAN MIRANDA

Quan vaig arribar a la parròquia de Sant Pius X, el setembre del 1977, hi havia un grup de joves que no eren del barri, que feien catequesi a uns nois i noies deficients mentals de la comunitat «Fe i Llum» (de la qual ja es parla en un altre indret d'aquest número). L'únic lligam amb la parròquia era el del local. Els mateixos catequistes pensaven i preparaven els temes; no hi havia mai cap celebració litúrgica, per manca de capellà; la periodicitat era quinzenal.

Com que jo tenia una mica d'experiència en aquest camp, gràcies al Centre Catequètic de Badalona, vaig oferir-me a col·laborar amb ells. Vam enfocar l'esforç en tres aspectes:

1. Establir una periodicitat setmanal de la catequesi i preparar-la millor, mitjançant una trobada quinzenal dels catequistes

amb el sacerdot per parlar dels temes al nostre nivell i cercar la manera de comunicar-los als nois i noies.

2. Obrir la catequesi a d'altres infants o adolescents, tot anunciant-ne la inscripció a l'última pàgina del Full dominical diocesà i enviant una carta i un cartell a les parròquies veïnes (aquest últim curs, a totes les parròquies de la ciutat).

3. Mirar d'integrar-los a la parròquia. A nivell de *catequistes*, procurant que el grup de catequistes dels disminuïts sigui un grup més dins la catequesi dels infants i adolescents, i que participi en els cursets de formació, les assemblees, la coordinadora de catequesi, etc.; procurant, també, que els nous catequistes fossin del barri. A nivell de *catequitzands i pares*, participant activament en les eucaristies de començament i final de curs i integrant-los plenament en les celebracions de la Primera Comunió i de la Confirmació (en aquest sentit hem trobat particularment reeixides les dues convivències que, en diferents anys, s'han fet entre els adolescents «normals» que s'havien de confirmar i els «deficients»); i, fins i tot, en els casos de nens amb coeficient mental més alt, essent un membre més del grup dels dits «normals».

Evidentment aquests tres objectius no s'han aconseguit del tot, però en aquest moment, si mirem enrera, veiem que s'ha fet un bon pas endavant.

Problemes i esperances

Els *problemes* que tenim actualment es podrien resumir bàsicament en dos:

1. *Vénen pocs nens petits*. Es manté el grup dels més grans, format majoritàriament per nois i noies de «Fe i Llum», als quals s'han afegit altres joves deficients del barri i d'altres bandes de Barcelona.

En vénen molt pocs per a la Primera Comunió, tot i que la gent es queixa perquè a Barcelona hi ha pocs llocs que facin catequesi adaptada a ells. No sabem el perquè d'aquesta anomalia. ¿És que els pares pensen que el seu fill «no ho necessita»? (No ho crec) ¿És que els dissabtes a mig matí, que és quan fem la catequesi, és mala hora? (Potser sí) ¿És que estan plenament integrats a la pròpia parròquia? (Tant de bo!) ¿És que molta gent ho desconeix? (També podria ser)...

2. L'altre problema que patim és la *falta de material catequètic i litúrgic en català*. En castellà hi ha alguna cosa més, però en general ja té alguns anys. Potser aquesta manca de material es

deu a la falta d'un equip competent que el confeccioni; potser caldria que algú l'exigís amb insistència... No ho sé; de fet, és un buit que es nota.

És agradable anar a una llibreria religiosa i veure com el S.I.C., o el Secretariat de Catequesi de Girona, o l'editorial Claret (per citar alguns exemples) editen textos nous de catequesi; i penses, ¿quan arribarà el dia que tinguem una Guia per al Catequista i un Quadern, amb dibuixos i fotografies, per als nois i noies, tot un Catecisme, adaptat als disminuïts psíquics?

Però no tot són problemes. És bonic observar com les famílies amb fills deficientes, que vénen a catequesi es van coneixent entre elles i com esperen amb il·lusió el dissabte; com els joves cristians del barri es plantegen treballar amb deficientes com una de les seves possibles activitats; com, gràcies a aquesta presència de la catequesi, l'agrupament escolta, radicat a la parròquia, integra sense cap diferència algun deficient a les seves unitats.

Des de la parròquia també alegra rebre la propaganda de l'Escola d'Estiu del S.I.C., dins la qual hi ha un curset per a catequistes interessats en la «catequesi especial».

I somnies el dia en què les parròquies hauran integrat plenament els seus infants i joves disminuïts i, a més, hi haurà una gran coordinació entre les parròquies properes (arxiprestats, comarques, zones pastorals...) que farà que una d'elles aplegui, amb catequistes més preparats, els nois i noies, fills de Déu, que necessiten una atenció més especial.

La pastoral amb els disminuïts psíquics de la parròquia de Santa Maria de Badalona compta amb una llarga història de fets, qüestions i detalls. Són molts els esforços de tot tipus que des dels seus inicis (ara fa setze anys) s'han portat a terme, ja sigui de forma individual, ja sigui per institucions. Hi ha hagut uns moments més brillants que altres. Com en el conjunt de la pastoral catequètica, hi ha hagut uns canvis de concepció, que en aquest camp dels disminuïts han estat més considerables, pel fet que aquesta realitat en el millor dels casos era ignorada per la pastoral, o gairebé semblava que no valia la pena fer-hi res de cara al creixement de la fe. Tal volta la gran tasca catequètica a fer entre la gent que en diem normal deixava *a priori* sense forces per atendre el creixement de la fe d'aquests nois i noies que considerem disminuïts psíquics. Per això, els inicis d'aquesta pastoral varen ser fruit més d'un voluntarisme individual que d'una acció de l'Església institució. Malgrat tot, i com tantes vegades, l'Església, per l'exercici de la caritat, es posa a fer suplència d'una tasca que pertocava més directament a la societat. En aquest context, cedeix uns locals, acull, fa els possibles per entrar en el camí de la comprensió del fet que el disminuït psíquic també forma part de la condició humana i afavoreix la creació d'una escola per a «subnormals».

Un llarg camí seguit

La necessitat d'una catequesi per a aquests infants sorgeix en el moment que els pares es pregunten: per què no han de fer la primera comunió?

I alguns educadors, ajudats per persones sensibles, ajuden a la preparació d'aquests infants. Seria injust no reconèixer la visió clara i humana de totes aquestes persones, ja que en aquells moments (avui encara hi ha qui se'l fa) existia aquest raonament: «si

la fe és la resposta lliure a la crida de Déu (el do de Déu), en quin grau pot respondre-hi un infant disminuït psíquicament?»

Recordem que, en aquells moments, unes trobades de pares afectats amb l'enyorat pare Josep M. Segura van posar de manifest que qualsevol esforç per ajudar a créixer tot disminuït psíquic com a home era lloable, i que ajudar-lo a créixer religiosament, en la fe, era ajudar-lo a créixer com a tal, atès que la dimensió religiosa és quelcom inherent a la persona.

No tardàrem gaire a comprendre que no era tasca d'uns pocs afeccionats sinó que calia dedicar-s'hi amb els millors condicionaments pedagògics possibles. Necessitàvem gent, educadors i organització, cosa que aconseguírem en vincular-nos al Centre Catequètic de Badalona. Aquest Centre havia nascut gràcies a la inquietud d'uns pares que sentien la necessitat de catequitzar els seus fills fora de l'escola, a la qual no corresponia aquesta tasca, per bé que, d'altra banda, no era organitzada en les parròquies.

Donat que els locals que fins aleshores ens havia deixat la parròquia de Sant Josep no reunien prou condicions, vàrem continuar en el convent de les Carmelites, el qual, gràcies a un camp d'esports, ens permetia una alternativa en les activitats més d'acord amb la tasca empresa.

En desaparèixer aquells locals, vàrem ser acollits a la parròquia de Santa Maria, en uns locals amb més condicions. En aquests moments la catequesi especial arrela més fort: es tenen reunions amb els pares, trobades festives conjuntes amb pares, nois i catequistes de tot el dia; s'organitzen reunions per Nadal, etc.

A partir d'aquest moment la catequesi ja no es redueix a una tasca de preparació de la primera comunió. S'intenta crear una continuïtat. Així arribem a preparar grups per a la Confirmació i alguns dels nois perseveren en aquesta tasca comunitària del creixement de la fe.

En aquesta darrera etapa, tenen lloc trobades i intercanvis amb altres centres de catequesi especialitzada de fora de Badalona, que, malgrat els inconvenients dels trasllats, es valoren positivament, car són un motiu de comunicació d'experiències i, per tant, d'enriquiment per a tots.

Abans de passar a analitzar les qüestions pendents i les perspectives cal assenyalar que aquesta catequesi intenta arribar a tots els infants i nois de Badalona (la majoria provenen de l'Escola especialitzada «Centre de Sant Andreu»), és a dir, és oberta a tothom. Per això, connectem amb les diferents parròquies, no amb afany monopolitzador sinó amb la intenció d'oferir a tothom un servei de fet complex. La catequesi té lloc cada dissabte al matí. Cal esmentar l'esforç que representa (i no sols de caire econòmic) el

transport dels nois i noies amb autocar. D'aquesta manera se'ls facilita l'assistència i s'allibera per unes hores els familiars de la tensió que creen els infants.

Entre l'ahir i el demà

Ja es pot suposar que amb setze anys hem tingut moments de tot. Hem hagut de lluitar contra la rutina i contra el perill que la catequesi es convertís en una guarderia; hem hagut de lluitar contra el fantasma dels diners i cobrir el pressupost amb donatius, rifes, etc. Però això ja és història. Avui, la dedicació més plena i responsable dels catequistes i l'esforç d'especialització i de preparació dels cursos, la temàtica i els mètodes, han donat una serenor i un sentit a tot el treball. D'altra banda, les ajudes econòmiques han vingut per camins més institucionalitzats, d'una manera particular de la parròquia de Santa Maria.

Tot ajuda a creure que la catequesi especialitzada comença a trobar el lloc que li pertoca.

Però no ens podem acontentar mai amb el que tenim, ans cal exigir-nos més. Per això, conscients que falta molt per aconseguir, estem fent esforços vers una integració més gran dels deficients amb els altres nois de la seva edat que vénen a la parròquia, cosa que creiem que ha de ser positiva per a tots.

Seguint aquesta mateixa tònica, va tenir lloc una celebració de Pasqua conjuntament amb els nois de l'esplai de la parròquia. Fou una trobada orientada plenament cap a una millor convivència. Després de tot un dia viscut plegats al Monestir de Sant Jeroni de la Murtra, on fórem acollits pels amics de la Casa de Santiago, arribarem a la convicció que la integració no és sols possible, sinó desitjable i positiva, tant per als uns com per als altres.

Una altra experiència fou la preparació de la Confirmació. Tinguérem una convivència de tres dies a Montserrat, en què compartírem la feina i les estones de lleure, si bé els temes doctrinals, comprensivament, foren aprofundits per separat.

Aquestes dues experiències ens animen de cara al futur a buscar contactes que facilitin una major naturalitat en la convivència i una major compenetració entre aquests dos móns que sense voler anàvem separant; i sense oblidar la necessitat de preparar els temes per separat, pressupòsit necessari de cara a l'aprofundiment i l'exigència en la preparació.

No cal dir que aquesta tasca requereix la il·lusió i l'entusiasme

de l'equip de catequistes, que no estalvia esforços per assistir a cursets especialitzats i revisar amb esperit crític constant el treball realitzat, i que procura superar-se dia a dia en la preparació dels temes setmanals.

Fóra bo reconèixer també les limitacions d'aquesta tasca. Aquestes es podrien concretar en la necessitat urgent d'una cura més assídua dels pares d'aquests nois i noies. La realitat que viuen i en la qual han estat posats a prova, fa d'ells un camp adobat per a la reflexió i el creixement de la fe.

Abans d'acabar voldria deixar constància de l'ajuda i el recolzament que trobem en mossèn Ramon Boldú, així com de l'enriquiment que per a la parròquia de Santa Maria representa aquest esforç de col·laboració en la catequesi especialitzada, que cal emmarcar dins el camp de la pastoral de conjunt de l'arxiprestat. L'esforç de tots ajuda a una comunió més plena i a sentir com a propis els problemes de tots aquests nois i noies de Badalona que necessiten créixer en la fe, però que, per la dificultat i la complexitat que presenten, tenen el perill d'ésser oblidats.

HOSPITAL DEL NEN DÉU, BARCELONA

NATIVITAT ANCHETA

Motivació des de la fe

D'entrada pot semblar que la catequesi amb deficients mentals consisteix en un transvasament de fe d'un nivell d'abundància a un nivell de pobresa. L'experiència, però, ens fa descobrir un plantejament diferent. A la pràctica els deficients són receptors sempre oberts, els autèntics pobres («anavim»), en els quals som cridats a vessar la bona nova de la nostra fe perquè la converteixin en el cant de lloança més pur i alegre que l'Església pot oferir al Senyor. En la catequesi ens considerem elements comunicants en el cos de l'Església, que prestem el nostre suport on l'impuls és tímid i vacil·lant.

En aquest camp ens veiem obligats a replantejar-nos constantment el sentit de la nostra missió i de la capacitat de la nostra fe, per tal que sigui tan senzilla i humil que pugui arribar al cor dels deficients mentals.

Elements psico-pedagògics

Ens exigim la preparació psico-pedagògica necessària. La limitació intel·lectual dels deficients ens obliga a aprofundir les qüestions i reflexionar-hi, fins arribar a l'arrel dels símbols amb què s'expressa un contingut religiós.

El llenguatge intel·lectual s'ha de substituir pel de les coses concretes, obertes a l'experiència dels sentits. El missatge es transmet mitjançant unes vivències que sempre tenen en compte les realitats i les exigències psico-físiques dels deficients, llur necessitat afectiva i la força de llur intuïció.

A les nostres catequesis entren en joc els recursos d'expressió corporal i els mitjans de comprensió i expressió en general (dibuix, moviment, imatge, mímica, ritme, expressió, música, excenificació, etc.).

Objectius

Ajudar els deficients en la seva relació amb Déu i amb Jesu-crist, en les dimensions personals i socials.

Obrir el seu cor als grans misteris de la nostra fe i a llur celebració, mitjançant les festes de l'any litúrgic.

Facilitar-los la participació en la vida sacramental de l'Església, amb una atenció especial al baptisme, la penitència, l'eucaristia i la confirmació.

Desvetllar en ells l'oració espontània i personal.

Iniciar-los en el sentit moral de la veritat, la justícia i la pau.

Descobrir-los Maria com a Mare de Jesús i nostra.

Educació de la fe

El plantejament pràctic de la catequesi és el següent: distribuïm la catequesi en «cicles», els quals giren entorn de les grans festivitats litúrgiques o altres esdeveniments religiosos. Cada cicle comprén quatre o cinc sessions (cada grup té una sessió setmanal) i culmina en una celebració conjunta dels grups com a síntesi de la vivència de fe de cada cicle.

Aquesta estructura cíclica fa que es vagi renovant la iHusió dels deficients per reunir-se amb llurs catequistes, els quals, per la seva banda, cal que tinguin temps suficient per a elaborar i preparar amb creativitat nous temes i que a nivell personal i de grup reflexionin, visquin i celebrin litúrgicament la fe.

Per tal de coordinar la catequesi dels grups es fan reunions de preparació, sensibilització i valoració crítica de la tasca catequètica global.

Es fa, segons els nivells, una preparació per a la primera comunió, la penitència i la confirmació. Alguns esdeveniments de la vida del Centre són ocasió perquè grups reduïts i degudament motivats participin a les celebracions eucarístiques.

Relació amb els pares o tutors

Donem molt de valor a la col·laboració dels pares. De cara a les sessions, i per tal de facilitar-los la tasca (que sovint se'ls fa difícil), al començament de cada cicle adreçem una carta a les famílies i incloem una notificació a la revista de l'Associació de Pares, per tal d'explicar el contingut del tema i les activitats. Amb

aquesta col·laboració pretenem que els deficients trobin a casa i al centre les mateixes pautes i vivències de fe.

Durant la preparació dels deficients per als sagraments, es fan diferents reunions i celebracions en què prenen part activa tant els deficients com els pares.

L'interès i la col·laboració que desvetllen aquestes trobades en els pares ens estimulen contínuament en aquesta línia de la col·laboració mútua.

Exigències i perspectives en la tasca pastoral

1. *Adaptació continuada.* Intentem recuperar l'heterogeneïtat ineludible de la capacitat mental de cada deficient com a tal i en el grup. Això ens obliga a procurar l'adequació constant del mètode i les activitats.

Per tal de fer front a la inestabilitat emocional, hem d'afinar la capacitat d'observació i d'adaptació i la possibilitat de proporcionar els estímuls adequats a cada moment.

Es requereix també una aplicació contínua i renovada dels mitjans materials al tema, el nivell i l'edat del subjecte, per tal que aquest se senti motivat i prengui interès i pugui realitzar les activitats que l'ajudin a l'aprehensió del contingut catequètic.

2. *Perspectives sempre renovades.* La presentació de la catequesi en cicles ens permet i exigeix una adaptació puntual dels temes a les circumstàncies concretes de fe de cada deficient, com també una obertura continuada a d'altres comunitats de fe. D'aquesta manera estem sempre en sintonia d'Església i en disposició d'assolir la coordinació necessària de tots els interessats en la catequesi especialitzada.

3. *Integració en la vida de l'Església.* Desitgem una coordinació i amb altres nivells catequètics, de manera que es puguin formar catequistes especialitzats que ajudin les parròquies i altres centres en l'educació de la fe, i que puguin garantir, a més de la participació dels deficients a les celebracions litúrgiques generals i parroquials, la incorporació de nens i adults deficients en els programes catequètics.

COMUNITATS FE I LLUM

FRANCESC TORREBADELLA

Seguint unes pautes que ens ensenyà en Josep M. Segura, escolapi (a.c.s.), pretenem reunir les persones amb deficiència psíquica, les seves famílies i els seus amics, en particular els joves, i, sempre que sigui possible, un sacerdot. En aquests moments ens trobem regularment una vegada cada mes una trentena de famílies per posar en comú un tema d'espiritualitat que abans ha estat tractat en petits grups de tres o quatre matrimonis.

Celebrem l'eucaristia, amb la participació de tothom, en especial dels nostres fills subnormals, i també algunes festes assenyalades. Realitzem algunes excursions amb autocar i una vegada l'any ens trobem amb els grups d'altres llocs d'Espanya.

Hem anat a algunes parròquies a celebrar la missa amb la comunitat, per tal de donar-nos a conèixer i captar altres famílies com nosaltres, tot anunciant-ho al full dominical. Hem intentat que l'Església ens acollís i hem participat en l'Assemblea Diocesana de Barcelona.

Troblem *dificultats* arreu. Entre les famílies, ja que cerquen la solució material dels seus problemes. Volen escola, taller, residència, etc., per a llurs fills, i no comprenen l'actitud dels membres de Fe i Llum, que acceptem el fill deficient com una prova d'amor de Déu envers nosaltres. Trobem *dificultats* en algunes parròquies on els sacerdots no ens entenen. Ells tampoc no comprenen que, tot i tenir un fill deficient, puguem ser feliços.

De les instàncies pastorals esperem ser compresos, sobretot pel que fa a la catequesi dels deficients, camp en què estem lluitant ja fa molts anys. Volem que hi hagi una delegació diocesana de catequesi especialitzada i que, en algunes parròquies, hi treballin grups de catequesi per a deficients. Volem que l'Església accepti els deficients com a fills de Déu que són.

Volem, sobretot, testimoniar que les persones incapacitades tenen un lloc dins l'Església, dins la comunitat parroquial, perquè també elles són membres del cos de Crist.

Quant a les nostres *perspectives*, tan sols podem dir que tenim l'esperança d'augmentar el nombre de famílies i de fer compren-

dre que el fill deficient, vist amb els ulls de la fe, té un missatge essencial per comunicar-nos.

Voldríem que es complís aquesta perspectiva: «Tu ets estimat per Déu tal com ets. Ell et dona un lloc entre tots els altres cristians dins la seva Església. Amb ells, ets cridat a formar una família en què tothom s'estimi com a germà... que els responsables de l'escola, dels esbarjos, del treball, de l'economia, puguin preocupar-se més seriosament d'integrar aquests germans que formen part de la família humana» (Pau VI als pelegrins de Fe i Llum, a Roma, l'any 1975).

EL «RUSC»

JOSEP PERICH

L'apropament a un rusc d'abelles sol fer-se amb un cert tremolor de cames, amb moltes precaucions (màscara, guants...). Cosa semblant em passà el primer dia que vaig posar els peus a les llars del **RUSC**, a invitació del nostre bisbe, Jaume Camprodon. Sortosament, les meves precaucions no duraren gaire. Vaig detectar que, més enllà d'una persona un xic desfigurada en el físic i ferida mentalment, hi feia niu un cor d'infant.

Les ratlles que segueixen pretenen fer-vos tastar un xic de la «mel» d'aquest Rusc de Tordera-Moià i dir-vos a cau d'orella que les fiblades d'aquestes «abelles» (els disminuïts psíquics) a les flors esmorteïdes (persones, institucions...) dels nostres ambients no són verinoses sinó fecundants.

De d'ara demano disculpes als membres de la comunitat del Rusc per si no sóc prou objectiu.

Marc de l'experiència

Llar del Rusc de Tordera. Està situada en una masia a quatre quilòmetres del poble i fa set anys que funciona. S'hi acullen tretze «nois», entre 23 i 69 anys. N'hi ha dos que se'ls va a buscar diàriament i hi predominen els desheretats i marginats.

L'equip d'«assistents» està format pel Joan i la Dolors (matrimoni resident a fora de la llar, de 25 i 23 anys, respectivament, amb un nen), el Lluís, responsable de la llar (de 32 anys), la Montserrat (de 25 anys), el Ramon (de 23 anys) i la Catherine (noia francesa, de 20 anys).

Els *tallers* consisteixen en: conreu de la terra, granja, ceràmica, joguines de fusta, sobres, etc.

Llar dels Avets de Moià. Funciona en una casa dintre del poble des de fa tres anys.

Hi ha acollides cinc «noies», entre 20 i 50 anys, procedents de situacions familiars o ambientals molt deteriorades.

L'equip d'«assistents» està format pel Jordi i la Lluïsa (matrimoni resident fora de la llar, de 28 i 26 anys, respectivament, amb un nen; actualment l'esposa és la directora en funcions tant d'aquesta llar com de la de Tordera, a causa de la salut delicada del Dr. Joan Pujol, fundador, amb la seva esposa, de la comunitat del Rusc), la Teresa (de 60 anys, mare d'una noia acollida i responsable de la llar), la Dolors (de 22 anys, que està acabant els estudis universitaris i treballa mitja jornada a la llar), la Roser (de 23 anys, mestra d'educació especial).

Per als *tallers*, el grup es desplaça diàriament a l'Arc de Sant Martí, local cedit pels PP. Escolapis, on es fa ceràmica i caps de cartró, i es pleguen llençols. També es recullen papers i cartrons pel pobre.

Relacions exteriors

La comunitat del Rusc manté la següent xarxa de relacions exteriors:

Arca Internacional de Jean Vanier. Després d'un procés molt lent s'ha arribat, recentment, a la federació amb les comunitats de l'Arca, iniciades per Jean Vanier.¹ Aquest moviment té un equip internacional d'acompanyament que ajuda a discernir el moment que viu cada comunitat per tal d'anar trobant resposta als problemes que sorgeixen. Actualment hi ha setanta comunitats repartides pels següents països: França, Bèlgica, Alt Volta, Canadà, Costa d'Ivori, Austràlia, Dinamarca, Estats Units, Hondures, Índia, Anglaterra, Haití, Irlanda i Catalunya.

Junta directiva. Hi ha una Junta directiva amb personalitat jurídica. Periòdicament es reuneixen alguns laics, amics de la comunitat, amb els responsables dels tallers i de les llars i el consiliari, per avaluar el procés que va seguint la comunitat, prendre decisions i preveure el futur. Es valora molt aquest «ull exterior» format per aquestes persones que no viuen a les llars, i poden aportar des de fora la seva opinió o un assessorament tècnic-econòmic.

Institucions civils. La comunitat del Rusc està registrada com a «Associació d'Utilitat Pública». La Generalitat aporta una ajuda que en cobreix aproximadament la meitat de les despeses.

1. Vegeu, p. ex., *La comunidad lugar de perdón y de fiesta*, ed. Narcea. Madrid.

Atenció mèdica. Mensualment cada persona acollida rep una atenció psiquiàtrica per anar sincronitzant l'acció educativa amb la mèdica.

Diòcesi. Es procura estar al corrent de les realitats de la vida diocesana i participar-hi. Es manté un contacte habitual amb el bisbe. Participem a l'Escola d'Estiu organitzada pel SIC, com també a les activitats de la parròquia.

Poble. Es fa el possible per participar en els esdeveniments culturals i esportius del poble: pastorets, marxes, festes, aplecs, futbol, hoquei sobre patins, etc.

Teló de fons

Inspiració inicial. Cada persona, deficient o no, té un valor únic i misteriós. Perquè el deficient *és una persona*, totalment humana, posseeix els drets de tot home: dret a la vida, a la salut, a l'educació, al treball, etc.

La persona ferida en les seves capacitats i en el seu psiquisme té possibilitats d'amor que l'Esperit de Déu pot fer sorgir i creiem que Déu l'estima d'una manera privilegiada a causa de la seva mateixa pobresa.

Per la seva deficiència i pel rebuig que ha sofert, la persona ferida pot tenir aspectes xocants, però igualment *pot tenir qualitats de simplicitat, d'acollida, de joia i de pau que poden irradiar*, si es troba segura i en un medi on el desenvolupament de les seves capacitats sigui sostingut.

La vida de les comunitats de l'Arca, amb les quals estem federats. L'objectiu primordial de l'Arca és crear comunitats inspirades en les Benaurances i en l'esperit de l'Evangeli.

Totes les comunitats pretenen construir veritables famílies que acullin prioritàriament aquelles persones ferides mentalment i que estiguin abandonades en hospitals o asils, o que visquin amb els seus familiars, però en una situació angoixosa o de desatenció. Se'ls ofereix una atmosfera capaç de retornar-los aquella seguretat que neix de la comunió i la celebració.

Tots se saben deficients (assistents i «nois»): per a uns la deficiència és més exterior, i per a d'altres més interior (egoisme, orgull...).

Aquestes comunitats es caracteritzen per la pobresa, que es tradueix en la simplicitat de vida.

Es dona una gran importància a l'acollida de tot hoste de pas, al visitant i al que hi fa una estada temporal.

Les comunitats, lluny de fugir de la societat, voldrien, com el llevat dins la pasta, contribuir, a la seva manera, a transformar el seu esperit (individualisme, recerca de plaers, adquisició de riqueses i de grandesa, prioritat per la intel·ligència i per la tècnica), a retrobar una esperança que ens porti a una escala de valors més propera a l'Evangeli.

Animació cristiana

Catequesi. Periòdicament es dedica una tarda a treballar l'Evangeli del diumenge, mitjançant el gest, la pintura, el teatre, etc., per tal d'anar assimilant unes actituds elementals i bàsiques.

Eucaristia. Al captar de cada diumenge el consiliari hi celebra l'Eucaristia. A més dels residents a la llar, hi solen participar alguns amics del poble i les persones de l'acollida. Un diumenge cada mes es procura anar a l'Eucaristia de la parròquia. La llar dels Avets de Moià habitualment assisteix a la missa dominical de la parròquia.

Esdeveniments i festes. Les noces d'un assistent, la malaltia o la mort d'un «noi» o d'una «noia», l'arribada d'un nou assistent o acollit, una colònia de vacances, una excursió, un aniversari, una festa popular, etc., solen ser ocasions de catequesi i de celebració cristiana. Lògicament es dona molt de relleu a les celebracions pasquals.

Atenció als assistents. Cada divendres al vespre, quan els «nois» són a descansar, té lloc una vetlla de pregària oberta a les persones de l'acollida. Cada assistent té un dia de la setmana lliure per a ell: família, lectura, anada a algun monestir, aficions personals... Mensualment té lloc una trobada dels assistents amb el consiliari per fer sortir a la superfície les necessitats de cadascú. S'hi aprofundeix alguna vessant del seu compromís. Cada any els assistents amb el consiliari passen tres dies junts en algun monestir per fer un balanç del creixement personal i comunitari.

Pregària. Al matí, al migdia i al vespre es fa una breu pregària en comunitat preparada rotativament per un assistent i un disminuït.

DEÚ HA ENTRAT A CASA NOSTRA

XAVIER QUINCOCES I MERCÈ RIERA

Fa divuit anys que ens vàrem casar. Érem joves: l'un tenia vint-i-tres anys i l'altra, vint-i-un. Quan vàrem començar a sortir junts encara anàvem a l'escola.

Una gran il·lusió i un amor molt sincer ens varen portar al matrimoni i somiàvem en una família nombrosa. Però, d'entrada, la situació no va ser gens fàcil, ja que després d'un part molt llarg la nostra primera filla va néixer amb paràlisi cerebral. Va estar molts dies internada a l'hospital, perillant entre la vida i la mort. Un cop a casa, a causa d'unes crisis respiratòries profundes, l'havíem de vetllar constantment a les nits. No va començar a caminar fins als cinc anys i encara actualment que ja en té disset parla i es mou amb dificultat. És la Clàudia.

Aquesta situació impensada ens va fer sofrir però ara en donem gràcies a Déu, ja que, a causa dels interrogants que va portar a la nostra parella, avui podem dir que el Senyor ha entrat a casa nostra.

Al cap de quinze mesos ens va néixer un nou fill, en Xavier, i dos anys més tard, una altra nena, la Marta; tots dos, que vessaven de salut, ens van omplir d'alegria i, naturalment, també de feina.

Dintre el nostre cor, restaven unes preguntes: per què hi ha el dolor dels infants?, i quin sentit té la vida?

Un dia el testimoniatge d'un matrimoni que vivia aquest mateix problema ens va donar la resposta. Acabaven d'arribar de Colòmbia, després d'una experiència de missió de dos anys, i tenien la mirada transparent i una pau que ens va tocar el cor, precisament allò que nosaltres buscàvem. Ens varen parlar obertament de Jesús, ens convidaren a pregar i ens varen encomanar una mica la seva fe. Gràcies a aquell contacte, vàrem passar de la fe rebuda dels pares a una fe personal, vàrem comprendre que Jesús és l'únic que dóna sentit a la vida i que ell és la resposta al dolor i a les limitacions humanes i que ve a salvar-nos del sofriment estèril.

Certament després d'aquesta experiència la nostra vida va canviar. Vàrem continuar els contactes amb aquest matrimoni i, a través d'ells, vàrem conèixer la Renovació Carismàtica. Vàrem co-

mençar un grup de pregària a Granollers, el qual ha anat creixent fins a esdevenir una comunitat de vida, a la qual ha estat confiada pel Senyor Bisbe la pastoral del barri de la Torreta, on nosaltres vivim. (Els locals de la comunitat serveixen com a centre de culte.)

De vegades, tot reflexionant sobre la nostra vida tan canviada, **ens preguntàvem** si una possible nova dificultat no apagaria tal volta la nostra fe.

Fa cinc anys vàrem esperar un nou fill amb gran il·lusió, però aquest va néixer amb una forta malformació cerebral, que el va fer lluitar durant gairebé dos anys entre la vida i la mort. És en Josep Maria, molt limitat però, això sí, alegre i feliç. Tenir un fill deficient és dur, però el que representa una experiència repetida només ho sap el qui ho ha viscut. Mes podem dir que la misericòrdia de Déu ens ha donat la força que necessitàvem per a poder exclamar de veritat, com sant Pau: «Sabem que Déu col·labora en tot per al bé d'aquells qui l'estimen (...) El Crist Jesús, el qui va morir, més ben dit el qui va ressuscitar, el qui està a la dreta de Déu (...) intercedeix per nosaltres. Qui ens podrà separar de l'amor del Crist? La tribulació, l'angoixa, la persecució, la fam, la nuesa, el perill o l'espasa? (Rm 8,28.34-35).

Aquesta situació dels dos fills malalts ens ha portat a treballar en el camp dels minusvàlids psíquics, en concret a col·laborar amb l'Associació de Pares de nens disminuïts del Vallès Oriental, de la qual en Xavier és president. També la nostra comunitat cristiana està especialment oberta als malalts i minusvàlids (molts vénen a la nostra eucaristia dominical transportats per un servei de cotxes de la mateixa comunitat).

Fa set anys que, durant la segona quinzena d'agost, tota la comunitat, formada per famílies senceres i per joves, anem a colònies amb tots els nostres malalts i disminuïts. (Aquest any hem anat al País Basc, a Gernika.) És una experiència molt bona de servei i d'aproximació al dolor del món.

Volem acabar aquest testimoniatge amb unes paraules que Joan Pau II, tot preguntant pel nostre petit Josep Maria, una vegada que vàrem tenir l'oportunitat, a Roma, d'estar amb ell, va dirigir a tots els qui l'envoltaven, amb veu forta: «Aquests són els homes que estan més a prop de Déu.»

Estem convençuts que això és així, i que aquests homes són una gràcia per a totes les comunitats cristianes.

CONTRARIETAT, ACCEPTACIÓ AGRAÏMENT

UN MATRIMONI DE TERRASSA

La notícia de tenir un fill deficient suposà per a nosaltres, de bell antuvi, un entrebanc que mai no ens havíem plantejat. I diem entrebanc, amb una certa cruesa, per la sorpresa que el fet representà. No en teníem gens de consciència, fins que una psicòloga, amb molta delicadesa, ens ho comunicà. Vàrem encaixar el cop tan bé com vàrem saber. Fou en sortir, tot baixant amb l'ascensor, que vàrem mirar-nos i els nostres ulls espurnejaven.

La mà de Déu, com sempre, no ens deixà. Ja des del mateix moment, vàrem tenir una actitud de respectuosa acceptació. Vàrem comunicar tot seguit el fet als dos germans més grans, que varen reaccionar molt bé i que s'estimen molt el germà deficient.

Uns dies després, en ocasió de la visita d'uns amics, es va produir un impacte inoblidable. Ell, un dels capdavaners en la dedicació als deficients, ens deia, amb el cap cot i molt serè, unes paraules d'una profunditat poc corrent: «És difícil per a mi, que no tinc cap fill en aquestes circumstàncies, dir-vos el que us he de dir. Creieu-me, és una benedicció gran de Déu tenir aquest fill. No sabeu pas la netedat de cor que tenen. Nosaltres, els que ens anomenem normals, estem molt lluny d'assemblar-nos-hi». Hem de reconèixer que aquelles paraules, breus, però tan sortides del cor, varen ajudar-nos també a no perdre peu i a enfocar la vida sempre en sentit positiu.

Després, tot fent camí, moltes vegades hem constatat la gran realitat que hi havia en el que ens digué l'amic. I sempre hem anat donant gràcies a Déu de tot.

Li hem explicat la nostra vivència de Déu, tot manifestant-li que nosaltres creiem en Ell, per bé que altres —que no per això considerem ni més dolents ni més bons— no hi creuen. S'ha fet un xic necessari aclarir-li això, puix és la petita de quatre ger-

mans no practicants que, no sabem ben bé què creuen. Ella per ara sembla que hi creu, en Déu. No sabem com continuarà.

La societat ens ha ajudat força. Hem tingut certs problemes per a l'escolarització, però potser hem coincidit amb l'època en què ja hi havia una conscienciació col·lectiva força general sobre aquest problema i, per tant, «hem connectat». En canvi, ja ens veiem més perduts en l'etapa de després del col·legi.

Pensem que l'Església està força conscienciada. L'Església som tots plegats.

Aquests nens, que lògicament experimenten més «fracassos» i rebuigs que la generalitat dels nens, són més especialment sensibles a les proves d'afecte, les quals creen en ells una forta dependència. Tenen molts problemes i costa esforç dedicar-s'hi.

No és fàcil trobar persones mentalitzades i que a més tinguin temps. Però també aquí «entre tots ho farem tot».

CONSILIARI

ENTRE DISMINUÏTS PSÍQUICS

JOSEP PERICH

Aportació del consiliari

Em limitaré a l'experiència que estic fent fa dos anys com a consiliari, tot vivint a l'exterior, concretament en una parròquia suburbial de Girona, a trenta-set quilòmetres de la llar del Rusc, de Tordera.

Un servei de comunió. Els assistents solen tenir una gran sensibilitat per a captar els carismes i valors dels «nois» acollits, dels joves que passen uns dies per l'acollida, de les persones amigues que s'hi apropen... Paralelament, sovint, donada la seva forta personalitat, són molt crítics entre ells mateixos, com també molt conscients de les seves limitacions. El consiliari pot jugar un rol molt important si procura emmarcar els límits de cada assistent en el conjunt de la seva persona i de la seva història. L'assistent necessita algú que l'ajudi a explicitar i a confirmar el seu carisma, el que està vivint; que l'ajudi a trobar una harmonia personal dintre la comunitat; que li digui, amb la tendresa de Déu: «en les teves misèries tu ets estimat per Déu, tu pots fer quelcom pel company, per l'acollit,... ningú no és irrecuperable».

El consiliari pot ser igualment un signe de comunió amb la diòcesi. Moltes vegades serà com una finestra oberta que facilitarà una visió eclesial, sobretot quan la vida de la comunitat tendeixi a donar voltes sobre ella mateixa.

Presència contemplativa. Normalment el més pobre no diu la seva misèria perquè no pot. Cal endevinar-la. Déu tampoc no s'explica, es deixa tocar. Tant el disminuït com Déu ens porten cap allà on no voldríem anar. Ens criden: «deixa el teu país», les teves seguretats, els teus plans... El consiliari no cal que hi vagi a organitzar gaire res (això ja és assumit pels responsables de la comunitat). La seva presència ha d'ésser «contemplativa» dels assistents

i dels «nois» per anar fent aquesta lectura en clau del pas de Déu en el pobre, tant en la persona de l'assistent que ha optat per fer-se pobre com en la del «noi» acollit que s'hi ha trobat sense buscar-s'ho.

Fer costat. Un noi deficient m'expressava: «És curiós; hi ha gent que quan m'acompanyen m'agafen per la roba i no pel braç. Per què?». Tant el deficient com l'assistent necessiten que algú els faci costat amb aquella tendresa de Déu de què parlàvem abans. Un fer costat més enllà d'allò superficial o emotiu. De cara al «noi» acollit, crec que aquest seguiment s'ha de fer molt a partir de les situacions concretes i anecdòtiques que succeeixen en presència teva. En canvi de cara a l'assistent es pot programar, ja sigui a petició de l'interessat o a suggeriment teu, i trobar-se de tant en tant. Normalment sol ésser el mateix assistent el qui en pren la iniciativa, però si l'interessat té un tarannà introvertit o reservat li costa més. En aquest cas, quan la iniciativa ve del consiliari, ben aviat t'adones de si l'estàs forçant o de si precisament ho esperava.

A petició dels assistents, cada mes reservo un dia per viure a la llar i així fer-me més càrrec del que s'hi viu i de com s'hi viu. Seria molt insuficient si la meua presència es limités a celebrar l'eucaristia del diumenge.

Memòria evangèlica i referència celibatària. El consiliari ha de tendir a ser un mirall de l'Evangeli, on els membres de la comunitat puguin contrastar el seu rostre amb el de Jesús. I, a més, pot oferir al disminuït i a l'assistent que hagi optat pel celibat un punt de referència personalitzador i fecund alhora. La presència del consiliari cèlibe pot ajudar molt a desdramatitzar la situació del deficient que no es podrà casar.

Aportació del disminuït psíquic al consiliari

Retrobar el lloc en el ministeri. Sempre he estat vicari, i en parròquies grans. Reconec que m'he habituat a fer de «màquina de tren»: organitzar, planificar, anar al darrera de la gent perquè assumeixin els seus compromisos... El món del disminuït no admet massa planificacions pastorals, has de mantenir els ulls ben oberts per acollir l'inesperat i «celebrar-ho», «reconciliar-ho». Aquest món m'ajuda a retrobar el gust pastoral de la «presència», de la «gratuitat». Són els assistents i els nois, els qui et reclamen. Són ells els qui fan de màquina de tren. Per tant, m'ajuda a resituar el meu ministeri en l'engranatge pastoral.

Senzillesa evangèlica en la pastoral. El disminuït no sol gastar

segones intencions: és senzill, transparent, té un cor d'infant. Això m'ajuda a desfer-me dels escuts i les caretes protectores que tan sovint gastem en la nostra pastoral sofisticada.

Predilecció pel més dèbil. No sé quina consciència de Déu té cada disminuït, però estic convençut que cada un d'ells és ben conegut i estimat per Déu. En el meu treball parroquial noto que d'un temps ençà el cor se me'n va instintivament vers els més «esparracats» de la barriada; no vénen a l'eucaristia, però els hi tinc ben presents.

Intuïció del que és essencial. Externament, el disminuït es fa poc atractiu. A mesura que li ets fidel, descobreixes que és una mina inesgotable de riquesa diferent. Possiblement té més deficiències que jo en el cap, però potser el seu cor és més net i sa que el meu. Això m'ha portat a relativitzar les meves limitacions, a retrobar la confiança en mi mateix, a anar més a l'essencial en el tracte pastoral amb els feligresos. En definitiva, a ser més contemplatiu.

Suport testimonial i comunitari dels meus feligresos. L'Església té el tresor dels pobres i el necessita. És curiós que sense adonar-me'n he visitat totes les famílies de la meua parròquia que tenen algun familiar afectat. Estem fent passos perquè des de la parròquia puguem tenir-hi aviat una atenció i una predilecció. Puc dir als joves i als adults de la parròquia: «veniu...» un cap de setmana o un diumenge a la tarda al Rusc, «i ho veureu». Igualment, quan he demanat un assistent per presentar el testimoni del seu compromís, puc assegurar que ha fet impacte.

Desvetllament personal. Els assistents són joves que han cremat les barques. El seu altruisme arrelat en les Benaurances m'ha fet sortir, més d'una vegada, de l'ensopiment pastoral o de les trifulgues clericals.

Assumir millor el celibat. El disminuït voldria casar-se, però no podrà. Es tracta d'ajudar-lo a reconciliar els seus desigs amb els seus límits. Li és possible viure aquesta tensió en la pau i ser feliç. Aconsegueix una comunicació en el respecte de cara l'altre sexe. «Si ells hi arriben, per què jo no?». Em són un repte i un estímul per assumir sense traumes el meu celibat.

Ampliació d'horitzons eclesials. Cada any ens reunim els consiliaris de les setanta comunitats de l'Arca esteses arreu del món. Aquesta convivència d'una setmana dóna peu a compartir les diferents maneres de ser consiliari al costat del deficient. Moltes comunitats són ecumèniques, tant per l'origen dels acollits com per l'origen dels assistents. Considero que aquests contactes trenquen un xic la visió esquifida que tinc de les realitats eclesials i em donen un tremp més missioner, ecumènic i obert a d'altres cultures.

JOSEP MARIA SEGURA, AL SERVEI DE MARGINATS I DEFICIENTS

JAUME BOTEY

No m'és fàcil ara parlar d'en Josep Maria Segura. Per dos motius. Un, perquè si bé la proximitat de les relacions personals facilita el coneixement de persones i coses, també pot deformar-les. I en aquest cas, haig de confessar-ho, per la simpatia i l'admiració que em desperta la figura. L'altre, perquè la seva actitud continuada fou de no fer soroll, passar desapercbut, evitar tota remor entorn d'ell. Adhuc pocs dies abans de morir, per exemple, insistia que en ocasió de la seva mort imminent, que ell sabia i preveia, no calia que s'avisés ningú; la mateixa comunitat de l'Olivera havia de seguir el ritme normal de la vida quotidiana. I ara jo amb aquest escrit temo profanar la seva discreció humil i continuada.

Han passat ja prou anys, però, des de la seva desaparició. I crec que tots els qui varem conèixer aquella figura joiosa, desmanegada i pobra que ell era, tenim el dret, i potser el deure, de rescatar-lo de l'oblit. El temps, d'altra banda, actua d'element purificador. Ara la distància ens ajuda a entendre millor quina fou la llei fonamental de la seva vida o en què es resumeix el seu balanç final. I en això, jo tornaria a coincidir amb el que d'ell deien fa sis anys un grup de capellans amics seus: fou un «home de Déu». Ja sé que aquesta expressió és imprecisa o confusa, que cal emmarcar-la en unes coordenades precises. Ja ho faré. Ara bé, si, malgrat el seu temperament fort i la seva innegable capacitat intel·lectual, fou l'home planer i «amic» que coneguérem, era perquè la seva vida estava expressament polaritzada per la senzillesa i l'amistat que ell sentia rebre de Déu.

Per tot això crec que, en la mida del possible, serà millor deixar-lo parlar a ell mateix a través d'alguns dels seus escrits. Escrits gairebé sempre a corre-cuita i en qualsevol tros de paper, mentre prenia apunts en una reunió o bevia un cafè en un bar, perquè li sortien amb facilitat de la seva intuïció de creient.

Els inicis

Havia nascut a Barcelona l'any 1928, i estudià als escolapis de Balmes. Allà va conèixer la pregària diària i, segurament, el tro de veu del P. Pujadas del qual ha parlat en Ballarín. S'hi afeccionà. Ingressà als escolapis als quinze anys, i fou ordenat, a Barcelona, als vint-i-tres anys. Al final de la seva vida, el febrer del 78, escrivia com havia estat de decisiva per a ell aquella primera crida:

«Quan tenia quinze anys me'n vaig anar de la casa del meu pare. No per una il·lusió infantil, sinó amb una clara consciència que Algú em cridava al seu seguiment. Des d'aleshores sé de qui m'he fiat, i sé que no falla.

»El camí semblava fàcil i fressat, com també fixes eren aleshores totes les coses del temps.

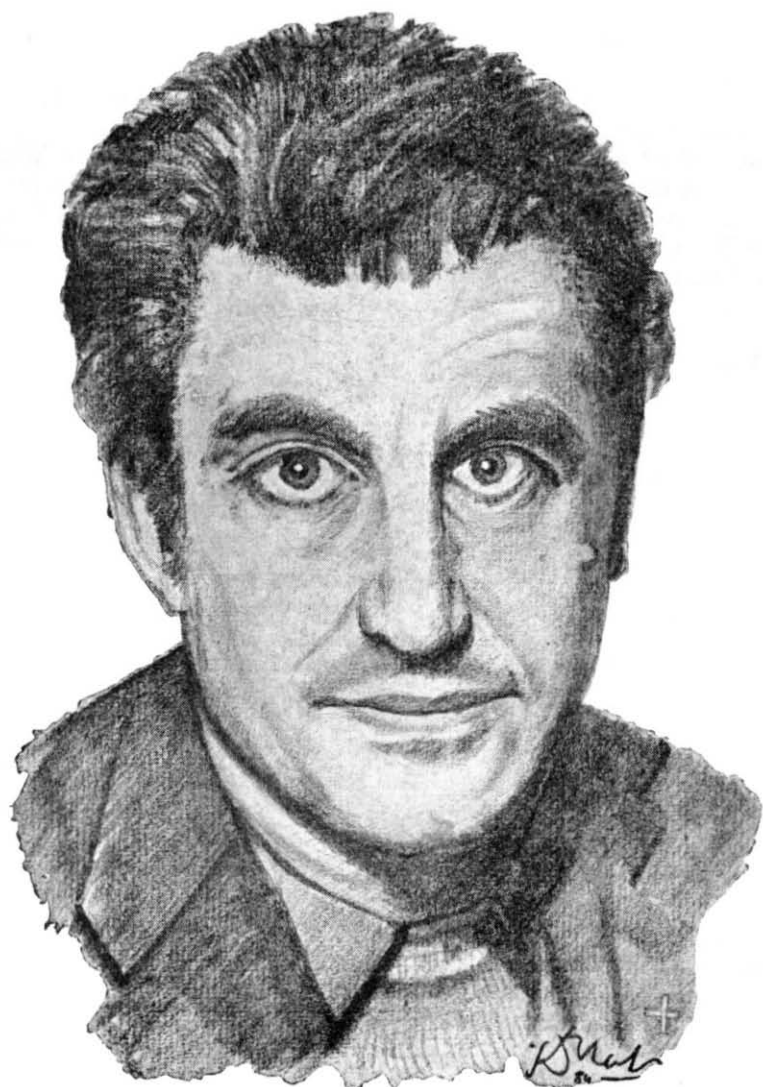
»Però el camí ha estat ple de sorpreses inesperades. Sempre preparades per Aquell que mai no ha deixat d'insistir: segueix-me.»

La primera «sorpresa inesperada» de la seva vida d'escolapi: la salut no li respon. Afectat per la tuberculosi, els superiors el traslladen a Puigcerdà. Tingué sempre una salut precària. Un cop restablert, el dedicaran durant més de deu anys a la formació dels joves futurs escolapis, amb estades a les diferents cases de formació en aquell moment habilitades per a això: Morella, Moià i Alella. De manera primordial es dedicarà, però, a la formació dels futurs escolapis que no havien de ser ordenats sacerdots i que en aquell moment rebien una formació humanista i una preparació professional molt precàries. Sabia que es dedicava a un sector marginat dins de l'Orde.

No tothom estarà d'acord amb aquesta nova orientació. D'altra banda, el seu temperament, tan exigent amb si mateix com amb els altres, crea, alhora, respecte i tensions.

El Camp de la Bota i les Arenes

La formació d'una nova comunitat d'escolapis al barri del Camp de la Bota, o Mina Pequín, li dóna ocasió de concretar, fins i tot pel lloc i la forma de viure, la seva concepció de vida religiosa. El Concili ha revifat l'esperit de pobresa de l'Església i ha impulsat la presència institucional a les barriades obreres i suburbials. A partir de l'any 1963, la seva vida es desenvoluparà gairebé sempre entre marginats socials de tota mena. Ara serà entre barraquistes i un important sector de població gitana. A la comunitat conviu amb el meu germà Francesc. Seguint la tònica de presen-

cies d'aquest estil en aquell moment, han de fer de tot. En Josep Maria tant pot donar classes com convertir-se en entrenador de futbol, si creu que el futbol pot ser un aglutinant. De fet, la seva presència allà és el primer focus de dignificació, de reivindicació, d'ofertament de serveis. L'anorac, les xiruques, la motxilla a l'esquena, una Guzzi atrotinada i el seu somriure de noi que no ha trencat cap plat i de complicitat alhora, seran durant aquests anys la seva única carta de presentació arreu on vagi.

Recordant aquell temps, el meu germà li escrivia des de Mèxic poc abans de la seva mort, en una carta de comiat i arreveure:

«Hem recordat amb els de la meva comunitat els dies del Camp de la Bota, i com he après tantes coses de tu. L'Evangeli és senzill i és difícil. I quan hem rebut de Déu la gràcia de conviure amb gent conseqüent com tu, estem més segurs que l'Evangeli és possible.»

Amb permís dels superiors, un altre grup d'escolapis amics decideixen anar a viure a les Arenes de Terrassa en les precàries condicions en què viu aleshores la immigració. Feia poc, a més, que les tristament famoses inundacions del Vallès havien arrasat la barriada. En Josep M. els acompanya. La duresa del conflicte social de la Terrassa d'aquells anys i la continuada presència dels grups d'un moviment obrer creixent i que havia d'actuar des de la claudestinitat, fan prendre partit a aquell sector pastoral. En Josep M. resta obert a tot tipus de suggeriments; però, sense desvalorar l'acció d'aquells que s'esforcen a transformar la societat o el barri per altres mitjans —l'acció encoberta o la prestació de serveis—, va ocupant la major part del seu temps en l'acció catequètica.

Serà des de Terrassa precisament que entrarà en contacte amb el Secretariat Diocesà de Catequesi. I serà també a Terrassa que un grup de pares de nois deficients li demanen ajut, i ell els el presta i s'hi vincula. Aquells pares li mostraran que existeix un altre món de marginats de la societat, el dels subnormals, desatès en tots sentits, i també pastoralment.

Abans de ser nomenat responsable del Secretariat Diocesà de Catequesi fa una breu estada al col·legi escolapi del carrer de la Diputació, on haurà d'assumir responsabilitats organitzatives i pedagògiques. Aprofita el temps que li queda i la proximitat de la Universitat per llicenciar-se en pedagogia. La lectura dels seus apunts de classe és il·lustrativa sobre la seva personalitat de pedagog madur: o aquelles classes durant aquells anys varen sortir del seu normal ensopiment, o el no-ensopit era l'alumne que les rebia. Les anotacions pràctiques i les notes a peu de plana denoten que no defuig la teoria sempre que aquesta l'ajudi a comprendre la realitat que toca. Mai no tingué ínfulas ni preocupacions d'intel·lectual. Jo diria

que més que els estudis, la seva autèntica universitat fou el contacte amb el llenguatge dels marginats i la seva voluntat de fer-se entendre. I la pregària. El seu llenguatge era exclusivament el llenguatge de la fe. Les seves paraules, claríssimes i expressades amb simplicitat, brollaven de la més pura irracionalitat de la fe. Qualsevol lingüista s'estavellaria si volgués fer una anàlisi semàntica de la racionalitat de les seves paraules o de les seves obres.

Catequista

L'any 1970 és nomenat President del Secretariat Diocesà de Catequesi de Barcelona, i posteriorment responsable de l'Escola Interdiocesana de Catequistes, càrrecs que exercirà fins al 1974. És l'època de més presència pública d'en Josep M.

La falta de catequistes laics preparats i el convenciment que la catequesi, bé o malament, però massivament, s'està fent ja a l'interior de les escoles religioses, el porten a incorporar a la tasca del Secretariat el món, també marginat del plantejament global de la pastoral, de les monges i les congregacions laïcals masculines (Les-tonnac, Jesús Maria, Escolàpies, Germans de la Doctrina Cristiana, etc.). A la llarga, no tothom veurà amb bons ulls aquesta orientació, per l'escassa vinculació que aquestes institucions tenien amb les institucions diocesanes de base, per la majoritària presència no catalana entre aquests sectors de religiosos o, a vegades, per l'esperit de capelleta que semblen tenir. La idea d'en Josep M. és que si la catequesi ha de ser massiva, i no selectiva per a minories preparades, cal comptar amb aquests braços i oferir-los, des del mateix bisbat, elements teòrics de renovació i organitzatius d'arrelament. Torna, en definitiva, a una de les seves primeres actuacions de quan era l'encarregat de la formació dels joves escolapis laics: dignificar i donar sentit a la seva feina quotidiana.

Multitud de conferències, sessions d'estudi, cursets de catequesi per comarques amb centenars d'assistents. En Josep M. no té temps. Va d'un cantó a l'altre de Catalunya amb un inseparable company de viatge, un 600 atrotinat que feia temps que demanava el pas a la reserva. Tan important com el contingut del curset i la renovació teològica, era l'organització de responsables de la catequesi que n'havia de quedar després, però que no sempre quallava. No tenia el «no» per a ningú. La seva agenda consistia en un foli multicopiat; quan se li demanava algun servei, el donava perquè el sol·licitant omplís el que calgués. Davant aquesta actitud, era impossible, a la inversa, negar-se a qualsevol demanda seva. El seu

propi testimoniatge era el procediment involuntari d'engrescar els altres. Algú ha dit d'ell que «sabia ensarronar». Sí, però cap al mateix projecte de vida que ell tenia, que no era altre que la recerca de l'Absolut i l'expressa voluntat de mantenir la inseguretat. Per això era un home difícil de seguir.

El cansament, la necessitat d'un racó de solitud i anonimat després de la mort de la seva mare i la necessitat de disposar d'un horari més flexible que el d'una comunitat gran, fan que durant una temporada vagi a viure amb la petita comunitat d'escolapis de Can Serra, a l'Hospitalet.

També durant aquest temps fa de president del naixent Consell de la Província, organisme consultiu i de participació, creat pels superiors escolapis l'any 1971. Els qui aleshores en formàvem part coincidiríem en el judici que de la seva actuació com a moderador de reunions feia el Secretariat Interdiocesà de Catequesi:

«Tots recordem les síntesi que solia presentar a les reunions. Es discutia... i tot d'una ell sortia com "d'entre bastidors" oferint una síntesi que ajudava a situar-se, que feia tocar de peus a terra i avançar. No sempre hi estava tothom d'acord. Mes sovint, però, hom s'hi sentia identificat i fins i tot hi havia qui podia trobar en aquestes síntesis, amb precisió, el pensament d'allò que abans havia mig expressat pauperament.»

Sobretot, però, durant aquest temps té cura especial i de manera personalíssima de la catequesi de deficients. Es tracta d'un servei gairebé nou a Catalunya i que ell vol mantenir sota una especial responsabilitat seva. Des del Secretariat de Catequesi entra en contacte amb totes les organitzacions que existeixen a la diòcesi dedicades al subnormal, i engresca una colla de pares de deficients a constituir-se com un grup especial de catequesi, que anomenaran Fe i Llum. Molts dels seus escrits sobre catequesi de deficients són el material d'aquestes reunions. Inicialment Fe i Llum es constitueix com un moviment d'Equips de Matrimonis, els principis rectors del qual eren els següents:

«1. Bàsicament formen aquests equips famílies amb fills deficients. Però seria bo que a cada equip s'integressin altres famílies simpatitzants amb aquest problema.

»2. L'equip es forma per reflexionar sobre la Paraula de Déu, cercar llum per viure amb fe l'existència del deficient i compartir aquesta llum i la pregària.

»3. A la llum de la Paraula es crea l'amistat que uneix tota la comunitat Fe i Llum, fent que tothom trobi ajuda en les seves càrregues moralment i materialment.

»4. L'equip té com a missió compartida per tots els membres passar les seves vivències religioses a altres famílies afectades pel

problema del fill deficient. Així un equip creixerà i donarà origen a un altre.

»5. S'espera que tots els qui així visquin la seva fe se sentin empesos a treballar de totes les maneres possibles en la promoció del deficient a través dels organismes ja existents. La comunitat Fe i Llum farà alguna empresa de tipus material quan no la faci ningú més i estigui al seu abast.

»6. Un equip estarà format per un nombre de famílies oscil·lant entre 4 i 8. Algú de l'equip farà de coordinador. El coordinador es comprometrà a aquesta feina almenys per durant un any.

»7. Cada equip buscarà un sacerdot o una persona competent, que encara que no formi part de l'equip assisteixi a les reunions en què hagin d'aclarir-se aspectes doctrinals.

»8. Els equips es reuniran a cases particulars i amb la freqüència que cada equip necessiti (setmanal, quinzenal o mensual), per a l'aprofundiment dels temes a tractar.

»9. Tots els equips es reuniran cada quart dissabte de mes per a celebrar l'eucaristia plegats, com a comunitat Fe i Llum.

El moviment neix amb vitalitat i al cap de poc aplega ja unes quatre-centes persones.

A partir de l'any 74 es veu obligat, però, a deixar el Secretariat i l'Escola de Catequistes. Dificilment sabrem les raons que mouen el bisbat a nomenar un nou equip. Tampoc no interessa. Possiblement hi tingueren alguna cosa a veure les diferents opinions a què ja he alludit sobre la manera d'enfocar la renovació catequètica a la diòcesi. En Josep M. no es queixa. Potser alludint aquest fet en l'escrit del 1978 continuava dient:

«Mai no m'he lligat amb ningú. Sempre conscient que Ell continuava davant meu dient: segueix-me, i que em podia canviar el rumb a qualsevol moment. Són moments en què he deixat les persones que estimava. No per deixar d'estimar-les, sinó per saber de qui m'he fiat i a qui m'he lliurat sobre tot...»

Entre els seus papers ha quedat, però, un breu escrit que sintetitza el seu itinerari com a catequista i la manera com la catequesi l'ajudà a transformar-se.

«En deixar la catequesi, em sento alliberat pel fet de deixar-la, encara que em dol la manera com ha succeït això. Són molts els anys que he dedicat íntegrament a la catequesi. Vaig començar a tenir idees clares sobre catequesi, diferenciada de classes de religió, a Terrassa, entre el 66 i el 67. A partir d'aquí vaig començar a treballar en la catequesi de subnormals. El 68 ja intervenia en el Secretariat i només feia catequesi per a subnormals, escola de catequistes i, finalment, el Secretariat. Durant el període que va del gener del 69 fins al juny del 74 no he tingut cap dissabte lliure, sempre

pendent de l'escola. Per això, deixar-ho és també un alliberament.

»El fet de viure tan immers en la catequesi ha estimulat tota la meua vida. He penetrat contínuament en l'Evangeli. Ja no puc viure com un "doctor de la Llei", o com un "religiós" protegit per normes confortables. Sento que he de fer el que diu l'Evangeli. No n'hi ha prou amb lliurar-se una vegada al Senyor. De tant en tant cal lliurar-se de nou sense pes ni mesura, i en la inseguretat.

»He recuperat, per la catequesi, la meua vocació educadora en un sentit molt clarament cristià... Em disgusta la catequesi-article de consum. Es diuen massa coses, es busquen massa receptes. El que cal és més esperit i més oració. És també un article de consum quan veus que no pots comptar amb ningú sinó dintre una relació econòmica. No pel fet que es pagui, cosa que em sembla normal, com també és necessària la humilitat d'acceptar-ho per part de qui no pot viure sense el diner. El que em fa sentir incòmode és la visió de la catequesi com una professió... per això també em sento alliberat en deixar-la.»

L'Olivera. El projecte

Ja feia temps que, amb els més directes col·laboradors del Secretariat i amb els pares de Fe i Llum, en Josep M. preparava una alternativa global a les possibilitats que fins aleshores oferien les poques institucions existents al servei dels deficients. Des d'un punt de vista teòric, l'alternativa no té secrets: es tracta de formar una «comunitat» mixta amb persones normals i deficients i en la qual, a partir de les possibilitats de cada u, tots tinguin els mateixos drets i deures. No són ja una primera comunitat les famílies? Es tracta de no sobreprotegir el deficient ni de marginal-lo cap a institucions pròpies. No es tracta de buscar monitors per a atendre un grup de deficients. Ni de buscar diners per a les despeses. Es tracta de formar una família de persones que han de conviure sense diferenciar aptituds o raons socials. Es tracta de fer palès que, contràriament a la societat civil, que expulsa i margina aquells membres que no pot o no vol absorbir, la comunitat cristiana els pot assumir i vol resoldre en ella mateixa les contradiccions que la societat genera. El projecte és, doncs, nascut clarament de la fe.

Ben segur que el mateix Josep M. era conscient que aquest projecte estava d'acord amb els plantejaments més avançats de l'antipsiquiatria. Una vegada més, però, no pretenia fer ciència o experimentació, perquè estava convençut que la fe madura, humanitza

i integra i va més enllà que les possibilitats de la ciència.

El projecte no parava en barres. En els primers documents parlen de la creació d'una comunitat amb capacitat per a tres-centes persones!:

«Moguts per la fe, pensem, doncs, deixar la ciutat i formar un reduït poble de vida cristiana, que esdevingui símbol del Regne de Déu.

»Sembla que aquest projecte seria realitzable en un lloc com Vallbona de les Monges per les següents circumstàncies:

— Possible adquisició de les cases que van quedant buides, abans que s'enrunin.

— Capacitat per a una comunitat de tres-centes persones.

— Mitjans suficients per a subvenir a aquest nombre de persones, entre explotacions agrícoles, serveis, artesanat i col·locacions a poblacions industrials veïnes (Tàrraga, Montblanc, Lleida).

— Centre d'espiritualitat ofert pel Monestir.

»En aquestes condicions, una Comunitat Cristiana es podria dedicar, a més de viure en la fe, a oferir tutela i treball als subnormals sense pares. També a crear un fort ambient d'espiritualitat que fos un marc per a trobades de gent jove. Alguns pensen que podria ser la base d'un equip de formació catequètica al servei de la Catalunya rural».

No demanaven pas poc! Recorden els decidits voluntaris icarians catalans de mitjan segle passat, expedicionaris cap a Amèrica per a construir-hi la ciutat utòpica i igualitària del futur!: comunitat gran - vivint en unitats familiars - acollidores, cada una d'elles, d'un nombre raonable de deficients - en un medi rural pobre, però esperant trobar feina i fer rendibles les terres - centre d'espiritualitat i de formació catequètica - centre d'acollida i de trobades de joves. Tot això es creia possible a Vallbona, a l'ombra del Monestir!

La filosofia del projecte traspua, en realitat, la mentalitat de les Comunitats de l'Arca, iniciades per Jean Vanier a França (a Trosly, a prop de París) i actualment esteses a d'altres països. En Josep M. i l'equip promotor visitaren en diferents ocasions aquell centre francès.

«Creiem que cada persona, deficient o no, té un valor únic i misteriós. Perquè el deficient és una persona plenament humana i posseïdora dels drets de tot home: dret a la vida, a les atencions, a l'educació, al treball, etc. També creiem que la persona ferida en les seves capacitats o en el seu psiquisme té possibilitats d'amor que l'Esperit de Déu pot fer sorgir, i creiem que Déu l'estima de manera privilegiada a causa de la seva mateixa pobresa.

»Per la seva deficiència i per la marginalitat que ha sofert, la

persona ferida pot tenir aspectes desagradables, però també qualitats com simplicitat, acolliment, alegria i pau que poden il·luminar, si es troba segura i en un lloc on el desenvolupament de les seves capacitats és atès. Els qui estan al seu càrrec s'han de saber reconèixer també deficients, ja que per a alguns la deficiència és més exterior, però per a d'altres és més interior (egoisme, orgull...).

»Lluny de fugir de la societat, hem de contribuir a transformar el seu esperit (individualisme, recerca del plaer, adquisició de riqueses i de poder, prioritat a la intel·ligència o a la tècnica...) per retrobar una esperança i per donar una escala de valors més pròxima a l'Evangelí.»

Mes la diferència amb les Comunitats de l'Arca és fonamental. Mentre l'Estat francès paga tot el cost real del deficient, cosa que permet que els responsables puguin viure plenament dedicats a la creació de la Comunitat, a l'acollida i als tallers, el projecte de l'Olivera era sostenir la casa amb els jornals i amb el propi treball. Projecte més real, però també més dur i més utòpic.

Els començaments

Ja he dit que el projecte pren cos al final de 1973. El mes d'abril de 1974 demana els primers permisos: al P. Provincial dels escolapis, al Bisbat de Tarragona, a l'Alcalde de Vallbona. Les respostes són positives. El mes d'agost s'hi trasllada el primer equip, que comença, amb altres simpatitzants, un camp de treball. Durant la primera setmana dormen i mengen al monestir. L'Ajuntament de Vallbona els deixa, per viure-hi, la casa del mestre i una part de l'Escola, ara buida perquè els nens del poble són traslladats diàriament a l'escola comarcal de Sant Martí. Allà, a la casa del mestre, nasqué la comunitat i hi va viure durant dos anys. Foren dos anys duríssims, viscuts enmig d'una absoluta penúria i amb tota mena de privacions i dificultats. Tots els qui varen visitar l'Olivera durant aquells anys recorden l'ambient festiu i d'acolliment, però també la vida gairebé més enllà de la misèria que portava la comunitat.

La lectura dels pocs documents que queden d'aquesta primera època fa la impressió de la voluntat de cobrir tots els fronts alhora: per a vincular-se amb el poble s'ofereix un servei de guarderia-parvulari; es forma part de la Junta de l'Associació d'Amics de Vallbona; per Tots Sants ja hi ha una primera trobada d'uns cinquanta joves de la comarca, atrets per la comunitat; es busquen tota mena de treballs, des d'anar a collir olives, fins a «perfumar postals» per a vendre; es parla seriosament d'una futura granja de

conills. En Josep M., que va a fer classes a Tàrrrega, és nomenat Rector de Sant Martí de Maldà i accepta tota mena d'encàrrecs per a poder subvenir d'alguna manera a les necessitats de la comunitat. La comunitat es vincula a la Unió de Pagesos; s'impulsa una revista del poble, de la qual sortiran tres números, i una altra de comarcal, «Lligam», de la qual només sortirà el primer número; per Nadal es representen «Els Pastorets». Després de diferents estades per temporades d'alguns nois deficients, el 6 de febrer comença la incorporació definitiva d'alguns. Les trobades de jovent sovintegen i s'hi fan presents gairebé cada cap de setmana. Per Setmana Santa hi acudeixen més de cent joves provinents de llocs molt diversos de Catalunya i més de cinquanta familiars de la Comunitat Fe i Llum. Celebren la Pasqua amb la comunitat del monestir i dormen als baixos de l'escola. A l'abril comença a funcionar la granja de conills. Per Pentecosta torna a haver-hi una altra trobada de més de cent joves. La comunitat es va ampliant, en part perquè alguns d'aquests joves decideixen de quedar-s'hi. No caben ja a la casa del mestre i diàriament durant una temporada hauran de traslladar-se a dormir a la rectoria del poble veí. S'amplia també fins a sis el nombre de deficients.

«No som un centre educatiu ni un taller protegit. No vivim del subnormal ni per al subnormal, sinó que convivim amb subnormals. L'Olivera és primordialment una comunitat cristiana. Les portes d'aquesta comunitat resten obertes a tothom. Els qui van llançar la idea coneixien el problema de la tutela dels nois deficients. Van pensar que fent una comunitat contribuirien a solucionar el problema. (...) Estem segurs que no arranjarem el problema a nivell nacional, però creiem que la nostra actuació podria esdevenir un símbol de com es podria solucionar.»

La vida diària de la comunitat creix i s'organitza, intenta adaptar-se al nou medi. La Pilar haurà de compartir les feines del taller amb funcions de gestió i secretaria; s'incorporen a la comunitat el Manu i la Carme, veïns del poble. En Josep M., entre moltes altres coses, serà el responsable de la granja de conills. Aquella lletra seva, que fins ara gairebé només trobàvem en fulls passavolants i amb un únic tema, els guions per a catequesi, durant gairebé dos anys se sistematitza, porta el control estricte de les entrades i sortides, dels conills coberts, dels malalts, de les vendes, dels pinsos comprats. No és en va. Cada matí s'emporta amb ell a la granja els deficients més capaços per a ajudar-lo. És conscient que si el deficient ha de sentir-se útil, ha de ser-ho per mitjà del treball productiu. La comunitat, a més, necessita una forma estable de subsistència. La vida quotidiana i el fet de trobar-se cap d'una família pobra, heterogènia i difícil el fan tocar més de peus a terra

que mai. Ja no són les teories. Es tracta de subsistir. Ell mateix deia al P. Provincial:

«El que ens proposem és dur a terme el desafiament que el Senyor ens ha fet.

»Perquè es tracta d'una cosa nova. No és la vida religiosa amb les seves seguretats institucionalitzades.

»És nou perquè comporta el risc de viure en la senzillesa i sense seguretats. És com un celibat.

»Segurament que no ens seguirà el grup que teníem previst. I en aquest moment no puc dir si se sumará ningú a aquest projecte de construir "un poble cristià" i per "salvar els subnormals".»

Dificultats

Sorgeixen, doncs, les primeres dificultats. S'havien mesurat poc en un primer moment la manca de capacitat de la comarca per a proporcionar llocs de treball; l'escassa rendibilitat de les terres de secà, tot i aplicar-hi, com han de fer els pagesos del terme, un esforç i hores considerables; l'aïllament del poble i el cost de les comunicacions. En definitiva, la Catalunya pobra no ho és perquè sí ni per la voluntat dels homes que des de fa segles la cultiven arrencant a dures penes pobres jornals; els qui n'han marxat han hagut de fer-ho contra la seva voluntat. Doncs heus ací que, en aquest context, «tres estudiants que haurem de veure com ens guanyem la vida i un escolapi que pot treballar a Tàrrrega», segons comunicaven en els primers escrits abans d'anar-hi, tenen la gosadia «de voler donar origen a un poble cristià en què viurem comunitàriament compartint els béns, la vida, la pregària i l'acció. Viurem en famílies per llars separades, i en la convivència de cada unitat seran admesos amb un tracte igual subnormals o minusvàlids sense llar».

Tampoc no s'havien previst suficientment la força i la maduresa de l'equip que la iniciava. Ja hem vist com el mateix Josep M. ho constata. Ell llança idees i, amb la seva actitud per sobre de tota mira humana, engresca els del seu voltant. La posterior continuïtat dels inicialment engrescats ja eren figures d'un altre paner! Els problemes d'equip surten aviat. En una «Carta particular als qui segueixen de prop el projecte de l'Olivera», contraposa la que ell anomena «vida lliure» a la «vida en construcció»:

«Segons sembla pel que aquí va passant, la vida lliure consisteix a treballar en el que més t'agrada, quan i com t'agrada i segons

l'humor o les ganes del moment. També pel que fa a llegir, pregar o reflexionar, s'actua segons l'impuls del moment, l'estat d'ànim o el gust de temporada. Marxes, vas i véns quan et plau. Menges i dorms tant com vols, quan i com vols; de manera que si el de tots no t'agrada, tu mateix a la cuina et prepares quelcom al teu gust; i així en tot.

»Quan es vol fer un grup així, surten les mateixes inconseqüències a què s'arriba a vegades a l'Olivera.

»Viure en construcció, al contrari, és per a mi tenir un projecte i intentar realitzar-lo. En concret, a l'Olivera hi ha un projecte ben clar. És sorprenent com a vegades l'oblidem. Potser perquè no l'hem fet ben nostre...; consisteix a bastir una vida de comunitat juntament amb deficients i compartida amb la gent d'una comarca pobra de pagès. És un intent, segons l'Evangeli, de trobar Déu, i de construir un Paradís sobre Déu com a base.

»Aquí, a Vallbona, la pobresa ha estat una opció concreta: con-viure amb la pagesia pobra per a poder compartir la seva riquesa de tot ordre, a canvi de la nostra. I caminar plegats...»

Constata la dificultat del projecte i s'adona de la feblesa de la comunitat que el suporta, de la qual ell és, malgrat tot i a contracor, el «pal de paller», segons diu en un altre lloc. En una altra ocasió recomana a un altre membre de la comunitat que el millor que pot fer per l'Olivera és deixar-la. Tornar a casa seva per un temps llarg, perquè una comunitat madura no es pot permetre el luxe d'actituds adolescents.

»Una comunitat, vulguis no vulguis, és com una casa, una família. Perquè els petits de casa tinguin les seves estones d'oci, els pares han de treballar. El que passa és que aquí ningú no vol apuntar-se al paper de pare o de mare. Tothom s'apunta al paper de fill petit o d'adolescent, i les coses no funcionen. En una comunitat el treball no s'acaba mai, com en qualsevol casa. Però no és veritat que sigui feixuc...

»Algun observador de fora ha descrit la situació present de Vallbona com la d'una colla d'adolescents que fugen de la subjecció de casa seva i es volen justificar fent a mitges una empresa que sobre el paper és molt idealista.

»Però tota empresa és dura...»

Consolidació i compromisos

Malgrat aquestes dificultats òbvies, l'Olivera va assumint uns compromisos que comencen a estructurar-la en la seva realitat ac-

tual: és ja propietària d'unes terres que s'hauran comprat amb la suma de petites aportacions de simpatitzants; es veu en la necessitat de legalitzar-se civilment i escull la forma jurídica de **Cooperativa, de la qual seran socis els membres de la comunitat, deficients o no**; es planteja i finalment pot dur-se a terme la construcció d'una nova casa que haurà de ser la residència definitiva; té ja una mínima infraestructura de producció —granja i taller—, malgrat que es veu obligada per a subsistir a recórrer a les subvencions oficials; minven les trobades massives de joves dels caps de setmana i els més constants s'organitzen amb l'objectiu de construir-se un barracó d'acollida de joves per tal de no interferir la vida de la comunitat («grup pro barracó»), etc.

Els ideals inicials de «poble cristià» han anat adaptant-se a les possibilitats reals, a les persones concretes amb què es compta. Quan l'esperit del primer projecte ha de vestir-se de carn i ossos, han d'acceptar-se els condicionants de l'espai i del temps. El catequista ha d'aplicar-se a la realitat. L'home de fe ha d'adaptar-se a les condicions de la vida civil i al ritme diferent de les persones que té al voltant.

Aquest esperit de realisme és el que, entre línies, apareix en una carta-oberta «Als pares de la Comunitat de Fe i Llum interessats en l'Olivera de Vallbona i sobre la seva participació en la Cooperativa»: Fe i Llum és una comunitat de pares catequistes. L'Olivera és una comunitat de vida amb nois deficients, però que ha hagut d'assumir les servituds d'una empresa civil, una cooperativa. Com a comunitats cristianes, Fe i Llum i L'Olivera, podran compartir la fe. Com a cooperativa, l'Olivera pot rebre ajuts; però el gran ajut al deficient, objectiu comú, serà que Fe i Llum assumeixi també riscos temporals, compromisos civils de promoció de deficients.

Es fa cada vegada més present en Josep M. la preocupació per l'obra immediata, concreta. És el to que anaren prenent les famoses «Trobades de joves». Als joves, per exemple, que se sentien atrets per l'esperit de Taizé —recordem que eren els anys de l'inici del Concili dels Joves—, els advertia:

«He llegit la Carta de Taizé, que sé que voleu comentar. El llenguatge de Taizé, el trobo molt difós per a nosaltres i poc situat a la nostra realitat concreta...

»Es tracta de «salvar el món des de baix», en contraposició als que pretenen salvar-lo des del poder de les institucions públiques.

»...Més confiança em mereixen les associacions de lluita com a sorgides del poble, com ara, entre nosaltres, la Unió de Pagesos o qualsevol altre sindicat, però sempre vigilant de no ser instrument d'ambiciosos...»

Per acabar aquest apartat i pel to profètic que té, crec interes-

sant transcriure íntegre un text seu escrit en una circumstància especial, per la Pasqua del 76. Eren els moments d'eufòria de l'Assemblea de Catalunya, però els seus quatre punts fonamentals no havien encara estat assolits. Acabada la celebració pasqual, ell mateix, amb altres joves, va a pintar a la tanca del cementiri, amb enormes lletres visibles des de tot el poble, les paraules-força d'aquell moment: *Llibertat i Amnistia*. L'endemà l'Ajuntament s'esvera i té por. Qui haurà estat? I fa tapar les lletres. Per a valorar aquesta acció hem de situar-nos en aquell moment en què fins i tot tanta gent d'Església considerava que l'adhesió, no ja a l'Assemblea, sinó als seus punts-base era gairebé un fet delictiu. L'escrit és simple, transparent, ple de poesia. És l'escrit de la maduresa d'un creient i d'un catequista que sap transformar en significatius per a la fe els fets complexos de la vida de cada dia. Pensat per a ser inclòs a la revista local, es decidí finalment no publicar-lo.

AMNISTIA - LLIBERTAT / RESURRECCIÓ - PERDÓ

L'afició a la pintura. *El dia de Pasqua és costum a molts de països regalar ous pintats. L'ou és el símbol de Pasqua perquè és com un petit sepulcre del qual sortirà una vida. Les monges ens varen regalar uns ous decorats tal com us he dit.*

A mi, em va sobtar que algú es prengués el cementiri del poble com un gran ou de Pasqua i volgués decorar-lo.

Em va sobtar fins que en vaig veure la gràcia. És clar que en ténen, de raó! D'ara en endavant jo convidaria tot els pobles del món a pintar llurs cementiris la nit de Pasqua.

Llibertat, Amnistia. Només a algú amb molt de sentiment cristià al subconscient se li pot acudir que aquest és el crit que des de l'abisme de la tomba fan tots els morts.

Llibertat, amnistia. L'Església, amb llenguatge més tècnic i arcaic, en diu Resurrecció i Perdó.

Llibertat. Vull dir el significat cristià d'aquest concepte. Tota la Bíblia parla d'alliberament. Des de Moisès, que porta el poble de l'esclavatge d'Egipte a la llibertat de la Terra Promesa, fins a sant Pau, que ens diu que som lliures i hem de viure en la llibertat dels Fills de Déu.

Jesucrist, com a símbol i síntesi de totes les llibertats, ens en proporciona la màxima: l'alliberament de la mort. L'entrada en un món ple de vida, lliures fins i tot dels condicionants del temps i l'espai.

Quina mà vol esborrar la llibertat als morts? Jo vull ser enterrat en un cementiri, on després que el mossèn hagi resat el De profundis, algú m'hi pinti la paraula Llibertat.

Amnistia. És difícil perdonar. Ja sant Pere va dir al Senyor si

n'hi havia prou amb perdonar set vegades. És difícil perdonar quan encara es viu del record de l'ofensa rebuda. Però nosaltres som deixebles del Senyor que va dir que oferíssim l'altra galta a qui ens havia clavat una bufetada. Si és difícil fer-ho i no ho fem, almenys no podem espantar-nos perquè altres demanin l'amnistia, el perdó. Nosaltres, que cada dia diem al Senyor que ens perdoni els nostres deutes com nosaltres perdonem als nostres deutors. Ara, que hi ha una llista interminable d'entitats i ajuntaments que demanen al Rei Amnistia, quina mà vol negar l'Amnistia a la façana d'un cementiri?

Els morts necessiten tota l'amnistia de Déu. Jo vull ser enterrat en un cementiri on algú m'hi pinti la paraula Amnistia. I millor si ho fa en una nit de Pasqua.

Després d'aquesta meditació sobre la pintura, jo demanaria a l'Ajuntament que demostrés que està al front d'un poble de vius i no de morts. Que pintés ben pintada la paret del cementiri i que hi constés, com el crit de tots els morts, Amnistia i Llibertat, amb lletres ben boniques.

I com que la vida futura, ja la volem viure ara, podríem, com tants d'altres ajuntaments, fer un telegrama al Rei dient que volem Amnistia per a tothom. Així demostrariem el nostre esperit cristià i ens preparariem a presentar-nos davant d'Ell que ha promès l'Amnistia a tots els que sàpiguen perdonar.

L'última lliçó

Poc podia pensar-se que el pintor desitjat per al seu cementiri hauria estat ell mateix! La forma d'atansar-se a la mort, quan aquesta és coneguda i es veu pròxima, no s'improvisa. Però ell n'havia parlat tantes vegades a les catequesis que quan, inesperadament, fou tocat per la malaltia, va poder convertir-la en la seva suprema lliçó. El 22 de setembre del 77 ja se la veu a prop. No li arribarà fins al cap de set mesos, el 29 d'abril del 78. Pel setembre del 77 se la veu ja tan a prop, que escriu en un full, amb les seves acostumades lletres grosses, el següent testament, part del qual ja he citat al començament d'aquest escrit.

«1. Quan em mori, voldria que no s'ocasionessin molèsties ni despeses a ningú. Prefereixo, doncs, que no s'avisi ningú i que tothom, fins i tot la comunitat, continuï treballant amb el ritme normal. Creguin que els ho agrairé des de la Resurrecció.

»2. Desitjo, també, que no es diguin frases tòpiques. L'única frase cristiana és que ja hauré arribat a una vida nova al costat

de Jesucrist, i que, per tant, val la pena celebrar-ho.

»3. Per tal d'evitar efectivament despeses i molèsties, desitjo que el meu cos sigui lliurat ràpidament al Clínic. Així s'evitaran lavatges, vestits, caixes, cerimònies, nínxols, etc. Si volen celebrar l'eucaristia, no cal que el meu cos hi sigui present. I com que la meva fe s'ajusta a allò que expressa sant Pau als Corintis, no sé de què pot servir la cerimònia fúnebre. Sobretot en el cas, tan probable, de mort en la carretera, no es molestin ja a treure'm del Clínic o d'on sigui.

»4. Si volen fer una celebració cristiana, que convoquin una eucaristia per a tots aquells que realment tenen ganes d'unir-se amb mi en la meva petició de perdó al Pare per les meves infidelitats, d'acció de gràcies per la seva fidelitat de rebre'm malgrat tot i que esperin retrobar-se de nou amb mi en la Ciutat Nova de Jesús, Maria i els Sants. En aquesta eucaristia que no tinguin pressa i que la facin en un dia i una hora que no destorbi les ocupacions normals de la gent i permeti restar sense presses, a xerrar, berenar, riure, mantenir animació...».

Quan ja es veia del tot defallit, el 28 d'abril, demanà ser traslladat a Vallbona. Va voler, com Abraham, reunir-se per última vegada amb els seus, amb el seu poble, i anar-hi a morir. Amb el món rural pobre, amb la seva comunitat, els deficients, els marginats.

Acompanyat de la comunitat de l'Olivera, de molts dels amics «amb els quals he recorregut etapes de la meva vida» i del poble sencer de Vallbona, presidits per Sr. Bisbe i el P. Provincial, fou enterrat en el cementiri en el qual encara figuraven, malgrat el temps transcorregut, aquelles paraules que ell hi volia: Amnistia i Llibertat.

Home-pels-altres

Al començament he dit que em resultava difícil resumir en una sola expressió la vida d'en Josep M. Capellans amics seus el definien com a «home de Déu». Crec que ara estarem també d'acord que, amb la mateixa imprecisió, li escau igualment l'expressió d'«home-pels-altres». No són contradictòries. Al llarg de la seva vida no féu sinó anar aprofundint aquestes dues vessants, concretant-les. No només per la seva manera de ser, sinó perquè s'ho proposà. Fou «l'home bo», amic. Un «catequista pels marginats», que, en contacte amb els qui la societat ha considerat inútils, havia après a valorar com a útils i riques la inutilitat i la pobresa. Els

seus amics de la Seu continuaven constatant:

«Devia ser per aquesta senzillesa que tots ens trobàvem bé al seu costat. Era franc, obert a tothom, tant als de la ciutat com als de pagès: com sabia acollir el germà! Et senties valorat perquè creia de debò que qualsevol aportació, fos de qui fos, podia crear noves possibilitats.

»Ajudava a fer «persones»... Trobaríem infinitat de testimonis que ens dirien de quina manera els va donar la mà en un mal moment, tot aprofitant-lo per llançar les persones endavant.»

El seu testimoniatge continua per als qui el recordem. I no només el seu testimoniatge. Fe i Llum continua i ha crescut. Ha anat estructurant-se i organitzant-se. A més de ser comunitat de catequesi ara porten un taller per a deficientes i altres projectes. Semblantment L'Olivera. Sense renunciar al seu esperit inicial, ha passat una temporada d'estabilització, cosa que ell mateix també hagués hagut de fer, com ja hem vist en algun moment en què ho donava a entendre; i amb més raó si ell, el «pal de paller», ja no hi era. En la mida que Fe i Llum i L'Olivera han hagut de tenir més presents les realitats concretes en què es desenvolupen (ciutat-camp, taller obert-residència, etc.), han anat diferenciant-se, però totes dues porten el segell de la idea d'en Josep M.: el deficient és perfectament integrable, no se'l pot marginar. I això no solament és possible, sinó que és la seva millor terapèutica; però, sobretot, és una autèntica catequesi, i la millor.

Segurament que en alguns aspectes fou criticable. De criticat, evidentment que ho fou! Segurament que deixava coses sense fer o per acabar... tot el que vulgueu. Però avui tots estarem d'acord que, al marge de les realitzacions, en féu una d'extraordinàriament ben feta: la seva pròpia vida. Fou «profeta» en el sentit bíblic de l'expressió, d'aquells que anuncien el Regne de Déu per als pobres no amb paraules sinó amb la seva pròpia vida.

4 VENTS

GIRONA: HA COMENÇAT UN NOU CURS

Organismes, programes i pastoral

A la darrera crònica parlava de l'expectació davant els nomenaments d'estiu. Els nomenaments es van produir. L'expectació es va acabar. Més de trenta canvis! No està gens malament. Un deu per cent del personal tocat per la «loteria» dels nomenaments. Si a això, hi afegim canvis de personal al Consell Diocesà de Pastoral, al Consell de Laics, la creació —amb els seus nomenaments respectius— de sengles equips per a la Delegació de Religiosos i de Pas-

toral Sanitària..., veurem que Girona «eppur si mouve». I encara em descuidava els nous Arxipresbèpits, que són vint-i-quatre.

D'organismes, no ens en falten a Girona. Queda per escatir si aquests organismes responen a la vida o es mouen simplement en el terreny del voluntarisme i de la pastoral orgànica (la pastoral de deixar-ho tot ben lligat... sobre el paper). De fet, s'han aixecat veus diverses queixant-se del fet que els membres dels consells i els d'altres organismes diocesans i supraparroquials no representen els seus representats. O que no hi

ha intercomunicació, que és el mateix que dir que hi ha un divorci entre la base i l'estructura. Això —si és veritat— que ja passa a la societat civil, encara seria més punyent a la societat eclesiàstica. A l'Església diocesana no ens falta pas un projecte comú; el tenim. Però aquest cronista té els seus dubtes que aquest projecte sigui assumit per la base. Les bases eclesiàstiques es mouen en un terreny que no és el dels grans principis pastorals. Jo diria que simplement es preocupen que el carro vagi tirant.

Això, pel que fa a les bases clericals. Al món dels laics, la cosa encara és més verda. Sovint, els laics qualificats van perduts, esperant a cada moment la gràcia de saber descobrir per on va l'humor puntual o circumstancial dels clergues. Si en volem un exemple ben recent, em referiré a uns «punts programàtics i indicacions pastorals» per al curs 84-85 que el Consell Episcopal (Equip de Govern) va llançar a la palestra pastoral a començaments d'aquest curs. Aquests punts i aquestes indicacions, molt ben pensats i estructurats, que han aparegut al Butlletí oficial de la Diòcesi, i que han estat profusament repartits en separata, resten ben empaquetats a molts despatxos de Moviments, Serveis i altres organismes diocesans. És simptomàtic el comentari d'un dirigent laic: «Ah... això... és el "rotllo" dels capellans». Em penso que, a més de simptomàtic, és greu. Aquesta opinió, la podrien confirmar els con-

siliaris de molts grups, tant de base com diocesans. Des de fa molt de temps, tenim plantejat el greu interrogant de si tenim un projecte comú d'Església, un projecte comú de vivència de fe en un món que ens interpella. És l'etern problema de si tenim la mateixa idea d'Església. Només cal sentir els comentaris que determinats dirigents laics fan de les visites del Papa.

Sigui com sigui, el curs ja està encetat. I mai aquesta noció de curs no està tan ben emprada com al nostre cas. Entre «pitos i flautes», les activitats parroquials s'arrien plenament després de les fires de Girona, passat Tots Sants. Si tenim en compte que el juny és la frontera, «a parte post», d'aquestes activitats..., tindrem que les vacances parroquials duren quatre mesos. Potser exagero una mica. Hi ha moltes parròquies que fan activitats d'estiu amb infants, adolescents i joves. Simplement expresso el que he sentit dir a molts rectors: que la gent s'esgarria a finals de juny i es torna a recollir passat fires. No sé si aquest fet és bo o és dolent. Deixo la resposta per als analistes pastorals més fins que jo. Simplement constato.

D'integrisme i de misses

Les forces integristes ataquen sempre que poden. A Girona ens haurem d'acostumar a viure sempre amb l'ai al cor. O en una situació de pau i treva constant, co-

sa que jo consideraria més enraonada. Vull dir que, tal com està el pati del gran teatre del món, ens necessitem mútuament, si és que tots plegats volem tenir alguna cosa a dir al món que ens envolta. S'ha acabat l'època dels progressistes; aquests, o bé han fet «mutis por el foro», o bé han llimat els aspectes cantelluts, i apareixen com uns xaiets. El progressisme net i cru no és vendible: s'ha d'adobar un xic. Ara és l'època dels moderats, aquells que no diuen mai ni sí ni no, ni blanc ni negre, ni dalt ni baix, ni dins ni fora.

No sé per què m'ha sortit aquest parèntesi dels moderats. Jo volia parlar dels integristes, que em resulten molt més simpàtics. Bé; deia que els integristes ataquen sempre que poden. Ja ho van fer amb motiu de les eleccions al Consell Presbiteral gironí, matèria de la qual ja va parlar aquest cronista, a les pàgines de QUADERNS DE PASTORAL. Ara ho han fet amb motiu de la restructuració de misses en un temple ciutadà, que havia esdevingut seu de grups integristes. El nou encarregat d'aquest temple, amb una valentia que l'honora, ha fet una supressió dràstica de misses, tot adduint el criteri molt raonable que un temple no parroquial no pot fer ombra a les parròquies de la ciutat, donat que aquest temple està al servei d'una institució concreta —un hospital— i, per tant, al servei dels residents d'aquest hospital. Els integristes han orquestrat una campanya que,

«mutatis mutandis», no té res a envejar a la que hom va muntar entorn de la visita del Papa a Saragossa, o de l'anterior a diversos punts de l'Estat. Cartes, trucades, protestes públiques, interpellacions... El via-crucis d'alguns prohoms de la clerecia gironina va ser de campionat, i va durar una colla de dies.

Doncs bé, en aquest «ínterim», els capellans de les parròquies de la ciutat es van reunir per fer una reprogramació de les misses. No puc assegurar que ambdós fets tinguin una relació de causa i efecte. Es van reunir... i tot va quedar com abans, si fa o no fa. «Parturient montes et nascetur ridiculus mus». Vull dir que els integristes han guanyat un cop més. I ara sé per què he parlat, més amunt, dels moderats. Els moderats són, sovint, els que priven d'avançar. Perquè no tenen sentit de grup, sentit de cos, sentit de tasca comuna, sentit de vera comunió. En canvi, els progressistes i els integristes sí que en tenen, sobretot els integristes. I, en aquests moments, em ve al cap aquella frase de la Bíblia que parla dels freds, dels calents i dels tebis. I que consti que no vull assenyalar ningú; ben lluny de mi aquesta intenció. I demano perdó per si aquest llenguatge, un xic punxegut, ha molestat algun lector. Només expresso una convicció, que m'agradaria saber si és compartida per altres: que, segons amb quins criteris de moderació no anem enlloc, puix la moderació és l'excusa per no fer res. Em

plau molt més l'actitud del Sant Pare, perquè sap què vol, i és conseqüent amb això que vol.

Per compensar una mica aquesta entrada de cavall sicilià, deixeu-me dir que la tasca de molts capellans gironins és ben meritòria. Fan el que poden, s'hi fan, esmercen hores i hores a fer créixer una comunitat cristiana entorn d'una parròquia, atenen tan bé com saben i amb un bon sentit pastoral la gent que els ve a demanar serveis parroquials, cuiden al detall la catequesi d'infants, procuren fer celebracions dignes... Però no sé si tot això els satisfà. No sé si convindrien amb mi que, a pesar de tots aquests esforços, no acabem d'avançar. No sé si pateixen per la comunicació i la manca de sentit de treball comú a l'interior de l'Església.

Reprimir-nos massa, guardar afablement les distàncies, emprar contínuament un llenguatge «polític», dissimular, atacar l'altre quan no hi és present, procurar fer bé un paper en el qual hom no acaba de creure, passar-se tot sol els tràngols més íntims..., tot això no fa gens de bé, ni a la persona ni a l'Església. Tot això és a les antípodes de l'esperit de l'Evangeli, aquell esperit que ens ha colpit a tots un dia o altre.

L'afer dels Catecismes catalans, des de Girona

Un capellà gironí ha estat, per uns dies, centre d'una polèmica a

nivell estatal. El bon amic Joan Busquets, cap de redacció de l'equip que té la missió episcopal d'elaborar els nous catecismes catalans, s'ha vist involucrat en una polèmica perillosa per a la seva integritat, arran d'unes declaracions que va fer a un diari barceloní. Jo he llegit el text íntegre de les declaracions (que, per cert, el diari va retallar) i haig de reconèixer que tenen un to molt moderat, cosa molt habitual en les declaracions de mossèn Joan Busquets, ex-vicari General de Pastoral de Girona. Però el diari hi va treure punxa a partir d'un titular que deixava entreveure que hi havia tensions entre els bisbes catalans i els altres bisbes de l'Estat, per raó dels catecismes. Diaris de Madrid es van interessar en l'afer; jo mateix en vaig ser coneixedor directe. Altres diaris van fer esment de la notícia, o van refondre l'escript aparegut a «La Vanguardia». La ràdio va encalçar, durant uns dies, en Joan Busquets.

M'agradaria saber com acabarà aquest afer, sobretot perquè en Joan Busquets és amic meu, i tinc por per la seva integritat. Quan una cosa s'embomba i esdevé polèmica sol passar allò de la pehícula: que el protagonista resta «solo ante el peligro». Jo penso que això no passarà i que els primers que s'arrengleraran com un sol home al costat d'en Joan Busquets seran els bisbes catalans. I aquest serà un pas més en el llarg camí de l'autonomia episcopap catalana. I que no permetran que en Joan Busquets sigui sa-

crificat com a víctima propiciatòria.

Corollari. Hi ha un fet que m'ha fet pensar algunes vegades, i que m'ha deixat un interrogant. Per què en Joan Busquets ha passat de ser Vicari General de Pastoral de Girona a no tenir cap càrrec pastoral a la Diòcesi? Bé, en té un: el de Delegat de Catequesi i Formació Cristiana. Però tothom sap que aquest càrrec és insignificant. Em faig públicament aquesta pregunta perquè he sentit coses, però no n'hi ha cap que m'hagi convençut. No vull creure en l'antropofàgia de la mare. Ni en la insolidaritat dels germans. Per cert —i amb aquesta espècie de parèntesi cloc l'apartat— actualment estic llegint el llibre *In God's name*, que explica les circumstàncies de la mort sobtada (i no sobtosa, com diu l'inefable home del temps de TV3) del Papa Joan Pau I. I em dol que el llibre sigui tan versemblant que sembla real.

Ministeris i futur

A Girona tenim un nou prevere i tres nous diaques. Déu, Nostre Senyor, continua enviant —amb comptagotes— obrers a la vinya. Amb tot, el problema serà greu dintre pocs anys. La mitjana d'edat dels capellans gironins no cessa d'augmentar. Sembla que la possibilitat de la instauració del diaconat permanent s'està estudiant seriosament a Girona. Però tothom té l'íntima convicció que això no és cap solució. Hi ha la qüestió dels ministeris laïcals —i faig especial esment de la situació de la dona a l'interior de l'Església— que no es vol tractar a fons. Si no ens espavilem, la majoria dels laics que restaran, el dia que els cridem a causa de la falla de preveres, serà més carca que la majoria dels capellans d'ara. I això seria un desastre.

Quim Pla

DES DE LA TERRA FERMA

Puntuals en l'interès per servir l'Església catalana, em demanen, un cop més, la crònica. Després de pensar-hi, veig que hi ha algunes coses sobre les quals no puc estar-me d'enviar una nota, ni que sigui telegràfica.

Consell del Prebiteri

A hores d'ara, encara no se sap com queda format el nou Consell presbiteral. A petició del sr. Bisbe, tots els consellers van renunciar, una vegada aprovat el nou reglament, que ha estat redactat d'acord amb el que legisla el Codi i les normes de la Conferència episcopal espanyola.

Hem celebrat, doncs, eleccions per a designar aquells components del Consell que no en són membres nats o de designació episcopal. Hem votat cadascú el representant del nostre arxiprestat. No hem votat l'arxiprest, que quedi clar, perquè a l'Església, a tot el que pot suposar un grau jeràrquic, per petit que sigui, no s'hi arriba per elecció. Els arxiprestos seran nomenats directament pel sr. Bisbe, per bé que, amb molta probabilitat, el nomenament recaurà en els que han estat elegits «representants».

Nou Reglament, nou Consell... aires nous?

Cinc nous capellans

Doncs sí, tenim cinc capellans nous: un ordenat a primers de juliol, tres l'octubre, i el darrer a primers de novembre. Un d'ells és advocat, dos són mestres d'EGB, un és mestre de cuina. Les ordenacions han tingut lloc a la parròquia nadiua o bé en aquella en què han exercit el diaconat. Tota la diòcesi ha viscut, plena de joia, aquests esdeveniments: feia anys que no hi havia tan bona collita i haurem d'esperar anys a tenir-ne una altra de semblant.

També hi ha hagut nomenaments i canvis. Algunes parròquies es troben confiades, ara, a un equip pastoral, on tots els components tenen una responsabilitat igual i un fa de moderador. Ho preveu així el nou codi i sembla una bona solució per als mossens que es jubilen: almenys, hom ho diu així. El temps s'encarregarà de comprovar-ne els efectes pastorals.

Tres diaques permanents

També han arribat a Lleida els diaques permanents. Després de llargs anys de preparació i de donar prova d'entrega a l'Església, seran ordenats diaques tres homes casats i afillats. A veure com sabrà acollir-los l'Església diocesana.

Altres

S'ha ajornat la inauguració de la Casa sacerdotal que havia estat anunciada per al mes d'octubre. De moment no se'n parla, però es manté l'esperança que serà aviat.

Com cada any, se celebrà el Certamen marià. Enguany, dedicat a la Verge de l'Alba, patrona de Tàrraga. Molts concursants, com de costum. I ple de gom a gom el Teatre Principal de Llei-

da, a l'hora de l'acte acadèmic, que tingué com a mantenidor el M. H. Sr. Miquel Coll i Alentorn, president del Parlament.

I naturalment, a més de les coses dites —poques, i dites amb poques paraules, però bones de debò— hi ha tot un seguit d'altres coses que no es veuen, però que fan possible aquelles de què es parla.

Fins una altra vegada. I, ja des d'ara, Bon Nadal i felix any nou.

Jaume Montaña

CRÒNICA DE MALLORCA

Any de Lluc

Per la Diada (9 de setembre) se celebrà la cloenda de l'Any de Lluc, proclamat amb motiu del primer centenari de la Coronació Pontifícia de la Mare de Déu.

Molts han estat els pelegrins, de tota casta i de tot estament, de les parròquies, associacions, col·legis..., que en diumenges o dies feiners han pujat a Lluc per sentir el batec d'un cor més mallorquí, com ja cantà el 1883 el nostre poeta Mn. Miquel Costa i Llobera. Les nombrosíssimes pelegri-

nacions a Lluc han promogut certament un sentit més profund d'Església de Mallorca i un amor de pàtria amb el redescobriment de la pròpia identitat. Els escuts de les ciutats i viles de Mallorca ja envolten el cambril de la Moreneta, la flama de la llengua espireja a l'entrada de la Basilica i una obra social perpetuarà la memòria d'aquest any jubilar.

De fet, tant la coronació del 1884 com les celebracions del XXV, L i LXXV aniversaris de la coronació, han estat fites religioses inesborrables per al nostre po-

ble. La coronació, en el pleniluni d'agost, 10 del dit mes del 1884, fou la concentració més nombrosa de l'antiguitat, quan els pelegrins hagueren de pujar a peu pel vell camí de ferradura. El XXV aniversari va emmarcar-se dins l'ampla renovació espiritual que el gran bisbe Pere-Joan Campins duagué a terme a la diòcesi. El cinquantè aniversari, durant la República, també convocà un gran moviment del nostre poble, com també el LXXV aniversari, presidit pel Nunci Antoniutti i el bisbe Enciso, dins aquella boira del franquisme, però és innegable que també donà els seus fruits espirituals. «Lluc per Mallorca és encara el sant racó de la llar»: són paraules de Mn. Costa, que serveixen tot el seu missatge avui.

Precisament amb aquestes paraules es presentà el número extraordinari de la revista «Lluc» (juliol-agost 1984) que dia 10 d'agost a l'ofertori de la Missa concelebrada, presidida pel bisbe de Solsona, el mallorquí Miquel Moncadas, es presentà als peus de la Verge, Reina de Mallorca. Un número que és recordança i guia de tot el que Lluc és per Mallorca, en la seva història, tradició, folklore, amor de pàtria i de llengua, en el seu entorn natural de la vall més estimada de la nostra serra.

Dia 10 d'agost també s'inaugurà, a la plaça dels pelegrins, un monument a Mn. Costa, i pocs dies després un altre a Mn. Llorenç Ribera, antic «blavet» (escolà) de Lluc, que tan meravellosament

ens descriu la seva estada al santuari, quan era nin cantor, a la «Minyonia d'un infant orat», enguany bellament i novament editada amb magnífiques il·lustracions pels «antics blavets».

El dissabte dia 1 de setembre es féu la Vetla de Santa Maria, protagonitzada pels joves. El diumenge dia 2 començaren les festes de la cloenda que culminaren amb la revetla de dia 8 i la Missa concelebrada del diumenge dia 9, presidida pel bisbe de Mallorca, juntament amb els altres dos bisbes de les Illes, el bisbe de Solsona i dos bisbes dimissionaris mallorquins, residents a la nostra illa. Unes 30.000 persones es congregaren a Lluc aquella Diada i molts d'ells, prop de 18.000, pujaren a peu pels antics camins d'Inca, Sóller o Pollença. La imatge es traslladà des de la Basílica cap al que s'ha anomenat «Acolliment del Centenari», lloc cobert, molt ben decorat i espaiós, obert perquè des de for es puguin seguir les celebracions. Certament la missa, que resultà prou llarga, hauria pogut estar més ben ambientada i preparada, però aquí, com que qui menys hi sap més hi diu, les coses sovint ens resulten així.

Bicentenari de Juníper Serra

Dia 28 d'agost del 1784 morí a la missió de San Carlos de Monterrey, a Califòrnia, el qui és el veritable Fundador i Apòstol d'aquell pròsper Estat de Nord-Amè-

rica. Petra, el seu poble nadiu, ja el mateix dia 28 començà les celebracions. La diòcesi, amb el bisbe al davant, inaugurarà el bicentenari el diumenge dia 23 de setembre. Dia 8 del dit mes havia signat una carta pastoral amb el títol «Junípero Serra: siervo de Dios y de los indios», en què invita tothom a conèixer, venerar i imitar el gran franciscà de Petra.

També a Petra, dia 6 d'octubre, es va celebrar l'Assemblea diocesana-84. Durà solament un capvespre i havia de tenir, segons el bisbe, aquestes finalitats: celebrar la nostra fe i comunió eclesial, reforçar les nostres motivacions a començament de curs, reemprendre els objectius acordats a la darrera Assemblea, que són: acció social, pastoral de joves, ensenyança i pastoral sacramental.

El professor Gaspar Mora, de la Facultat de Teologia de Barcelona, llegí la ponència: «Actituds ètiques del creient en el món d'avui». Ha estat editada en un fulletó molt ben presentat.

Aquest bicentenari tingué una ressonància «nacional» dia 12 d'octubre, «fiesta de la Hispanidad». Els Reis d'Espanya visitaren Petra dia 11, i a l'església franciscana de Sant Bernardí, on es congria la vocació de Fra Juníper, presidiren un acte acadèmic. Visitaren el museu i la casa pagesa on nasqué el gran Evangelitzador de l'Alta Califòrnia. Dia 12 d'octubre al matí feren una ofrena de flors davant el monument de Juníper Serra a la plaça de Sant Francesc de Ciutat, després es traslladaren a La Llotja

on es feren diversos parlaments en presència del cos diplomàtic llatino-americà i a la fi inauguraren una exposició de les Missions juniperianes a l'edifici del Consolat de Mar, seu del Govern autònom de les Balears.

L'endemà, dia 13 d'octubre, els monarques pujaren a venerar la Mare de Déu de Lluc i oïren Missa a la Basílica. La Missa fou presidida pel bisbe de Mallorca i celebrada en castellà.

Bé, no cal dir que aquí el «Dia de la Hispanidad» no fa gràcia a tothom. Els catalans del Principat ja sabeu per què. El «Diario de Mallorca» publicà el mateix dia 12 d'octubre una nota del Partit Socialista de Mallorca i d'Esquerra nacionalista titulada: «Reflexions sobre el dia de la "Hispanidad". Quina festa celebrem?». En quatre punts deien: Els mallorquins no tenim cap raó per sentir-nos lligats a aquesta commemoració, per motius històrics ja que el descobriment i conquesta d'Amèrica fou una empresa de Castella; la colonització d'Amèrica no fou una empresa del conjunt d'Espanya i en quedaren bandejades la nostra nació històrica, llengua i cultura. Segon punt: l'Estat espanyol celebra l'expansió aquest dia de la llengua castellana mentre ha oprimat les altres llengües i ara estam en una situació de «tolerància discriminatòria»; l'Estat organitza actes de germanor amb els països hispano-americans —políticament independents i geogràficament allunyats— i obstaculitza qualsevol ti-

pus d'acostament entre els països de llengua catalana. Tercer punt: El fet de no adhesió als actes del Dia de la Hispanidad (que se celebra enguany a Mallorca) no vol dir que ens despreocupem de la sort històrica de l'Amèrica llatina d'avui: «Malgrat la distància sentim com a cosa ben pròxima la lluita per la llibertat i la democràcia d'aquell continent». Finalment diuen que cal estudiar i divulgar la figura del petrer universal, Fra Juníper Serra, però convé fer-ho fora dels programes del Dia de la Hispanidad, de tantes ressonàncies de vanaglòries xovinistes.

Finalment cal dir que a Califòrnia les festes del Bicentenari se celebraran després de les eleccions presidencials a USA, ja que, amb bon encert, el bisbe de Monterrey, que aquest estiu visità Mallorca, ha volgut separar les festes jubilaris del Jocs olímpics de Los Angeles i de les dites eleccions. Hi ha una certa esperança que al 1885 el Papa beatifiqui Juníper Serra o almenys el declari venerable. Sabem de bona font que està molt interessat en la figura del gran missioner nostre del s. XVIII.

Binicanella, adéu!

La nova es produí a finals d'agost: els monjos benedictins de Binicanella tancaven el monestir.

Acabava així una experiència monàstica i una fundació que començà l'any 1966 de la mà del monjo de Montserrat Dom Gar-

cias Colombàs, a Binicanella de Son Servera. El petit monestir depenia directament de l'abat primat dels benedictins. Més tard el cenobi es traslladà al terme de Bunyola, molt prop de Ciutat, conservant el nom primer: Santa Maria de Binicanella. Molts de mallorquins aportaren la seva contribució a la construcció de l'edifici, l'església fou consagrada, el monestir acollia gent tant a la missa dominical com per dies de recessos, però les vocacions no sovintejaren. És més: alguns joves que semblaven decidits i que havien viscut i estudiat al monestir, no arribaven a donar la darre-ra passa. Ja hi havia rumors que el monestir veia en perill la seva subsistència. Els darrers anys el pare abat primat havia delegat les seves funcions en l'abat de Montserrat. Dom Cassià Just ha vingut sovint a Mallorca i hi ha enviat dos priors, el darrer el **P. Guiu Camps**, conegut per les seves versions de la Bíblia.

Certament Binicanella és una pèrdua per a Mallorca, que no té cap monestir masculí de vida contemplativa. En la història només hem tingut La Real, monestir cistercenc als afores de Ciutat, fundat per Nuño Sanç tot just després de la Conquesta, i la Cartoixa de Valldemossa, fundada el 1399 pel rei Martí. Hi hagué una estança de quaranta anys de Jerònims en el s. xv a Miramar. A començaments del segle passat durant deu anys hi hagué la Trapa a Andratx. Fa pocs anys també un monjo de Sant Jeroni volgué ini-

ciar una comunitat a Santa Maria de l'Olivar de Sóller, però no tingué èxit. Ara quedam orfes de vida monàstica. Molts s'han fet la pregunta de si Montserrat hauria pogut aportar més, sobretot quant a personal. És difícil dir-ho des de fora. Tanmateix, cal lamentar aquest fet. Ens consta que el bisbe ha fet el possible per mantenir la fundació, però no pogué fer res davant la insistència de l'abat primat i de l'abat de Montserrat. La decisió era presa. S'acudí també als monjos de Poblet, que no es volgueren fer càrrec del monestir. En aquests moments el P. Guiu és a punt de retornar a Montserrat juntament amb un profés mallorquí. El monestir queda en propietat del bisbat. No se sap a hores d'ara quina destinació tindrà.

Sa Bona Nova de Marc

Feia temps que un grup de capellans estaven engrescats a fer una versió «mallorquina» dels Evangelis. Ha sortit el primer fascicle: l'Evangelí de Marc.

Hi ha collaborat (un no sap per què ho ha volgut fer) el P. Guiu Camps. Les presentacions són en català literari. Per cert que al «Cancel·l» ja els autors s'aixopluguen i temen possibles crítiques: «Som conscients que potser el nostre treball serà discutit i fins i tot polititzat». L'edició és subvencionada per la diòcesi de Mallorca. De fet trenca una tradició de la nostra Església que sempre

ha editat els seus textos religiosos no en el llenguatge dialectal sinó en el literari, servant moltes i legítimes peculiaritats del llenguatge baleàric o mallorquí. És un valor que s'hauria hagut de tenir en compte ara més que mai, en la normalització lingüística que tots estam cridats a potenciar.

Endemés, per escriure en llenguatge dialectal n'han de saber. Perquè no sempre els mallorquins usam l'article «salat»; sovint, especialment en noms religiosos, usam el que es diu literari. I a la primera plana —només posaré un exemple— s'escriu que «es profeta Isaïes» parla d'una veu que crida «en el desert». Quan haguera estat més escaient escriure «el profeta» i «es desert». En dialecte no es diu aquí «aigua» sinó «aigo», etc. La normativa no sembla que s'hagi triat conseqüentment i amb encert.

Altres qüestions

A nivell pastoral, sembla que des del Consell episcopal es vulgui potenciar cada dia i engrandir un organigrama de Delegacions, Comissions, sub-comissions, etc. Sembla que la burocràcia creix, però el desordre pastoral no minva. Ja veurem si a la fi s'arriben a trobar solucions.

El Centre d'Estudis Teològics obrí el curs dia 2 d'octubre. La lliçó inaugural, la pronuncià el professor Sebastià Mesquida sobre la Teologia de la Missió, en l'avenç del bicentenari junipe-

rià. Hi ha 19 alumnes als 6 cursos institucionals i 66 als cursos nocturns de Teologia. El nostre bisbe, com a President del dit Centre, afiliat a la Facultat de Barcelona, assistí a la inauguració del curs a la dita Facultat on pogué parlar amb Mons. Javierre sobre qüestions del nostre Centre.

Ara es refan els Estatuts que han duit més d'un maldecap. Però quan tot estigui arreglat, ja us ho podré contar més fil per randa.

També aquí hi ha hagut nobles aspiracions de dos seminaristes de «volar» cap a Toledo, seminari modèlic, com sabeu. Per ara han romàs a Mallorca com a alumnes del Centre, sense ser seminaristes. Podeu suposar que ha estat una qüestió dolorosa pel bisbe i pel seminari i que ha causat certes reaccions clericals d'un signe determinat

Aquest mes d'octubre va morir un sacerdot exemplar, músic i organista preclar de la nostra Seu, sempre humil, que ha suportat amb vertader heroisme la seva llarga malaltia en plena maduresa, Mn. Antoni Matheu, autor de nombroses composicions de gran perfecció. Al cel sia!

Mentrestant les qüestions autonòmiques agiten els parlamenta-

ris sense arreglar grans coses. «Un any culturalment perdut», retreu l'Obra Cultural Balear al Govern autònom. Un diari de Ciutat deia que la primera sessió del Parlament balear havia estat inútil i avorrida. Unió mallorquina, partit frontissa entre AP i PSOE, no sap de vegades cap on decantar-se i creix la confusió entre bregues per urbanitzacions, nepotisme en els nomenaments, partidisme en les decisions i atribucions de grans sous. Ressorgeix ara la qüestió ja vella de la paritat entre les Illes: quants de representants hi ha d'haver al Parlament per cada illa, a veure si els mallorquins sempre hem de guanyar. Però ja se sap que això no és qüestió, ara sobretot, d'enfrontament entre mallorquins i menorquins-eivissencs-formenterencs. És qüestió de partits: a veure si amb la paritat un partit confia obtenir més vots, o li convé un altre sistema.

Bé, som en temps de fires i bunyols. La tardor aquí és plàcida i esperam l'estiu de Sant Martí, mentre encara es belluguen pels carrers i les platges els turistes, que enguany ens han fet batre novament el rècord a l'aeroport.

Pere Llabrés

CRÒNICA D'URGELL

Augmenten les vocacions sacerdotals

Enguany seran 14 els nois acoïllits a la Residència Vocacional de la Seu, 3 estudiaran teologia a Barcelona i 1 a Roma. En total, 18. El curs 1983-84 teníem solament 13 aspirants al sacerdoti. Si fem números, ens adonarem que l'augment és del 38 %, xifra gens menyspreable. Si hom fa un estudi de l'origen humà d'aquestes vocacions, en totes elles trobem almenys dues característiques comunes: la condició profundament cristiana de les seves famílies i l'escola cristiana en què han rebut el primer ensenyament. A nivell mundial s'està consolidant una tendència a la recuperació de les vocacions sacerdotals i religioses; la diòcesi d'Urgell viatja també en aquest tren. Això que viatjar en tren a les nostres comarques no és pas una garantia, ni molt menys.

Set mil persones han visitat el Museu Diocesà

Exactament 6.578 persones han visitat el Museu Diocesà d'Urgell, a la capital de la diòcesi, durant els mesos de juliol i agost d'enguany. En relació als mateixos mesos de 1983 aquestes xifres suposen un 20 % menys de visitants.

La crisi també arriba als museus! Mn. Albert Vives, director del Museu, ens explica l'origen de l'entitat:

«Una primicera exposició d'art sacre promoguda per un grup d'"Amics de la Ciutat" l'any 1956, va ser projectada poc després en un museu d'àmbit local i després es transformà tot d'una en un museu d'àmbit diocesà amb la massiva integració d'objectes d'arreu del bisbat. Cessà la junta directiva local i el Museu restà sota la direcció superior de la Comissió diocesana per al patrimoni documental i artístic.»

Entre les millors peces del museu cal ressaltar el «Beat de Lièbana» i una Butlla del Papa Silvestre II (ss. x i xi), en la secció documental; hi ha també riques col·leccions d'orfebreria, de teixits orientals, talles romàniques i gòtiques, pintures murals i sobre taula.

El Museu diocesà d'Urgell darrerament acostuma a ser notícia quan la Comissió intenta salvarguardar en les seves instal·lacions alguna peça important de la diòcesi, quan l'església del poble no ofereix les més elementals garanties de seguretat. Només cal recordar l'aldarull suscitat fa uns anys a Cubells i darrerament a Santa Maria de Meià. El poble estima i vol el seu art, però les minses mesures de seguretat de les

esglésies, agreujades per la massiva emigració rural, són el camí obert als expolis. Recordem el darrer expoli de la Vall d'Aran.

La funció del Museu, ens diu Mn. Albert Vives, és catalogar les obres d'art, guardar-les sota les més modernes garanties de seguretat i exposar-les de forma digna al poble.

Dues dones presideixen la litúrgia

A l'Alt Urgell dues dones presideixen i animen les celebracions festives de la litúrgia quan el prevere no pot acudir al poble.

Lurdes Garriga i Ventura, a Alinyà, i Teresa Sala Baraut, a Muntan. La Lurdes té 63 anys i és religiosa franciscana en situació d'exclaustració voluntària, i darreument ha obtingut la reducció a l'estat laïcal. Viu a la rectoria d'Alinyà, té cura de la neteja de l'església i dels ornaments sagrats, fa la catequesi parroquial i ofereix també els seus serveis d'infermera al centenar de veïns del poble. Viu dels donatius voluntaris que li ofereixen i del conreu de l'hort. El que, però, més l'omple és la responsabilitat de dirigir el culte i portar la comunió als malalts. És coneguda com l'Ermitana d'Alinyà.

La Teresa Sala té 59 anys i és mestressa de casa a Muntan de Tost. També fa la catequesi i els dies festius, quan no puja al poble el sacerdot responsable, ella convoca la gent, fa les lectures bíbliques, les explica a la gent, dirigeix la pregària dels fidels i distribueix la comunió. Li hem preguntat com prepara la seva homilia: «L'homilia consisteix en una reflexió de la litúrgia del dia, prèviament preparada, entre aquells punts que em semblen més importants, i procuro adaptar-los a la manera de ser i de pensar d'aquesta comunitat, tenint cura d'emprar un llenguatge senzill i entenedor, a fi que la seva vida sigui il·luminada per la Paraula de Déu.»

Crec que aquestes paraules podrien escriure's en un text de litúrgia moderna.

Ambdues senyores diuen que el poble acudeix a l'església, agraeix el seu servei i el valora cada dia més. Elles saben que fan un servei de suplència al prevere, però donen fe dels seus «drets propis i personals» a explicar la Paraula i animar la pregària de la comunitat, drets provinents del seu Baptisme. Han acceptat aquest compromís, i el realitzen amb joia i senzillesa.

Antoni Mirabet

RETALLS

Aquell 1884 fecund

Un grup de Valls ha muntat una exposició gràfica sobre la vida del Dr. Carles Cardó. És un treball admirable. La vaig resseguir bo i començant pel final. A mesura que reculava em creixia una certa nostàlgia, la mateixa que hom experimenta aquestes tardes de novembre, de paisatges que s'enfondren, rovellats, i que acostuma a ser companya dels aniversaris. Em vaig esverar.

La nostra afició a girar els ulls i a encendre llantions a insignes finats augmenta, com si ens calgués l'aixopluc de capçades amb crèdit per a estalviar-nos els fulgors i les llanternades de la discoteca còsmica. Ens tornem Església de sotabosc, habitants de la pe-

nombra que per a destacar retallen les seves figures en l'aurèola pontifícia.

A Catalunya el cristianisme s'ha mogut a ritme universal. Agents no específicament religiosos, com és ara el pas de la industrialització al postmodernisme, i de tipus intern, com el Concili i la reforma litúrgica, han esculpit una imatge de l'Església que retira més a una obra de Calder que no pas als retaules de Berruguete. Però el que hi pugui haver de més revolucionari en aquestes mutacions no sembla tan nou —i aquí tan lamentable!— com que l'Església catalana estigui a punt de perdre la tradició de diàleg amb la cultura, tot refugiant-se en l'homogeneïtat de les sagristies.

Per professió són homes de cul-

tura els artistes i els intel·lectuals. El triple aniversari d'enguany suggereix el món dels darrers, i és sobretot a ell a qui fem referència en aquesta reflexió. L'intel·lectual gosa qüestionar el segur, s'arrisca a formular pensaments insòlits i té el valor de servir a l'exquisida llopada d'ortodoxos allò que honestament ha concebut, fràgil com l'argila amb què s'han pastat totes les idees humanes. Deia Riba que «és deure de l'intel·lectual de posar-se per damunt dels polítics, de deslligar-se de la disciplina dels partits; però per a sotmetre's a la disciplina, més inflexible, de la Justícia, del Dret, de la Dignitat». I vet ací el que ens alarma: la penúria inquietant de pensadors lliures, i el pressentiment que mirarem el passat perquè, mancats d'interprets, el futur ens cega.

Sense «Cardós», «Manyàs» i «Carreres» l'Església a Catalunya se'ns tornaria més folklorica que la Lola Flores. Ja sospiren alguns sociòlegs per veure puntes de roquet entre gegants i caps de llúpia! I així, transformant l'Església en conserge del Museu Nacional, no la mantindrem popular, sinó reducte de turistes, brolla per a migdiades d'erudit. El nostre espai natural és el sarau bigarrat de la tribu humana, dins el qual persistirem com a comunitat mercès a la lucidesa dels intel·lectuals.

Què val la història si no serveix de lliçó? Ben muntades, les festes d'aniversari contenen una bellesa difosa que engendra aquella melancònia de la qual Poe digué que «és el més legítim dels tons poè-

tics». Ara, quan una agradable sensació ens congrega a l'escalf del passat —aquell 1884 fecund—, tant de bo que l'emoció de les commemoracions legítimes no ens estalviï de veure que, cent anys després, per anar pel món estem fets uns nyèbits. — *Miquel Tresserras*

El Bisbe Iniesta

Primer fou un rumor: el bisbe Iniesta ha hagut d'anar a Poblet a reposar. Les paraules «stress» i «surmenage» omplien la boca dels iniciats (que volen dir que havia anat fent feix). Després, la confirmació: Sí, jo he anat a Poblet i l'he vist. Un bri d'optimisme: Ja s'ha refet i torna a Vallecas. Dies més tard, un nou ensurt: No s'havia refet del tot, i ha de tornar a Poblet. Algú ja apuntava que alguna cosa havia passat a Madrid; i hom feia metàfores sobre el nou arquebisbe i les seves postures. I, finalment, la bomba: Mons. Iniesta resta indefinidament a Poblet: L'he vist escombrant, amb un aire absent.

A partir d'aquí s'han disparat —«sotto voce»— les opinions més contradictòries. No es reparà. Massa problemes per a un sol home. La seva postura eclesial molesta. Roma l'ha desaprovat. Té molts enemics a l'episcopat espanyol. I la paranoia: El bisbe Iniesta és un infiltrat a l'episcopat; des de fa molt anys, determinades ideologies havien jugat fort a partir de la persona del bisbe Iniesta. Tan sols cal dir públicament la paraula: comunisme!

He restat astorat i dolgut. Em pensava que l'acusació de comunisme a un bisbe només es donava a l'Amèrica Llatina (Helder Camara, ja retirat de circulació; Calsaldàliga, amb l'ai al cor d'un atemptat que el sotja constantment). Molts cristians ibèrics esguardaven el bisbe Iniesta com a senyera eclesial, com a llavor i esperança d'una nova Església, vista des de la dimensió de la jerarquia. I, ara què? —ens preguntem molts. Quina serà la nova estació de via-crucis, després de l'afer de Mons. Iniesta?

Jo, pobre cronista de la perifèria, aixeco acta de la perplexitat i el dolor en què ens hem vist submergits multitud de cristians ibèrics, que veiem com, cada dia, se'ns rebaixa el sostre eclesial i s'enrareix l'aire que respirem.

Bisbe Iniesta, monsenyor, amic. M'uneixo al teu dolor d'aquest llarg divendres sant. I, amb tu, m'astoro del fet que cap dels teus companys bisbes no hagi dit res, a hores d'ara. — *Quim Pla*.

Iniciatives catalanes

De coses, en passen. Coses que et deixen perplex. I no és només el cas del bisbe Iniesta. «Recalada», d'en Raimon Galí, per exemple. Un llibre que, d'entrada, em va interessar. Però que em costa d'acabar. M'hi perdo. No acabo de veure on vol anar. No sé què hi pot haver al darrera. Oi més quan la premsa que jo remeno resta orfe de comentaris sobre la

qüestió. És el mateix que ha passat amb un document que el Centre Eiximenis va publicar: es tracta d'unes cartes de Maurici Serrahima i Pau Romeva sobre l'actitud del President Companys. Un cas semblant seria el del procés de desmitificació de l'Abat Escarré.

Sí, passen coses a l'Església catalana. Coses un xic sordes, que hom no sap ben bé cap a on apunten. Coses barcelonines, *of course*; però, de les quals, i mal que ens pesi, mamem els cristians «engagés» de comarques. Ens convindria als cristians «engagés» saber per on van els trets, per no haver d'anar amb peus de plom quan t'anomenes nacionalista, o socialista, o convergent; o d'unió, que és el darrer descobriment pedagògic que he fet. Hi ha altres coses: l'afer dels catecismes catalans, les qüestions sobre l'escola i les recents veus dels prohoms eclesiàstics sobre la qüestió, la teranyina que el govern de la Generalitat ha teixit al voltant de l'Església catalana...

Però n'hi ha dues, ben recents, que m'han qüestionat. La primera és la convocatòria del I Fòrum «Home i Evangeli». La taula de convocants és nodrida i progre. El lema («lliures al servei dels homes»), engrescador. L'entitat acollidora —els jesuïtes— dibuixa uns esbossos de teologia de l'alliberament. Els ponents, homes consagrats. El manifest convocant, suggeridor i avançat. Segurament que molts ens preguntem: què hi ha al darrera?

La segona, és la notícia (encara no m'han arribat papers) confirmada d'una reunió de Montserrat el dia 24 de novembre. (Quan això vegi la llum, ja s'haurà celebrat la reunió). Convoquen: Els responsables catalans d'Escoltisme, Jobac i Hora 3. Tema: Els joves i l'experiència cristiana. Algú ha insinuat que té tot el caire d'una reunió constituent (un Consell Català de Moviments cristians no especialitzats).

A veure si m'hi aclareixo. És que el Fòrum seria l'intent de constitució d'una església progressista (estil Nicaragua)? És que la reunió de Montserrat seria l'intent de constitució d'uns Moviments més catalans, més generals i menys conflictius? El Fòrum seria als Moviments especialitzats el que la trobada de Montserrat al naixement d'una nova Església catalana no socialista?

Hi ha un element que em confon un xic. M'ha arribat que el Centre Eiximenis i la Fundació Bofill són al darrera d'ambdues activitats.

M'equivoco? Espero que algú m'ajudi a veure-hi clar i a rectificar el que calgui. Ah! També m'agradaria que els bisbes catalans hi diguessin la seva. — *Quim Pla*.

El Cardenal Ratzinger

Tal com ho han venut els diaris de casa nostra (vull dir els diaris espanyols), el cardenal Ratzinger, prefecte de l'ex Sant Ofici, ha fet unes declaracions a un setmanari

italià, «Jesús», en les quals parla de moltes coses sucoses. Com a *leit motiv*, l'il·lustre porprat (és així com es tradueix el mot castellà purpurado?) se les heu amb els resultats del Concili Vaticà II. Diu que han decebut les esperances de tothom (potser té raó: els uns, per poc; els altres, per massa... entre tots hem enterrat el Concili). Parla de la urgència d'una restauració a l'Església Catòlica. Critica les Conferències Episcopals (insinuant que han arrabassat el poder als bisbes residencials) i advoça per retornar el poder perdut a cada bisbe. Envesteix els teòlegs americans (i, de retop, la feblesa de llurs bisbes) per qüestions morals (el cas Greeley i la seva crítica del cardenal de Boston hi deu haver pesat). També es carrega els altres teòlegs americans (en aquest cas, llatino-americans) per culpa de la teologia de l'alliberament. I, perquè a tothom li toqui algun tros dels trons cardenalícis, avisa del perill d'un concili de l'Església africana, i qualifica algunes religions no cristianes com a règims de terror (clara referència a algunes religions orientals, asiàtiques). Europa no s'allibera de les filípiques, ja que el context apocalíptic és europeu, seu per excel·lència del dimoni meridiana, l'existència del qual és refermada personalment pel Cardenal.

Caldrà esperar a veure què diuen les declaracions íntegres. Pel que es veu, caldrà esperar un xic, ja que hom pensa publicar un llibre amb les declaracions del

cardenal Joseph Ratzinger. Penso que pot esdevenir llibre de consulta per a molta gent durant els propers anys.

Mentrestant, donat que el cardenal Ratzinger va cridar a capítol el teòleg Leonardo Boff, espero que, en data propera, cridi també a capítol el general Pinochet, catòlic eximi i botxí il·lustre de Xile. — *Quim Pla*.

El Concili, patrimoni de tots

És més fàcil esporgar i adreçar un arbre esponerós que reanimar-se un d'esmoreït.

Com a cristià, he cregut sempre també que era més fàcil rectificar les possibles desviacions d'una Església vigorosa i il·lusionada que no pas revifar una Església esllanguida.

Però, no sé per què, la jerarquia sempre fa la impressió de preocupar-se més de l'ortodòxia que de la vida. De vegades sense tenir gaire en compte la recomanació evangèlica de no arrencar el blat amb la cogula.

Aleshores no és estrany tampoc que tots haguem de lamentar una atonia a l'Església.

A què ve, direu, tot això? Acaabo de llegir un resum de les darreres declaracions del cardenal Ratzinger, són molt frescos encara els intents de condemna de la teologia de l'alliberament (amb el gran perill de neulir la brotada de tot un cristianisme nou) i tots recordem els capteniments

reaccionaris davant els impulsos juvenívols que va despertar el Concili.

El cardenal Ratzinger, que no fa molt ja havia dit que els esforços de renovació pastoral havien estat més aviat contraproductius, ara no té inconvenient a afirmar que el postconcili, amb la seva obertura al món havia fet molt de mal a l'Església.

Jo no sé si d'això se n'ha de dir involució o posar les coses al seu lloc, com pretén el cardenal. Però em sembla que, entre unes coses i unes altres, d'allò que fou el més valuós del Concili, el seu esperit fet d'audàcia, il·lusió i obertura, ja no en queda res. O ben poqueta cosa.

De totes maneres, el que no em sembla bé és que un grup que en podríem dir conservador vulgui monopolitzar, reconduir pels seus camins, allò que va ser obra de tota l'Església reunida i que per tant és patrimoni de tots. Si s'ha de fer una reconversió, que es diu ara, de l'Església del Concili, fem-la, però fem-la entre tots, sense tapabruts, amb la major transparència i amb les majors garanties possibles. Que per alguna cosa som al temps de la democràcia.

Diu que avui dia hi ha crisi d'obediència. Però crec que certes actuacions de l'Església no l'afavoreixen gens. Quan t'assabentes, per exemple, que al Sínode, a part dels bisbes, de vegades escollits més pel càrrec que per la seva competència, els teòlegs hi

brillaven per la seva absència i els laics invitats eren uns quants laics pietosos designats a dit, francament, et costa d'acceptar-ne les resolucions. Sempre he cregut que si, com es va fer en el Concili (recordem que els dos o tres assumptes que el papa es va reservar han estat després els que més maldecaps han ocasionat), les coses de l'Església es posessin damunt la taula, amb tota obertura i transparència, buscant sense pors la veritat i fent ús de tots els elements d'estudi i reflexió possibles, els ensenyaments i les disposicions de l'Església no trobarien tants entrebancs i ens seria a tots més fàcil creure i obeir. L'assistència especial de l'Esperit no ens pot dispensar d'esmerçar tots els recursos a l'abast. — *Jesús Huguet*

El llenguatge del Papa

Ho vaig sentir casualment per televisió. Va ser amb motiu de la vinguda del Papa a Saragossa. Preguntat sobre les afirmacions del Papa respecte de la moral conjugal, l'avortament, l'ensenyament, etc., un bisbe català es va escapolir dient que calia tenir en compte la manera de parlar del nostre Papa, que era la manera

de parlar (cito de memòria) d'un cap, d'un líder; que les matisacions les haviem de deixar per als teòlegs.

Val a dir que no em va acabar de convèncer. Crec que els matisos no es poden passar per alt quan en depèn, per exemple, la vida íntima de milions d'esposos catòlics. I que les afirmacions categòriques s'haurien d'evitar quan sobretot en assumptes de tanta importància, les coses no acaben de ser ben clares.

Són tan íntimes, tan importants, tan decisives, tan sagrades les coses amb què tracta, que l'Església hauria d'actuar i parlar sempre *cum timore et tremore*. Amb el màxim de delicadesa i de respecte. Cosa que, per suposat, no està renyida amb la *parresia* (l'audàcia) amb què hem de saber donar raó de la nostra esperança. No oblidem que, per a Jesús, l'opressió religiosa, l'opressió de les consciències, és la pitjor de totes les opressions.

Penso que aquestes afirmacions tan rotundes del Papa aconseguixen un doble efecte: ficar l'angoixa en la consciència d'alguns catòlics timorats i fer que d'altres, la major part, es prenguin la justícia —la moral— pel seu compte. — *Jesús Huguet*

COL.LABORADORS D'AQUEST NÚMERO:

Natividad Ancheta (religiosa franciscana dels SS. Cors, Hospital del Nen-Déu, Barcelona), Jaume Botey (professor de l'ICE de la Universitat Autònoma de Bellaterra, L'Hospitalet de Llobregat), Jordi Folch i Soler (metge paidopsiquiatra, Barcelona-Vilassar de Dalt), Oriol Folch i Soler (metge paidopsiquiatra, Barcelona-Vilassar de Dalt), Jesús Hugué (il·licenciat en Dret Canònic, Solsona), Pere Llabrés (professor del Centre d'Estudis Teològics, Palma de Mallorca), Miquel Meler (professor de Pedagogia Terapèutica de la Universitat Central, Barcelona), Antoni Mirabet (de la Delegació de Mitjans de Comunicació Social, Urgell), Joan Miranda (Parròquia de St. Pius X, Barcelona), Jaume Montaña (delegat de Mitjans de Comunicació Social, Lleida), Lluís Nadal (diaca permanent i delegat de Catequesi de Badalona), Josep Perich i Serra (del Secretariat diocesà de Catequesi i consiliari del «Rusc», Girona), Joaquim Pla (delegat diocesà de Pastoral de Joventut, Girona), Xavier Quincoces i Mercè Riera i Manté (membres de la Comunitat cristiana de la Torreta, Granollers), Joan Tomàs (cap del Departament de Catequesi especial del S.I.C., Tarragona), Francesc Torrebada (president de la Comunitat Fe i Llum, Barcelona).

QP

QUADERNS DE PASTORAL

Novembre 1984 - Revista del Centre d'Estudis Pastorals. Rivadeneyra, 6, 3r. - Telèfon 317 48 58 - 08002 - BARCELONA.

Director: Josep M. Tototaus - Consell de redacció: Salvador Bardulet, Joan Batllés, Lluís Bonet, Jaume Duch, Josep M. Fisa, Jesús Hugué, Joaquim Pla, Mateu Tarrats i Josep Torrella.

Disseny: Jaume Duch - Impressió: I. G. Santa Eulàlia. Santa Eulàlia de Ronçana - Preu de la subscripció per al 1984: 1.500 ptes. - Dipòsit legal: B 25.506 - 1969 - Amb llicència eclesiàstica.

CARLES CARDÓ I SANJUAN
LLUÍS CARRERAS I MAS
JOAN BTA. MANYÀ I ALCOVERRO

JORNADA D'HOMENATGE

amb motiu del centenari del naixement,
patrocinada per la

CONFERÈNCIA EPISCOPAL TARRACONENSE

MONTSERRAT, 11 DE DESEMBRE DE 1984

centre d'estudis pastorals